

**Keskinäinen
Vakuutusyhtiö
Tapiola**

**Toimintakertomus
ja
Tilinpäätös
2008**

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Tapiola-ryhmässä vahinkovakuutustoimintaa harjoittaa Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola (Vahinko - Tapiola), jonka toimialaan kuuluvat kaikki vapaaehtoiset ja lakisääteiset vahinkovakuutukset. Vahinko-Tapiolan konserniin sisältyy mm. pankki- ja sijoituspalveluja tarjoava Tapiola Pankki Oy, konserni; lakkautettujen jälleenvakuutus sopimusten hoitoyhtiö Alma Vakuutus Oy ja atk-palveluja tuottava Tieto-Tapiola Oy. Tapiola – ryhmän pankkitoimintaa harjoittaa Vahinko – Tapiolan tytäryhtiö Tapiola Pankki Oy (Tapiola Pankki). Tapiola – ryhmän sijoituspalvelutoimintaa harjoittaa sijoitusrahastotoimintaa ja Vahinko-, Henki- ja Yritysten Henki-Tapiolan arvopaperisijoituksia sekä omaisuudenhoitopalveluja Tapiolan asiakkaille tarjoava Tapiola Varainhoito Oy, joka kuuluu Tapiola Pankki Oy:n tytäryhtiönä Vahinko-Tapiolan konserniin. Pankki on osakkaana Ab Compass Card Oy Ltd:ssä, jonka liikeideana on tarjota luotto- ja debetkortteja yksityis- ja yritysasiakkaille.

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan konsernin vahinkovakuutustoiminnan liiketappio oli 53,1 miljoonaa euroa (liikevoitto 141,9 milj. e). Arvostuserojen muutos heikensi kokonaistulosta -145,2 (- 44,6 milj. e) miljoonalla eurolla -198,3 miljoonaan euroon (+ 97,3 milj. e). Finanssikriisin vaikutus näkyy ensi sijassa sijoitusomaisuuden arvojen nopeana heikkenemisenä, joka vaikutti merkittävästi vuoden 2008 tulokseen.

Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulo kasvoi 3,2 prosenttia vastaten alan keskimääräistä vakuutusmaksutulon kasvua. Vahinko-Tapiolan maksutulo olisi ollut vieläkin korkeampi ilman maksunalennuksia. Maksutulon kehitykseen vaikutti mm. edellisen vuoden aikana tehty yksityistaloudsasiakkaiden liikennevakuutusmaksujen alentaminen 6 prosentilla.

Vahinkovakuutustoiminnan yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua oli 109,3 prosenttia (100,7 %). Asiakasetujen, sisältäen alennukset, vaikutus eliminoiden olisi yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua ollut 100,8 prosenttia (92,8 %). Yhdistetty kulusuhde kertoo keskinäisen yhtiön hyvästä hyötysuhteesta asiakkaan kannalta: Tapiolan korvaukset ja liikekulut ovat suuremmat kuin perityt vakuutusmaksut, joita asiakkaille maksettavat keskinäisen yhtiön alennukset osaltaan pienentävät.

Emoyhtiön sijoitustoiminnan tuotto prosentti sitoutuneelle pääomalle käyvin arvoin oli -4,6 prosenttia (4,9 %).

Vahinkovakuutustoiminnan vakavaraisuuspääoma oli 1 173,5 miljoonaa euroa (1 371,3 milj. e) ja vastuunkantokyky eli vakavaraisuuspääoma suhteessa vakuutusmaksutuottoihin oli 189,0 prosenttia (228,3 prosenttia). Vakavaraisuus on säilynyt erinomaisella tasolla.

Vahinko-Tapiolan konsernin luotto- ja sijoituspalvelutoiminnan liiketappio oli 0,5 miljoonaa euroa (- 3,7 milj. e). Liikevaihto nousi 71,4 miljoonaan euroon (47,8 milj. e). Liikevaihto heijastaa Tapiola Pankin asiakasmäärän nopeaa kasvua sekä luottojen ja talletusten suunniteltua nopeampaa kehitystä. Kulu-tuotto -suhde oli 1,0 (1,2).

Vahinko-Tapiolan konsernin pankkitoiminnan antolainaus on kehittynyt edelleen hyvin suotuisasti. Tähän ovat auttaneet vielä alkuvuoden aikana vallinnut hyvä markkinasuhdanne ja pankin toiminnan kasvu. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat 971,6 miljoonaa euroa (679,6 milj. e). Pankkitoiminnan ottolainaus on vuoden aikana kasvanut 391,2 miljoonalla eurolla 1 187,9 miljoonaan euroon. Luotto- ja sijoituspalvelutoiminnan korkokate oli vuonna 2008 13,2 miljoonaa euroa (9,9 milj. e).

Tapiola Varainhoito Oy:n hallinnoimien sijoitusrahastojen rahastopääomat alenivat vuoden 2008 aikana 1 435,8 miljoonasta eurosta 1 026,0 miljoonaan euroon. Tämän rahastotoimialaa selvästi pienemmän pudotuksen ja onnistuneen sijoitustoiminnan ja uusmyynnin vuoksi yhtiön markkinaosuus kasvoi 0,3 %-yksikköä 2,5 %:iin ja yhtiö nousi yhdeksänneltä sijalta Suomen seitsemänneksi suurimmaksi rahastoyhtiöksi.

Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Pankkikonsernin vakavaraisuussuhde luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisesti oli tilikauden päättyessä 16,8 prosenttia (12,0 %). Tapiola Pankki Oy:n vakavaraisuussuhde oli tilikauden päättyessä 18,7 prosenttia (17,3 %).

ASIAKKAAT JA ASIAKASEDUT

Vahinko-Tapiolan yksityistalouslohkon asiakasmäärä oli 791 800 asiakasta ja yritysasiakaslohkon asiakasmäärä oli 29 000.

Vahinko-Tapiolan tytäryhtiön Tapiola Pankin asiakasmäärä nousi noin 44 000 asiakkaalla 159 000 asiakkaaseen. Lähes viiden vuoden ikään päässeen pankin alkutaival on sujunut tavoitteita paremmin. Tiliasiakkaiden määrä nousi 37 800 asiakkaalla 133 800 asiakkaaseen.

Tapiolan rahastot saivat vaikeasta markkinatilanteesta huolimatta lähes viisi tuhatta uutta osuudenomistajaa. Vuoden vaihteessa rahastoissa oli yhteensä yli 34 000 osuudenomistajaa. Moni asiakas on hajauttanut myös rahastosijoituksiaan ja on osuudenomistajana useammassa kuin yhdessä sijoitusrahastossa. Tapiola Varainhoidon asiakasmäärä kasvoi yli kahdella tuhannella asiakkaalla ollen vuoden lopussa yli 19 000 asiakasta.

Tapiolan etuohjelma otettiin käyttöön 1.11.2007, mutta 1.6.2008 alkaen edut muuttuivat siten, että kahden ylimmän etutason alennusprosentteja korotettiin. Etutasosta riippuen asiakkaat ovat saaneet 1.6.2008 lähtien 8-17 prosentin Omaedun vakuutusmaksuistaan. Edut muuttuivat siten, että parhaimmalla etutasolla asiakas voi saada aiemman 15 prosentin alennuksen sijaan 17 prosentin Omaedun vakuutusmaksuistaan.

Tapiola-ryhmän toiminnan ylijäämää käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi asiakashyvityksinä ja maksun alennuksina. Omistaja-asiakkaan palveluina ovat mm. maksuton turvantarkistus ja Hätäpalvelu. Osa tuloksesta käytetään kartuttamaan yhtiön vakavaraisuutta ja näin varmistamaan asiakkaiden edun tulevaisuudessakin. Konsernin omistaja-asiakasetujen kokonaisarvo nousi 81,0 miljoonaan euroon (83,0 milj. e), kun otetaan huomioon asiakashyvitykset, keskittämisalennukset, palveluedut ja yhteistyösopimusten perusteella maksetut alennukset. Lukuun sisältyy Tapiola Pankin kautta annetut edut, joiden määrä nousi 9,7 miljoonaan euroon. Pankin edut annettiin keskittämisetuina ja markkinoita parempina korkoina.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Maailmantalouden kasvu hidastui loppuvuonna ja kasvun odotetaan hidastuvan myös alkuvuonna. Näkymiä heikentävät kansainvälinen luottokriisi ja Yhdysvaltain asuntomarkkinoiden heikkous. Myös kehittyvien talouksien näkymät ovat heikentyneet nopeasti ja kasvun eriytyminen teollisuusmaiden ja kehittyvien talouksien välillä on osoittautumassa toiveajatteluksi. Kasvun hidastumisen myötä maailmantalous ajautuu teollisuusmaiden johdolla taantumaan.

Suomessa suhdannehuippu on jo takana ja tarkastelujaksolla talous liikkuu asteittain korkeasuhdanteesta matalasuhdanteeseen. Talouden ennustetaan supistuvan, inflaation hidastuvan ja työttömyyden kääntyvän nousuun. Kasvunäkymien nopea heikkeneminen edellyttää hallitukselta veronkevennyksiä ja julkisia investointeja. Julkisten menojen lisäysten tulisi olla tilapäisiä. Verotuksen painopistettä tulisi myös muuttaa palkkaverotuksesta kulutusveroihin. Pitkän aikavälin näkymät säilyvät edelleen haasteellisina, jonka vuoksi rakenteellisia uudistuksia on jatkettava.

Maailmantalouden kasvun ennakoidaan painuvan tarkastelujaksolla alle potentiaalisen kasvu-uransa ja edessä on usean vuoden hitaan kasvun jakso. Yhdysvaltain keskuspankki, FED, ja Euroopan Keskuspankki, EKP, joutuvat laskemaan ohjauksensa lähelle nolaa. Euroalueen pitkiin korkoihin kohdistuu edelleen syklisiä laskupaineita. Dollarin suunta on lyhyellä aikavälillä ylös, mutta pidemmällä aikavälillä dollariin kohdistuu edelleen heikkenemispaineita vaihtotaseen vajeen, velkaantumisen ja

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

kehittyvien talouksien dollarivarantojen mahdollisen uudelleen kohdentamisen vuoksi. Öljyn hinta pysynee lyhyellä aikavälillä alhaisena, mutta pitkällä aikavälillä öljyn hinta tulee nousemaan.

Suurin yksittäinen riski liittyy Yhdysvaltain talouteen ja talouden ajautumisesta deflaatioon. Kiinasta ja muista kehittyvistä talouksista puhutaan paljon, mutta Yhdysvaltain talous on edelleen maailman suurin talous. Yhdysvaltain yksityinen kulutus ja investoinnit ovat viime vuosina tuoneet noin kolmanneksen maailmantalouden kasvusta. Yhdysvaltain talouskasvun hidastumista olisi vaikea kompensoida muilta mantereilta käsin. Mikäli Yhdysvaltain talous ajautuisi kuluttajavetoiseen lamaan, vaikutukset näkyisivät ulkomaankaupan, rahoitus- ja hyödykemarkkinoiden sekä erilaisten luottamusindikaattoreiden heikkenemisen kautta.

Ennakoimme, että maailmantalous ajautuu taantumaan teollisuusmaiden johdolla, Suomen talous supistuu ja EKP painaa ohjauskoron lähelle nolaa. Dollari vahvistuu lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä dollariin kohdistuu heikkenemispaineita. Asuntojen hintamuutokset ovat toistaiseksi maltillisia.

LAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS

VAKUUTUSTOIMINTA

Vakuutusyhtiölain kokonaisuudistus tuli voimaan 1.10.2008. Vakuutusyhtiölaki on muutettu vastaamaan uuden osakeyhtiölain systematiikkaa. Asetuksia ja määräyksiä on nostettu lain tasolle perustuslain mukaisesti. Yksi keskeisimmistä muutoksista on se, että keskinäisen vakuutusyhtiön toiminnan tarkoitus on ensi kertaa säädetty laissa. Toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa tai muuta taloudellista etua osakkaille, jollei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Vastuuvielan katetta, sulautumista, jakautumista ja vakuutuskannan luovuttamista, selvitystilaa ja konkurssia koskevia säännöksiä uudistettiin. Kokonaisuudistuksen yhteydessä jälleenvakuutus- ja rajat ylittävät sulautumiset -direktiivin säännökset saatettiin kansallisesti voimaan. Lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) vakuutusluokkia koskeva päätös korvattiin lailla vakuutusluokista, joka sisältää vain EY:n vakuutusdirektiivien mukaiset vakuutusluokkien määritelmät.

Uuden vakuutusyhtiölainsäädännön vuoksi uudistettiin myös Vakuutusvalvontaviraston määräys- ja ohjekokoelma sekä annettiin useita STM:n asetuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama, **liikennevakuutuslainsäädännön kokonaisuudistamista valmistellut työryhmä on tehnyt ehdotuksensa liikennevakuutuslainsäädännön selkeyttämiseksi ja ajanmukaistamiseksi.** Työryhmä ehdottaa uuden liikennevakuutuslain säätämistä ja nykyisen säädöksen kumoamista. Uusi liikennevakuutuslaki koskisi kaikkien moottoriajoneuvojen vakuuttamista pakollisella liikennevakuutuksella ja liikennevakuutuksesta maksettavia korvauksia. Vakuuttamisvelvollisuus on tarkoitus kytkeä moottoriajoneuvon rekisteröimisvelvollisuuteen. Lisäksi liikennevahinkojen korvaamista ja korvauspiiriä on tarkoitus uudistaa. Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin seuraamuksia on tarkoitus muuttaa siten, että laiminlyönteihin voidaan puuttua nykyistä tehokkaammin. Uudistus parantaisi vakuuttamisvelvollisten sekä vahinkoa kärsineiden asemaa ja oikeuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön laajapohjaisen kolmikantatyöryhmän **mietintö tapaturmavakuutuslainsäädännön kokonaisuudistuksen suuntaviivoista** julkistettiin marraskuussa 2008. Työryhmä ehdottaa mm, että tapaturmavakuutuslain, ammattitaitilain, valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain säännökset yhdistettäisiin samaan lakiin. Sen soveltamisalan tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen ansioperusteisen työeläketurvan kanssa. Lain tulisi koskea ansiotarkoituksessa tehtävää työtä. Pakollinen tapaturmaturva tulisi sitoa työsopimuksen käsitteeseen. Yrittäjätyön tapaturmaturva järjestettäisiin puolestaan edelleen vapaaehtoisella työtapaturmavakuutuksella. Sillä tulisi voida vakuuttaa kaikki ansiotarkoituksessa tehtävä työ, joka ei kuulu pakolliseen

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

tapaturmavakuutukseen.

International Accounting Standards Boardin (IASB) edeltäjä käynnisti vuonna 1997 vakuutuslaskentahankkeen. Vakuutuslaskentastandardi päätettiin kehittää, sillä aikaisemmin ei ole ollut **vakuutus sopimuksia koskevaa IFRS -standardia** ja vakuutus sopimukset on jätetty muiden keskeisten standardien ulkopuolelle (esim. rahoitusinstrumentit; aineettomat oikeudet). Vakuutus sopimukseen liittyvät kirjauskäytännöt ovat kirjavia ja poikkeavat usein muiden toimialojen käytännöistä. Hankkeessa käsitellään laskentaperiaatteita sekä vakuutuksenottajien että -antajien näkökulmasta. Vuoden 2007 toukokuussa IASB julkaisi keskusteluasiakirjan, johon pyydettiin kommentteja marraskuun 2007 puoliväliin mennessä. IASB aloitti keskusteluasiakirjaan saatujen vastausten analysoinnin vuoden 2008 ensimmäisellä neljänneksellä. Standardiluonnos julkaistaan aikaisintaan vuoden 2009 jälkimmäisellä puoliskolla. Lopullinen standardi valmistunee aikaisintaan vuonna 2011.

Euroopan parlamentin ja neuvoston tavoitteena on luoda uudet, yhtenäiset vakavaraisuusvaatimukset vakuutus- ja jälleenvakuutusyhtiöille EU:ssa sekä yhtenäiset periaatteet vakuutusvalvonnalle ja tiedonantovelvoitteille. Direktiiviehdotuksella vakuutus- ja jälleenvakuutus toiminnasta (Solvenssi II) pyritään lähentämään vakuutus- ja muun finanssialan valvonnan periaatteita toisiinsa. Euroopan komission ehdotus sisältää myös 13 vakuutusalan voimassa olevan direktiivin yhdistämisen ilman, että niiden pääasiallista sisältöä muutetaan. Euroopan komissio antoi uudistetun ehdotuksen ns. Solvenssi II –direktiiviksi 29 päivänä helmikuuta 2008. Komission muutettu ehdotus ei muuta alkuperäistä komission ehdotusta varsinaista vakavaraisuus uudistusta koskevilta osin. Komissio on antanut uudistetun ehdotuksensa johtuen lähinnä alkuperäisen ehdotuksen jälkeen annetuista toisista direktiiveistä, joilla on vaikutusta komission ehdotuksen sisältöön. Lisäksi Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission oikeudellisten yksikköjen konsultoiva ryhmä on käynyt ehdotuksen läpi ja tutkinut erityisesti voimassa olevien direktiivien yhdistämisen. Ryhmä on esittänyt korjauksia ehdotukseen tältä osin.

Direktiivi ja sen täytäntöönpanosäännökset edellyttävät uudistuneiden vakavaraisuussäännösten vuoksi muutoksia myös kansalliseen vakuutus toimintaa koskevaan lainsäädäntöön. Suomessa muutoksia tarvitaan mm. vakuutusyhtiölakiin, vakuutusyhdistyslakiin ja ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annettuun lakiin. Nykyisten arvioiden mukaan ehdotus ei vaikuta olennaisesti suomalaisten vakuutusyhtiöiden talouteen. Ehdotus merkitsee vakuutettujen turvan paranemista.

Vahinko-Tapiola on jo useiden vuosien ajan aktiivisesti seurannut EU:n tasolla meneillään olevaa vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta koskevan sääntelyn kehittämishanketta, ns. Solvenssi II-hanketta. Hankkeen yhteydessä on tehty jäsenmaiden yhtiöitä koskevia selvityksiä siitä, miten suunnitellut muutokset tulisivat vaikuttamaan yhtiöiden vakavaraisuusasemaan. Tällaisia selvityksiä on tehty jo neljä ja niissä kaikissa Vahinko-Tapiola on ollut mukana. Vahinko-Tapiolan erittäin vahvasta vakavaraisuusasemasta johtuen, yhtiöllä ei tule olemaan vaikeuksia täyttää uusia määräyksiä.

SIJOITUSYMPÄRISTÖ JA SEN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Vuoden 2008 sijoitusympäristö

Vuoden 2008 aikana kävi ilmeiseksi, että Yhdysvaltain asuntomarkkinoilta alkunsa saaneella finanssikriisillä on vakavat seuraukset koko maailmantalouden kasvuedellytyksille. Yhdysvalloissa kotitalouksien ja rahoitussektorin ylivelkaantumisen vuoksi kotimainen kysyntä on ollut heikkoa jo vuoden 2007 viimeiseltä neljännekseltä alkaen ja maa on ollut käytännössä taantumassa joulukuusta 2007. Euroopassa luotonsaannin vaikeutuminen alkoi merkittävästi hidastaa kulutus- ja investointikysyntää vuoden 2008 toisella neljänneksellä, jonka jälkeen talouskasvu on euroalueella ollut negatiivista. Maailmantalous kasvoi alkuvuonna vielä kohtalaisesti kehittyvien markkinoiden ansiosta, mutta syksyllä kärjistynyt finanssikriisi heikensi nopeasti myös kehittyvien talouksien näkymiä. Voimakkaimmin teollisuusmaiden taantumasta alkoivat kärsiä alijäämäiset taloudet, joissa kasvua oli

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

rahoitettu ulkomaisilla pääomilla (esim. useat Itä-Euroopan maat), sekä raaka-aineiden hintakehityksestä riippuvat taloudet (esim. Latinalainen - Amerikka ja Venäjä).

Euroopan keskuspankin (EKP) korkopolitiikka oli alkuvuonna suhdannenäkymiin nähden kireää, sillä öljyn ja raaka-aineiden hintojen nousun pelättiin voimistavan keskipitkän aikavälin inflaatio-odotuksia. Vielä heinäkuussa EKP jopa nosti korkoja 4,00 prosentista 4,25 prosenttiin. Finanssikriisin kärjistyminen ja maailmantalouden ilmeinen taantuma kuitenkin vakuuttivat myös EKP:n inflaatio-ongelman epätodennäköisyydestä ja ohjauskorkoja alettiin nopeasti laskea. Vuoden päättyessä EKP:n keskeisin ohjauskorko oli 2,50 prosenttia. Yhdysvaltain keskuspankki (Fed) alensi korkoja aggressiivisesti jo alkuvuonna. Kaikkiaan Fed laski ohjauskorkoaan vuoden aikana 4,25 prosentista 0,25 prosentin tavoitetasoille. Myös Japanin keskuspankki joutui jälleen laskemaan ohjauskorkonsa lähelle nollaa, 0,1 prosenttiin.

Näköpiirissä oleva vaikea maailmantalouden taantuma sekä kansainvälisen rahoitusjärjestelmän ennen kokematon kriisi heijastuivat hyvin voimakkaasti osakemarkkinoiden tuottoihin. Yhdysvalloissa osakemarkkinoiden kokonaistuotto oli vuonna 2008 yli 38 prosenttia negatiivinen. Vuoden 1920 jälkeen osaketuotot ovat yksittäisen vuoden aikana laskeneet yhtä voimakkaasti ainoastaan vuonna 1931. Maailmanlaajuisesti osaketuotot laskivat yli 40 prosenttia – Euroopassa noin 44 prosenttia ja kehittyvillä markkinoilla yli 54 prosenttia.

Alkuvuodesta korkomarkkinat reagoivat lisääntyvään riskiin stagflaatiosta eli kuluttajahintainflaation nousuun kasvunäkymien selvästä heikkenemisestä huolimatta. Euroopassa myös keskuspankki toimi tämän uhkakuvan torjumiseksi. Kireä rahapolitiikka ja stagflaatoriski nostivat yleisesti korkotasoa. Pitkät korot kääntyivät kuitenkin vuoden jälkipuoliskolla selvään laskuun, kun inflaatio-ongelma näytti hyvin nopeasti muuttuvan talouden vakavaksi taantumaksi yhdistettynä huomattaviin deflatorisiin paineisiin. Saksan kymmenen vuoden joukkolainan korko aleni vuoden jälkipuoliskolla lähes 4,70 prosentin tasolta alle 3,00 prosenttiin. Euroopassa valtion joukkolainat tuottivat vuositasolla yli 9 prosenttia.

Rahoitusmarkkinoiden kriisi on syksystä 2007 lähtien heikentänyt likviditeettiä pankkien välisillä rahamarkkinoilla ja esimerkiksi euribor -korot ovat pitkään olleet poikkeuksellisen korkeilla tasoilla keskuspankin ohjauskorkoon nähden. Pankkien välisen luotonannon riskilisät levenivät entisestään syys-lokakuussa investointipankki Lehman Brothersin konkurssin jälkeen. Omaisuusluokkana rahamarkkinasijoitukset tuottivat vuonna 2008 hyvin, yli 5 prosenttia.

Valuuttamarkkinoilla dollari jatkoi vuoden alkupuolella heikkenemistään euroa vastaan. Heinäkuussa tiedot euroalueen kasvun pysähtymisestä sekä öljyn ja raaka-aineiden hintojen kääntyminen voimakkaaseen laskuun alkoivat kuitenkin tukea dollaria. Vuoden jälkipuoliskolla myös pääomien vetäytyminen reunamarkkinoilta lisäsi dollarin kysyntää. Vuoden aikana dollari vahvistui noin 7,5 prosenttia suhteessa euroon. Jeni puolestaan vahvistui euroon nähden yli 23 prosenttia.

Vuoden alkupuolisko oli Suomen kiinteistösijoitusmarkkinoilla vielä erittäin ripeä. Vuoden puoliväli päätti kuitenkin pitkään vallinneen tuottovaatimusten laskun ja loppuvuonna tuottovaatimukset olivat jo nousussa. Sijoittajat muuttuivat myös varovaisemmiksi talouden epävarmojen näkymien seurauksena. Koko vuoden kiinteistösijoitusvolyyymi laski verrattaessa edelliseen vuoteen hiljaisen loppuvuoden takia. Loppuvuoden aikana tahtia hiljensi myös, rahoituskriisin seurauksena, sijoittajien vaikeudet saada velkarahaa. Tämä on varsinkin näkynyt ulkomaalaisten sijoittajien vähentyneenä aktiivisuutena. Rahoituskriisi ja reaalitytalous eivät ole vielä suuresti vaikuttaneet vuokramarkkinoihin. Sijoituskiinteistöjen markkina-arvot ovat useilla osamarkkinoilla vuoden aikana laskeneet, mikä on vaikuttanut heikentävästi kokonaistuottolukemiin.

Kansainvälisillä kiinteistömarkkinoilla vuosi 2008 oli murroksen aikaa. Useita vuosia 2000-luvulla jatkunut sijoituskiinteistöjen tuottovaatimusten lasku päättyi ja tuottovaatimukset kääntyivät nousuun useilla Euroopan osamarkkinoilla. Tehtyjen kiinteistösijoitusten volyyymi kääntyi selvään laskuun sijoittajien muuttuessa varovaisemmiksi talousnäkymien heikentyessä erityisesti Yhdysvalloissa.

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Syksyllä pankkisektorilta alkanut rahoituskriisi heijastui negatiivisesti kiinteistösektorille ja kaupankäynti lähes pysähtyi useilla osamarkkinoilla.

Listattujen kiinteistösijoitusyhtiöiden osakkeiden kokonaistuotto jäi selvästi kiinteistömarkkinoiden tuottoa heikommaksi Euroopassa.

Sijoitusympäristön tulevaisuuden näkymät

Finanssikriisi, asuntomarkkinoiden globaali taantuma sekä kehittyvien markkinoiden talouskasvun hyytyminen pitävät vuoden 2009 näkymät synkkinä. Teollisuusmaat ovat ajautumassa vaikeaan ja pitkäkestoiseen taantumaan, jossa talouskasvu on erittäin hidasta jopa seuraavat 3-5 vuotta. Yhdysvalloissa kotitalouksien ylivelkaantuminen, nouseva työttömyys sekä palkkojen joustaminen alaspäin voimistavat säästämistarvetta ja voivat johtaa negatiiviseen kierteseen, jossa kulutusta on leikattava sitä enemmän mitä nopeammin velkoja yritetään maksaa pois. Seurauksena voi olla deflaatio eli yleinen hintatason lasku. Deflaatioissa kannustimet kuluvat ja investoinnit rapautuvat entisestään, koska rahasta itsestään tulee tärkeä arvon säilyttäjä. Euroopassa talouden epätasapainot eivät ole yhtä mittavia kuin Yhdysvalloissa, mutta luottokriisi, julkisen vallan hitaampi reagointi sekä vientimarkkinoiden heikkous voivat vuonna 2009 johtaa euroalueella jopa Yhdysvaltoja suurempaan kokonaistuotannon supistumiseen.

Osakemarkkinoiden näkymät ovat edelleen hyvin epävarmat. Voimakkaasti supistuva yksityinen kysyntä, mahdollinen deflaatio sekä heikko rahoitustilanne luovat yrityksille erittäin heikon toimintaympäristön. Vaikka osakekurssit ovat maailmanlaajuisesti laskeneet jo hyvin voimakkaasti, on edelleen epäselvää, hinnoittelevatko markkinat vielä riittävästi yritysten tuloskehityksen merkittävää ja mahdollisesti myös pitkäkestoista heikkenemistä. Monilla arvostusmittareilla tarkasteltuna osakkeet voivat jo näyttää edullisilta - varsinkin jos arvostustasoja suhteuttaa reaalkorkoihin – mutta osakemarkkinoiden kestävä elpyminen tuntuu epätodennäköiseltä ennen kuin luottomarkkinoiden toiminta alkaa normalisoitua.

Makrotalouden syvä taantuma ja deflaatiouhka pakottavat teollisuusmaiden keskuspankit pitämään rahatalouden keveänä. Yhdysvaltain keskuspankki on jopa viestittänyt sitoutumista pitää ohjauskorko lähellä nolaa niin kauan, että talouden elpymisestä voidaan varmistua. EKP on ollut haluton alentamaan korkoa yhtä alas kuin Fed, mutta oletettavasti myös EKP joutuu laskemaan ohjauskorkonsa vähintään alle 1,00 prosentin tason. Euroalueen nimelliskoroilla onkin koko korkokäyrän osalta edelleen laskuvaraa. Korkotason painuessa historiallisen alas rahamarkkinasijoitukset ja valtioiden joukkolainat tarjoavat enää vaatimatonta juoksevaa tuottoa. Vaikka korkotason alenemisen kautta valtioiden joukkolainat voivat edelleen yltää varsin hyvin pääomatuottoihin, joutuvat sijoittajat joka tapauksessa etsimään tuottopotentiaalia myös riskillisistä omaisuusluokista. Makrotalouden suuren epävarmuuden vuoksi yrityslainat näyttäisivät historiallisen korkeine riskilisineen tarjoavan osakemarkkinoita paremman tuotto-riski – suhteen.

Vuoden 2009 suurimmat riskit liittyvät kansainvälisen rahoitusjärjestelmän toimintakykyyn ja teollisuusmaiden talouskehitykseen. Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa on pyrittävä elvyttävällä finanssipolitiikalla estämään kokonaiskysynnän romahdus ja kuluttajahintojen laskukierre. Samanaikaisesti likviditeetti terveille yrityksille on kyettävä turvaamaan. Julkisen vallan roolin korostuessa myös erilaisten politiikkavirheiden riski kasvaa. Protektionismin lisääntyminen kansainvälisessä kaupassa hidastaisi maailmantalouden epätasapainojen korjaantumista ja talouskasvun elpymistä. Vaarana on myös yrityssektorin liiallinen tukeminen, joka voi estää tarjontapuolen sopeutumisen alenevaan kysyntään. Ylikapasiteetin kroonistuminen voisi johtaa Japanin tapaiseen, vuosikausia kestäväan deflaatiokierteeseen, jossa investointien puute alentaa tuottavuuskehitystä ja talouden pitkän aikavälin kasvupotentiaalia.

Vuonna 2009 Suomen kiinteistömarkkinoilla kiinteistösijoitusten tuottovaatimusten odotetaan jatkavan lievää nousua, mikäli rahoitusmarkkinoiden yleinen epävarmuus jatkuu. Kiinteistösijoitusten volyyymien ei uskota nousevan vuoden 2008 loppuvuoden tasosta, ellei velkarahoituksen saaminen merkittävästi

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

vuoden aikana parane. Suurimmat, kiinteistömarkkinoita koskevat riskit liittyvät vuoden 2009 yleiseen talouskehitykseen. Reaalitalouden näkymät tulevat vaikuttamaan vuokramarkkinoihin vuokrien laskupaineiden ja nousevien tyhjyysasteiden kautta. Sijoituskiinteistöjen tuoton odotetaan yllä mainituin perusteluin jäävän aikaisempia vuosia heikommaksi.

Euroopan kiinteistömarkkinoilla tuottovaatimusten odotetaan jatkavan lievää nousua useilla osamarkkinoilla ja vakiintuvan yleisen korkotason laskiessa. Suurimmat kiinteistömarkkinoiden riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen, taantumun kestoon ja syvyyteen. Vuokramarkkinoilla taantumun vaikutukset reaalitalouteen tullevat heijastumaan paineena vuokrien laskuun yritysten etsiessä edullisempia toimitiloja. Sijoituskiinteistöjen kokonaistuoton odotetaan jäävän selvästi aikaisempia vuosia alhaisemmaksi.

KONSERNIRAKENNE

Keskinäisen Vakuutusyhtiön Tapiolan konserniin kuuluvat emoyhtiön lisäksi tytäryhtiöt Tapiola Pankki Oy (omistusosuus 73,03 prosenttia), Alma Vakuutus Oy (100 %), Tieto-Tapiola Oy (51,1 %), Aura - Karelia Oy (100 %) sekä 13 (19) asunto- ja kiinteistöyhtiötä ja kuusi muuta yhtiötä, jotka eivät harjoita liiketoimintaa.

Vahinko-Tapiolan konsernitilinpäätöksen esittämistapa muuttui 1.1.2008 alkaen, kun vakuutusvalvontavirasto antoi 21.12.2007 päätöksen, jossa se katsoi, että rahoitus- ja vakuutusryhmittymästä annetun lain 9 §:n 2 momentin nojalla Tapiola-ryhmän yhtiöt Keskinäistä Eläkevakuutusyhtiö Tapiolaa lukuun ottamatta muodostavat laissa tarkoitetun ryhmittymän ja kuuluvat lain soveltamisen piiriin. Tapiola-ryhmän johdossa oleva yritys on Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola. Ryhmittymän koordinoivana valvontaviranomaisena toimi Finanssivalvonta (ennen vuotta 2009 Vakuutusvalvontavirasto).

Osakkuusyhtiöitä ovat Suomen Vahinkotarkastus SVT Oy, Kiinteistö- Tapiola Oy, Palokärki Oy, Pohjantikka Oy ja neljä kiinteistöyhtiötä sekä kolme muuta yhtiötä, jotka eivät harjoita liiketoimintaa.

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva on Vahinko-Tapiolan tytäryhtiö, sillä sen kaikki takuuosuuden omistajat ovat allekirjoittaneet takuuosuuksien omistajien väliseen sopimukseen lisäyksen, jonka mukaan Keskinäisellä Vakuutusyhtiöllä Tapiolalla on halutessaan oikeus nimittää Turvan hallituksen enemmistö. Vahinko-Tapiolan osuus Turvan takuupääomasta on 83,83 prosenttia. Vakuutusvalvontaviraston antaman lausunnon mukaan Turvan tilinpäätöstietojen yhdisteleminen Vahinko-Tapiolan konsernitilinpäätökseen ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Keskinäisen yhtiön takuupääoman omistajalla ei ole oikeutta yhtiön muuhun omaisuuteen kuin takuupääomaan ja yhtiökokouksen päätöksellä ylijäämävaroista maksettavaan takuupääoman korkoon, joka voi olla enintään 12 prosenttia vuodessa. Turvan takuupääoman määrä on 7 655 914,41 euroa.

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008
VAHINKOVAKUUTUSTOIMINTA

		tapiola.fi	
Vahinko-Tapiola, konserni - Vahinkovakuutustoiminta		Tilinpäätös 2008	
Tunnuslukuja - Vahinkovakuutustoiminta		2008	2007
Vahinkovakuutuksen maksutulo, milj. euroa		648,9	628,7
Maksutulon muutos %		3,2	0,9
Vahinkokehitys			
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua %		83,3	76,4
Vahinkosuhde %		85,7	78,8
Toiminnan tehokkuus			
Liikekulusuhde %		26,0	24,3
Tuloskehitys			
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua %		109,3	100,7
Yhdistetty kulusuhde %		111,7	103,1
Liiketulos, milj. euroa		-53,1	141,9
Liiketulos % liikevaihdosta		-7,8	18,1
Kokonaistulos, milj. euroa		-198,3	97,3
Kokonaispääoman tuotto %		-6,9	4,1
Vakavaraisuus			
Toimintapääoma, milj. euroa		621,8	812,0
Toimintapääoman vähimmäismäärä		120,2	116,3
Vakavaraisuuspääoma, milj. euroa		1 173,5	1 371,3
Vakavaraisuuspääoma % vastuuvelasta		83,8	105,7
Vastuunkantokyky %		189,0	228,3
Konsernin henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna ¹⁾		2 125	2 094

¹⁾ Henkilöstö on työsuhteessa 1.1.2008 alkaen vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin. Vertailuvuoden tiedot on muutettu vertailukelpoisik

VAHINKOVAKUUTUSLIIKETOIMINNASTA

Kuluneena vuonna olemme tehneet voimakkaita panostuksia palvelumme parantamiseen kaikissa asiakaslohkoissa. Olemme muun muassa panostaneet uuden etuohjelman markkinointiin, uusineet eräitä keskeisiä tietojärjestelmiämme ja vahvistaneet hinnoittelupäätöksillä hintakilpailukykyämme. Näiden panostusten tuotot eivät vielä näy tilivuoden tuloksissa, joten toimintakulusuhteemme on kohonnut yli pitkän aikavälin tavoitteemme.

Kirstynyt kilpailutilanne ja vuoden jälkipuoliskolla nopeasti muuttunut yleinen toimintaympäristö vaikuttivat siihen, että vakuutusmyyntimme jäi odotettua alhaisemmaksi ja asiakaspoistumat kasvoivat erityisesti henkilöasiakassegmentissä. Maksutulokehityksemme oli alan keskitasoa. Tätä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen hyvänä, vaikka kehitys jäikin alhaisemmaksi kuin odotuksemme tilivuoden alussa.

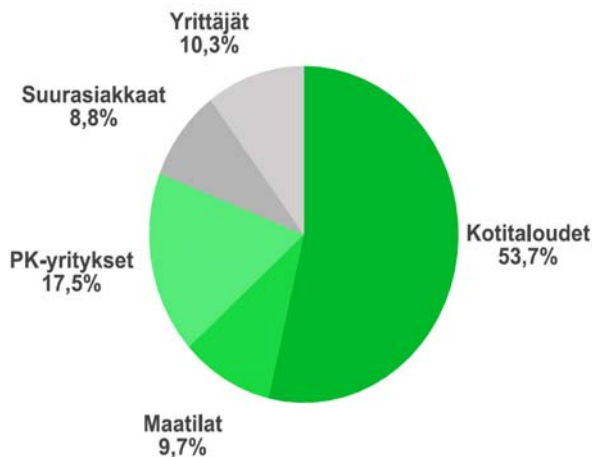
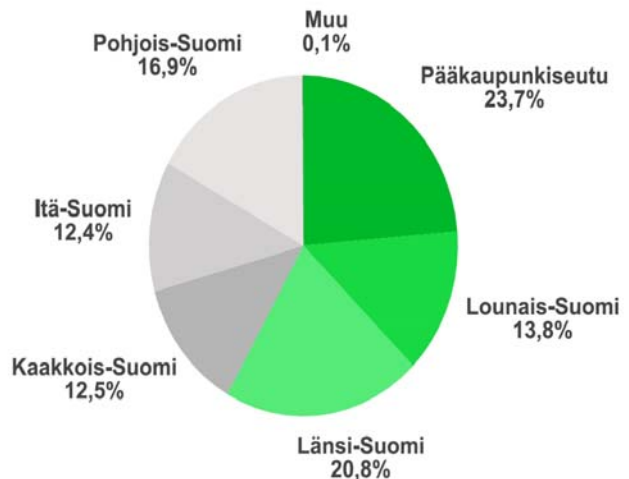
Vuoden 2008 vahinkokehitykseen on vaikuttanut erityisesti yritysasiakkaille sattuneet suurvahingot. Sen sijaan henkilö- ja maatalo-asiakkaille tehty vahinkojen ennaltaehkäisytoimenpiteet näyttävät auttaneen ja suurvahinkokehitys on kääntynyt laskuun.

Vahinkovakuutuksen vakuutuslajijorganisaatiossa toteutettiin 1.11.2008 alkaen organisaatiomuutos, jossa perustettiin lähes kaikki vakuutuslajit käsittävä korvaustoimintayksikkö ja vakuutuspalveluyksiköt organisoitiin asiakasryhmäkohtaisesti.

Suluissa on vertailulukua edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008
VAKUUTUSMAKSUTULO JA MAKSETUT KORVAUKSET

Vahinko-Tapiolan vakuutusmaksutulo kasvoi 3,2 prosenttia ja oli 648,9 miljoonaa euroa (628,7 milj. e). Ensivakuutuksen vakuutusmaksutulo kasvoi 3,3 prosenttia ja oli 606,1 miljoonaa euroa (586,9 milj. e). Maksettujen korvausten määrä oli 454,3 miljoonaa euroa (437,7 milj. e), missä on 3,8 prosenttia nousua edelliseen vuoteen nähden. Finanssialan Keskusliiton (FK) joulukuussa julkaiseman Arvio vakuutusmarkkinoiden kehityksestä 2008 – katsauksen mukaan alan maksutulon ennustetaan kasvavan 4 prosenttia. Ensivakuutuksen maksutulo kasvaneekin 4 prosenttia. Maksettujen korvausten arvioidaan lisääntyvän edellisvuodesta noin 5 prosenttia.

MAKSUTULO ASIAKASLOHKOITTAIN
 VAHINKO-TAPIOLA

MAKSUTULO ALUEITTAIN
 VAHINKO-TAPIOLA

Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutusmaksutulo kasvoi 8,2 prosenttia 102,6 miljoonaan euroon (94,8 milj. e). Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vuoden 2008 siirtoliikkeen kokonaistulos jäi noin 1 miljoonaa euroa voitolliseksi. Erityisen hyvin Tapiola menestyi erikoismaksuisten asiakkaiden hankinnassa. FK arvioi alan vakuutusmaksutulon kasvavan noin yhdellä prosentilla.

Vapaaehtoisen tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulo oli 54,5 miljoonaa euroa (50,4 milj. e), mikä oli 8,2 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. FK arvioi, että alan vakuutusmaksutulo kasvaa lähes 10 prosenttia.

Liikennevakuutuksen (moottorijoneuvon vastuu) vakuutusmaksutulo laski 2,0 prosenttia 137,5 miljoonaan euroon (140,3 milj. e). Maksutulon laskua edelliseen vuoteen verrattaessa selittää viime vuonna päätetyt merkittävät maksutason tarkistukset. Vahinko-Tapiola oli moottorijoneuvojen suurin vakuuttaja rekisteröinneillä mitattuna 20,1 %:in osuudellaan (21,9 % 12/2007). Autovakuutuksen (maaajoneuvot) vakuutusmaksutulo nousi 1,6 prosenttia 113,4 miljoonaan euroon (111,6 milj. e). FK arvioi alan vakuutusmaksutulon kasvavan liikennevakuutuksessa lähes 6 prosenttia ja autovakuutuksessa noin 5 prosenttia. Moottorijoneuvovakuutuksissa korvausmeno on noussut lähinnä kannan kasvun ja korjauskustannusten nousun takia. Autoveromuutos on vaikuttanut myös lunastusten lisääntymiseen. Liikennevakuutuksessa on tapahtunut edelliseen vuoteen verrattuna muutama vakava henkilövahinko enemmän.

Palo- ja omaisuusvakuutusten vakuutusmaksutulo oli 141,8 miljoonaa euroa (134,6 milj. e), mikä oli 5,4 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. FK arvioi, että alan vakuutusmaksutulo kasvaa 4 prosenttia. Palo ja omaisuusvakuutuksessa sekä keskeytysvakuutuksessa suurvahinkoja sattui poikkeuksellisen paljon. Yli miljoonan euron vahinkoja sattui vuonna 2008 merkittävästi enemmän kuin

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

edellisenä vuonna. Vahinkokehitys edellyttää vahingontorjunnan ja riskinvalinnan tehostamista, joihin luodaankin uusia välineitä. Vahinkokehitys luo paineita myös maksunkorotuksille.

Vastuuvakuutusten vakuutusmaksutulo oli 28,3 miljoonaa euroa (29,5 milj. e), missä oli laskua 4,1 prosenttia edelliseen vuoteen verrattaessa. FK arvioi, että alan vakuutusmaksutulo laskee yhdellä prosentilla.

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista olivat 4,4 miljoonaa euroa (5,2 milj. e).

Tulevan jälleenvakuutuksen vakuutusmaksutulo nousi 2,6 prosenttia ja oli 42,9 miljoonaa euroa (41,8 milj. e). Maksetut korvaukset nousivat 9,4 prosenttia 28,6 miljoonaan euroon (26,2 milj. e)

YHDISTETTY KULUSUHDE ILMAN PERUSTEKORKOKULUA

Vahinko-Tapiolan konsernin vakuutusliiketoiminnan yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua oli 109,3 prosenttia (100,7 %). Riskisuhde oli 77,0 prosenttia (70,6 %), korvausten hoitokulusuhde oli 6,3 prosenttia (5,8 %) ja liikekulusuhde 26,0 prosenttia (24,3 %). Asiakasetujen vaikutus eliminoiden olisi yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua ollut 100,8 prosenttia (92,8 %). Riskisuhteen nousua selittää toisaalta omistaja-asiakasetujen paraneminen, joka alentaa maksutuloa ja toisaalta korvausmenon kasvu. Liikekulusuhteen nousu on seurausta meneillään olevista toimenpiteistä asiakaspalveluiden, erityisesti korvauspalvelun, riskienhallintapalvelun ja vakuutuspalvelun kehittämiseksi sekä panostuksista asemamme vahvistamiseen kiristyneessä kilpailutilanteessa. Esimerkkeinä edellä mainituista ovat yksityisasiakkaiden Etuohjelma ja sähköinen korvauspalvelu sekä yritysten henkilöstöriskien hallintapalveluiden uudistaminen.

MUUT TUOTOT JA KULUT

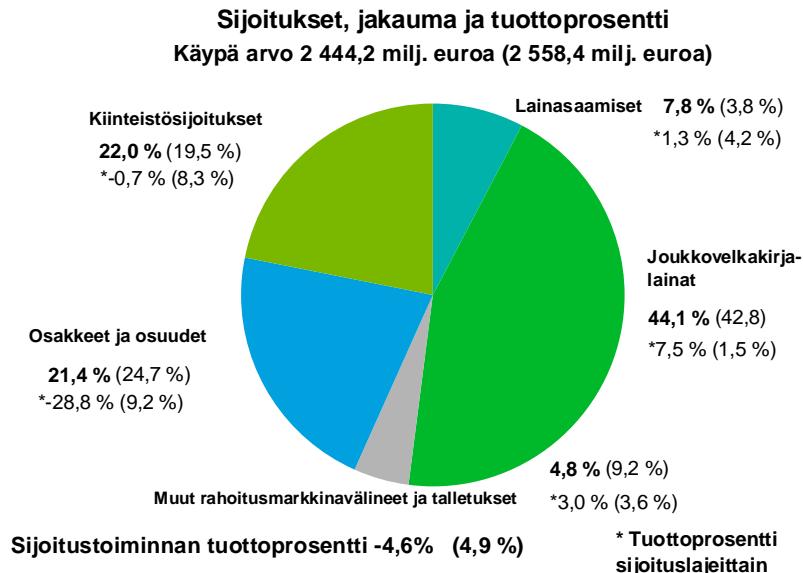
Vahinko-Tapiolan palvelumyyntiä on mm. markkinointi-, tiedotus-, lakiasia-in-, henkilöstö- ja sisäisen tarkastuksen palveluiden tuottaminen Tapiola Pankille ja Tapiola Varainhoitoyhtiölle sekä vuoden 2008 alusta alkaen myös Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolalle. Lisäksi Vahinko – Tapiola tuottaa mm. Ajoneuvohallintokeskukselle (AKE) ajoneuvojen rekisteröintipalveluja. Edellä mainittujen palvelujen myynnistä saatavat tuotot kirjataan tuloslaskelmaerään muut tuotot ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut kirjataan tuloslaskelmaerään muut kulut.

Vahinko – Tapiolan emoyhtiön muut tuotot ja kulut olivat nettomääräisesti 2,6 miljoonaa euroa (0,4 milj. e).

SIJOITUSTOIMINTA KÄYVIN ARVOIN – VAHINKOVAKUUTUS

Vahinko-Tapiolan emoyhtiön sijoitusten nettotuotto käyvin arvo-in oli – 4,6 prosenttia (+ 4,9 %). Sijoitukset käyvin arvo-in olivat 2 444,2 miljoonaa euroa (2 558,4 milj. e).

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Osakesijoitukset

Vahinko - Tapiolan osakesijoitukset kauden lopussa olivat 523,0 miljoonaa euroa (632,5 milj. e) eli 21,4 prosenttia (24,7 %) sijoituksista. Suomalaisen osakkeiden osuus oli 27 prosenttia (35 %) suorista noteeratuista osakesijoituksista, joita oli 221,5 miljoonaa euroa (332,5 milj. e). Osakesijoitukset tuottivat - 28,8 prosenttia (+ 9,2 %).

Korkosijoitukset

Vahinko-Tapiolan korkosalkun markkina-arvo korkorahastot sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan luettuina oli kauden lopussa 1 193,7 miljoonaa euroa (1 329,5 milj. e) eli 48,9 prosenttia (50,3 %) sijoituksista. Valtion lainojen osuus korkosijoituksista oli 33 prosenttia (43 %), swap -hinnoiteltujen ja yrityslainojen osuus 59 prosenttia (46 %) ja rahamarkkinasijoitusten noin 8 prosenttia (11 %). Salkun korkoriskiä kuvaava mittari eli niin sanottu modifioitu duraatio oli 5,43 (3,98). Korkosijoitusten tuotto oli korkorahastot sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan luettuina 6,7 prosenttia (1,8 %).

Kiinteistösijoitukset

Vahinko-Tapiolan kiinteistösijoitukset olivat kauden lopussa 537,2 miljoonaa euroa (499,0 milj. e) eli 22,0 prosenttia (19,5 %) sijoituksista. Kiinteistöjen tuotto käyvin arvoin oli - 0,7 prosenttia (8,3 %). Kiinteistösijoitusten tuoton negatiivisuus selittyy sijoitusrahastojen ja yhteissijoitusyritysten tuotolla, joka oli - 19,2 prosenttia (- 11,3 %). Kiinteistöjen keskimääräinen tyhjyyssaste oli 5,5 prosenttia (5,9 %).

Lainat

Vahinko-Tapiolan lainasaamiset olivat kauden lopussa 190,3 miljoonaa euroa (97,4 milj. e) eli 7,8 prosenttia (3,8 %) koko sijoituskannasta. Lainakannan pääpaino oli yritysten tarpeeseen räätälöidyissä sijoituslainoissa. Lainasaamiset tuottivat 1,3 prosenttia (4,2 %).

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

VAKAVARAISUUS – VAHINKOVAKUUTUSTOIMINTA

Vahinko-Tapiolan konsernin vakuutusliiketoiminnan vakavaraisuuspääoma, joka mittaa vakavaraisuutta ja kuvaa riskinkantokapasiteettia oli 1 173,5 miljoonaa euroa (1 371,3 milj. e). Vastuunkantokyky eli vakavaraisuuspääoma suhteessa vakuutusmaksutuottoihin oli katsauskauden lopussa 189,0 prosenttia (228,3 %). Alkuvuoden osakekurssien jyrkkä lasku näkyi arvostuserojen alentumisena, mikä pienensi vakavaraisuuspääomaa.

Emoyhtiö Vahinko-Tapiolan toimintapääoma, joka kuvaa määrää jolla vakuutusyhtiön varat ylittävät velat ja muut niihin rinnastettavat sitoumukset, oli 650,2 miljoonaa euroa (834,1 milj. e).

Toimintapääoman vähimmäismäärä oli 120,2 miljoonaa euroa (116,3 milj. e). Vahinko-Tapiolan vakavaraisuuspääoma oli 1 174,5 miljoonaa euroa (1 368,5 milj. e). Vastuunkantokyky oli katsauskauden lopussa 189,2 prosenttia (227,8 %). Vahinko-Tapiolan vakavaraisuusasemaa on pidettävä alalla erittäin vahvana.

VAHINKOVAKUUTUKSEN RISKIASEMA

Vahinko-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnasta. Hallitus määrittää eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Yhtiössä laaditaan vuosittain sijoitus- ja riskienhallintasuunnitelmat, jotka hyväksytään hallituksessa. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä.

Liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä toiminnassa. Riskeihin varautumisen tärkeys arvioidaan analysoimalla niiden toteutumisen todennäköisyyden lisäksi mahdollisesta realisoitumisesta aiheutuvia vaikutuksia. Toimitusjohtaja ja liiketoimintayksikköjen johtajat vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Sisäinen tarkastus tukee johtoa ja hallitusta valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokuntaa avustava Tarkastusvaliokunta valvoo ja arvioi osaltaan riskejä.

Vahinko-Tapiolan toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit ja liiketoimintariskit. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun, inflaatioon, kuolleisuudessa tapahtuviin muutoksiin, ammattitauteihin ja jälleenvakuutusuojiiin. Markkinariski johtuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen mm. korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Liiketoimintariskit sisältävät mm. toimintaympäristöön liittyvät riskit kuten markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäytymisen muutokset ja strategiaan ja operatiivisiin valintoihin liittyvät riskit.

Riskienhallinnan periaatteissa ei ole tapahtunut muutoksia edelliseen vuoteen nähden.

Vahinko-Tapiolan riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa Riskit ja riskienhallinta-osiossa.

VAHINKO-TAPIOLAN HALLINTO JA JOHTAMINEN

Tapiola-ryhmän hallintomalli perustuu omistaja-asiakkuuteen. Tapiolan osakkaita ovat vakuutuksenottajat ja takuuosuuksien omistajat. Kaikki takuuosuudet ovat ryhmän keskinäisten yhtiöiden omistuksessa. Vakuutuksenottajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Siellä mm.

Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

valitaan vakuutusyhtiön hallintoneuvoston jäsenet ja päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä vastuuvapaudesta hallintoelinten jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Vahinko-Tapiolan varsinainen **yhtiökokous** pidettiin 24.4.2008. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2007, valittiin hallintoneuvostoon uusia jäseniä sekä tilintarkastajat. Hallintoneuvoston jäsenten toimikausi on kolmivuotinen. Vahinko-Tapiolan hallintoneuvoston erovuorossa olleista jäsenistä valittiin uudelleen Antti Lemmetyinen ja Pirkko Rantanen - Kervinen. Uusina jäseninä valittiin hallituksen puheenjohtaja Philip Aminoff (Electrosonic Oy Ab), toimitusjohtaja Matti Karppinen (Lännen Tehtaat Oyj), professori Jukka Kola (Helsingin Yliopisto), toimitusjohtaja Timo U. Korhonen (NCC Rakennus Oy) ja toimialajohtaja Jorma Mikkonen (Lassila & Tikanoja Oyj).

Yhtiön varsinaisiksi tilintarkastajiksi valittiin edelleen KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT-tilintarkastaja Hannu Pellinen. PricewaterhouseCoopers Oy:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT-tilintarkastaja Juha Tuomala. Varatilintarkastajiksi valittiin KHT-tilintarkastajat Riitta Hallio ja Sari Airola PricewaterhouseCoopers Oy:stä. Vakuutusyhtiölain edellyttämäksi valvontatilintarkastajaksi vakuutusyhtiöihin nimettiin KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja sen sijaiseksi KHT-tilintarkastaja Hannu Pellinen. Tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot toimeksiantoryhmittäin esitetään tuloslaskelman liitteessä 3.4.

Vahinko-Tapiolan ylimääräinen yhtiökokous pidettiin 10.12.2008. Yhtiökokouksessa päätettiin yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. Muutokset perustuvat pääosin 1.10.2008 voimaan tulleeseen vakuutusyhtiölain kokonaisuudistukseen.

Vahinko-Tapiolan **hallintoneuvoston** järjestäytymiskokouksessa 29.5.2008 valittiin hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Diacor Terveyspalvelut Oy:n hallituksen puheenjohtaja, säätiön johtaja, sosiaalineuvos Antti Lemmetyinen Espoosta ja varapuheenjohtajaksi maatalous- ja metsätieteiden tohtori Juha Marttila Simosta. Hallintoneuvosto kokoontui kolme kertaa vuonna 2008. Kokouksiin osallistui keskimäärin 76 prosenttia jäsenistä. Hallintoneuvoston jäsenille maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahallinat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset esitetään tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Vahinko-, Henki- ja Yritysten Henki-Tapiolan hallintoneuvostojen puheenjohtajista ja varapuheenjohtajista muodostuu näiden yhtiöiden toimintaa valvova yhtiöjärjestyksen mukainen **yhteistyövaliokunta**. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunnan puheenjohtajaksi on valittu Vahinko-Tapiolan hallintoneuvoston puheenjohtaja, johtaja Antti Lemmetyinen. Yhteistyövaliokunnan varapuheenjohtajana toimii Yritysten Henki-Tapiolan hallintoneuvoston puheenjohtaja, toimitusjohtaja Marjut Nordström. Yhteistyövaliokunta kokoontui vuonna 2008 kymmenen kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 95 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunnan perustaman **tarkastusvaliokunnan** valvontatehtäviin kuuluu mm. vakavaraisuuden, riskienhallinnan sekä lakien ja määräysten noudattamisen valvonta; taloudellisen raportoinnin valvonta; tilintarkastajien työn ja riippumattomuuden seuranta; sekä sisäisen tarkastuksen, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arvioinnit. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimi kauppatieteiden lisensiaatti Jouko Havunen ja jäseninä toimitusjohtaja Marjut Nordström sekä maatalous- ja metsätieteiden tohtori Juha Marttila. Tarkastusvaliokunta kokoontui vuonna 2008 viisi kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 87 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunnan perustaman **palkitsemisvaliokunnan** tehtäviin kuuluu mm. valmistella ehdotukset vakuutusyhtiöiden hallitusten jäsenten ja varajäsenten palkitsemis- ja etuusasioissa ja toimi- ja työsuhteasioissa sekä kokonaisjärjestelmänä että yksittäistapauksissa hallintoneuvostojen puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien päätettäväksi yhteistyövaliokunnan kokouksessa; kehittää vakuutusyhtiöiden hallituksen jäsenten ja varajäsenten palkitsemisjärjestelmää käyttäen myös hyväksi ulkopuolista benchmarking -tietoa sekä seurata koko Tapiola-ryhmän johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmän kehittämistä. Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajana toimi hallituksen puheenjohtaja Antti Lemmetyinen ja jäseninä toiminnanjohtaja Marita Ruohonen sekä toimitusjohtaja Jouko Virranniemi. Palkitsemisvaliokunta kokoontui vuonna 2008 kaksi kertaa. Kokouksiin osallistui 67 prosenttia jäsenistä

Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Hallitus huolehtii hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Se mm. vahvistaa strategiasuunnitelmat ja toimintaperiaatteet sekä vuosittaiset toimintasuunnitelmat. Vahinko-Tapiolan hallitukseen kuuluu neljä varsinaista jäsentä ja kolme varajäsentä. Hallituksen varsinaiset jäsenet ovat päätoimisia ja samoja henkilöitä sekä Vahinko - Tapiolassa että Tapiolan henkivakuutusyhtiössä. Hallintoneuvosto valitsi kokouksessaan 16.11.2006 hallituksen kolmivuotistoimikaudelle, joka päättyy 31.12.2009. Hallituksen puheenjohtajana toimii Tapiolan pääjohtaja Asmo Kalpala. Hallituksen jäseninä toimivat yhtiöryhmän johtajat Antti Calonius, Juhani Heiskanen ja Jari Saine, joka toimii myös hallituksen varapuheenjohtajana. Tilikauden aikana Juhani Heiskanen erosi hallituksen jäsenyydestä ja hänen tilalleen valittiin Arto Jurttila. Hallitus kokoontui 17 kertaa vuonna 2008. Kokouksiin osallistui 96 prosenttia jäsenistä. Varsinaisilla jäsenillä on hallitustehtäviensä lisäksi vastuu yhtiöryhmän palveluista eri asiakasryhmille: yksityistalouksille sekä yrityksille, suurasiakkaille ja yhteisöille sekä pankki-, säästö- ja sijoittaja-asiakkaille. Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Vahinko-Tapiolan **toimitusjohtajana** toimi eläkkeelle siirtymiseensä 31.8.2008 saakka Juha Seppänen. Filosofian maisteri, SHV Juha-Pekka Halmeenmäki aloitti Vahinko-Tapiolan toimitusjohtajana 1.9.2008. Vahinko-Tapiolan varatoimitusjohtajana aloitti 1.9.2008 kauppatieteiden maisteri Jukka Kinnunen. Tehtävän edellinen haltija Heikki Taipalvesi jää eläkkeelle 31.5.2009, mihin saakka hän toimii Vahinko-Tapiolan varatoimitusjohtajana asiantuntijatehtävissä. Vuonna 2008 toimitusjohtajille maksetut palkat ja luontoisedut olivat yhteensä 249 711 euroa ja ja vuoden 2007 tuloksista maksettu tulospalkkio 23 445 euroa. Johdon tulospalkkio perustuu toisaalta yhtiökohtaisten kolmen vuoden strategisten tavoitteiden (määrä enintään 30 prosenttia) sekä toisaalta vuositavoitteiden (määrä enintään 40 prosenttia) toteutumiseen. Toimitusjohtajan eroamisikä on 63 vuotta. Toimisuhteen ennen aikaisesta päättymisestä on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaava korvaus.

Tapiola-ryhmässä on kolme **asiakaslohkojohtoryhmää**, joiden puheenjohtajana toimii kullekin asiakasryhmälle palveluista vastaava hallituksen jäsen. Asiakaslohkojohtoryhmän tehtävänä on kehittää ja koordinoita yhtiöryhmän asiakaspalvelua ja varmistaa lisäarvon tuottaminen omistaja-asiakkaille. Lisäksi ryhmässä toimii yhteisiä asioita ja palveluja linjaavia johtoryhmiä ja myös toimitusjohtajaa avustava yhtiön johtoryhmä.

Neuvottelukuntatoiminnalla on tärkeä rooli asiakkaiden ja yhtiöryhmän välisenä, hallintoa täydentävänä vuorovaikutuskanavana. Neuvottelukunnat koostuvat noin 340 jäsenestä, joista kaikki ovat asiakkaitamme ja he edustavat monipuolisesti yhtiöryhmän asiakaskuntaa. Vuonna 2009 alueellisia neuvottelukuntia toimii 22 ympäri Suomen Tapiolan paikallisuusaluejaon mukaisesti. Pääkaupunkiseudulla toimivat seitsemän neuvottelukuntaa vastaavat kohdennettujen kuluttaja- ja elinkeinoelämäryhmien tarpeisiin. Pääkaupunkiseudulla toimivat Nuorten, Aikuisten, Senioreiden, Yrittäjien, Yritysten, Maa- ja metsätalouden sekä Pankin neuvottelukunnat. Verrattuna vuoteen 2008 neuvottelukuntien määrä on supistunut yhdellä. Keski-Savon paikallisuusalueen sulauttaminen osaksi Etelä-Savon ja Kuopion paikallisuusalueita edellytti myös alueen neuvottelukunnan jakoa kyseisten alueiden neuvottelukuntiin. Vuoden 2008 aikana neuvottelukunnat kokoontuivat sääntömääräisten kokousten parissa kahdesti vuoden aikana. Tämän lisäksi osa neuvottelukunnista järjesti kesän aikana vapaamuotoisen kokouksen. Vuoden 2008 yhteiskokous järjestettiin helmikuussa Finlandia-talolla Helsingissä.

Sisäinen tarkastus avustaa ylintä johtoa toiminnan ohjauksessa, valvonnassa ja varmistamisessa suorittamalla toimintaan kohdistuvaa tarkastusta. Se arvioi toiminnan suoritusastoa, tehokkuutta, sisäisen ohjauksen ja valvonnan riittävyttä, riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta sekä lakien, viranomais määräysten ja sisäisten ohjeiden noudattamista. Sisäinen tarkastus on organisoitu pääjohtajan alaisuuteen.

Vahinko - Tapiola on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva **Finanssivalvonta**. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutus tapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviansa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Vahinko-Tapiolan tytäryhtiö Tapiola Pankki Oy on julkisen valvonnan alainen luottolaitos, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Valvontatyössään se arvioi valvottavien taloudellista tilaa, riskiasemaa, riskinkantokykyä sekä riskien hallintajärjestelmiä. Se korostaa omistajien ja johdon vastuuta valvottavan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Valvonnalla pyritään varmistamaan, että valvottavilla on riittävät taloudelliset ja muut edellytykset harjoittaa toimintaa ja että ne noudattavat päätöksenteossaan asianmukaisia menettelytapoja.

Tarkemmat tiedot eri hallintoelimitystä ja niiden tehtävistä on luettavissa Internet osoitteesta www.tapiola.fi.

TAKUUPÄÄOMA

Vahinko-Tapiolan takuupääoman määrä on 1 765 973 euroa. Takuupääoma jakautuu 210 takuuosuuteen nimetyille henkilölle asetettuun takuuosuuteen. Jos takuupääomaa korotetaan, annetaan korotusta vastaava määrä edellä mainitunlaisia takuuosuuksia. Yhtiön takuuosuuksien omistajilla on etuoikeus uusien takuuosuuksien saamiseen entisten takuuosuuksiensa suhteessa. Takuuosuudet tuottavat yhtiöläisen oikeuden yhtiöön.

Takuupääoman omistajat ja näiden osuudet takuupääomasta olivat 31.12.2008 seuraavat:

	Takuuosuuksia	%-osuus
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola	168	80
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola	42	20
Yhteensä	210	100

VAHINKOVAKUUTUSLIIKETOIMINNAN TULEVAISUUDEN NÄKYMISTÄ

Taloudellisen taantumien johdosta vahinkovakuutuksen maksutulokehitys tulee lähivuosina olemaan koko alalla pitkän aikavälin keskimäärää alhaisempi. Aikaisemman kokemuksen perusteella voidaan arvioida, että maksutulon vuotuiset muutokset eivät ole suuria, mutta keskimääräistä heikompi maksutulon kehitys voi jatkua joitain vuosia sen jälkeenkin kun talous muilla toimialoilla on jo toipunut taantumasta.

Auto- ja liikennevakuutussektori on lähivuosina voimakkaassa murroksessa autoliiketoimialan keskittyessä, autojen rekisteröinnin sähköistyessä ja merkkivakuutusten yleistyessä. Tulevat muutokset tullevat lisäämään vakuutusten vaihtoaktiivisuutta ja tiivistämään autoliikkeiden ja vakuutusyhtiöiden suhdetta.

Kuluvana ja sitä seuraavina vuosina yhtiön tavoitteena on kannattavuus- ja tehokkuustunnuslukujen selkeä parantaminen. Kasvun varmistamiseksi tulemme edelleen parantamaan asiakasetuohjelman tunnettuutta, hyödyntämään alueorganisaatiossa tehdyt toimintamalli- ja organisaatiomuutokset täysimääräisesti sekä aktiivisesti kasvattamaan myyntikanavien laatua ja tehokkuutta. Kannattavuuden parantaminen edellyttää erityisesti yrityslohkolla riskinvalinnan ja vahingontorjuntatyön tehostamista, mutta myös maksujen korotuksia. Tehokkuuden parantaminen tapahtuu sähköisiä palveluita voimakkaasti hyödyntämällä sekä vakuutus- että korvauspalveluissa. Myös liikekulujen kasvu pidetään tulevina vuosina hyvin maltillisena pysäyttämällä henkilöstömäärän kasvu ja tehostamalla sekä vakuutus- että korvaustoiminnan prosesseja.

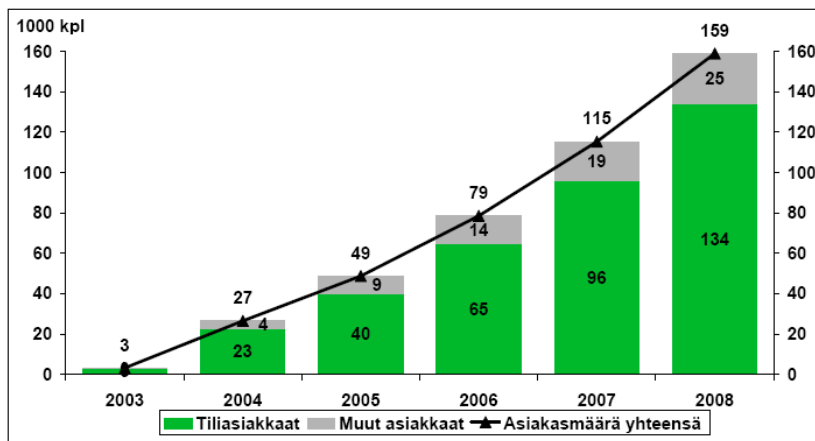
Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008
PANKKI- JA SIOITUSPALVELUTOIMINTA
**Tunnuslukuja - Luottolaitos- ja sijoitus-
palvelutoiminta**

	2008	2007
Saamiset luottolaitoksilta, milj. e	265,8	188,0
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, milj. e	971,6	679,6
Velat luottolaitoksille, milj.e	0,2	0,1
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille, milj.e	1 187,9	796,7
Rahastopääomat, milj. e	1 026,0	1 435,8
Markkinaosuus %	2,5	2,2
Osuudenomistajien lukumäärä	34 101	29 109
Hallinnoitu kokonaisvarallisuus, milj e	4 955,7	5 630,5
Korkokate, milj.e	13,2	9,9
Liikevaihto, milj.e	71,4	47,8
Liiketulos, milj.e	-0,5	-3,7
sekä sen osuus prosentteina liikevaihdosta	-0,7	-7,8
Kulu-tuotto -suhde	1,0	1,2

PANKKITOIMINTA

Pankin asiakasmäärä nousi vuoden 2008 aikana 44 000 asiakkaalla 159 000 asiakkaaseen. Vuosittain vain noin neljä prosenttia suomalaisista vaihtaa pankkia, mutta viime vuonna vaihtajia oli selvästi enemmän. Tähän on useita syitä, esimerkkinä islantilaispankkien romahdus aiheutti epäluottamusta tallettajien keskuudessa lisäten pankin vaihtoalukkuutta.

Asiakasmäärä

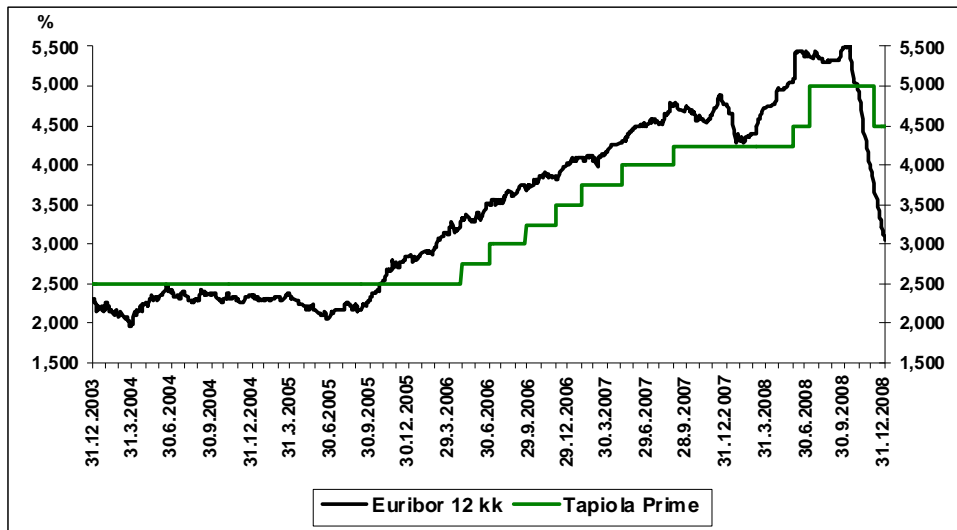
Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Asiakasmäärien kasvu vaikutti myös siihen, että pankin luotot ja talletukset kasvoivat suunniteltua nopeammin. Vahinko-Tapiolan konsernin pankkitoiminnan saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä nousivat 971,6 miljoonaan euroon (679,6 milj. e.) ja talletuskanta kasvoi 1 187,9 miljoonaan euroon (896,7 milj. e). Luvut osoittavat, että pankkiliiketoiminta on terveellä pohjalla. Tapiola Pankki kykenee rahoittamaan luotonantonsa asiakkaidensa talletuksilla. Tämän vuoksi pankkien välinen epäluottamus ei ole vaikuttanut tulokseen, sillä Tapiola Pankki ei ole riippuvainen ulkopuolisesta luotonannosta. Asiakasmäärän, talletusten ja luottojen kasvu vaikutti myös korkokatteen voimakkaaseen kasvuun. Se nousi 13,2 miljoonaan euroon (9,9 milj. e).

Tapiola Prime -korkoa muutettiin tilikauden aikana kolmasti. Korko oli vuoden alussa 4,25 prosenttia ja lopussa 4,5 prosenttia. Markkinakorot ovat viimeisen vuosineljänneksen aikana laskeneet poikkeuksellisen nopeasti. Näin ollen myös pankkien Prime -korot ovat laskeneet, ja lasku on jatkunut vielä vuoden 2009 puolellakin.

Markkinakorkojen kehitys vuosina 2004 - 2008

Yksityisasiakkaiden pankkina tunnettu Tapiola avasi pankkipalvelut ensimmäisille yritysasiakkailleen. Pankki tarjoaa yrityksille tililuotto-, takaus- ja euromääräiset maksuliikenteen peruspalvelut. Valikoiduille yrityksille tarjotaan myös rahoitusta.

SIJOITUSPALVELUTOIMINTA

Epävarmoilla markkinoilla asiakkaat ovat käyttäneet yhä enemmän varainhoidon ammattilaisia sijoituspäätöksissään.

Sijoitusrahastoliiketoiminta

Tapiola Varainhoito Oy:n hallinnoimien sijoitusrahastojen rahastopääomat alenivat vuoden 2008 aikana 1 435,8 miljoonasta eurosta 1 026,0 miljoonaan euroon. Tämän rahastotoimialaa selvästi pienemmän pudotuksen vuoksi yhtiön markkinaosuus kasvoi 0,3 prosenttiyksikköä 2,5 prosenttiin ja yhtiö nousi yhdeksänneltä sijalta Suomen seitsemänneksi suurimmaksi rahastoyhtiöksi. Osuudenomistajien lukumäärä kasvoi vaikeana toimintavuonna 2008 ilahduttavasti 4 992 omistajalla lukuun 34 101. Yksi asiakas voi olla osuudenomistajana useammassa rahastossa. Asiakkaidemme lukumäärä kasvoi vuonna 2008 2 104 asiakkaalla lukuun 19 055.

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Vuoden 2008 aikana perustettiin kaksi uutta sijoitusrahastoa. Tapiola Kassakorko aloitti toimintansa 1.4.2008 ja Tapiola Itä-Eurooppa 10.10.2008. Päätöksemme perustaa matalariskinen Tapiola Kassakorko -rahasto tuli juuri oikeaan aikaan vallitsevassa markkinatilanteessa. Sijoitusnäkemyksemme ja siitä seuranneet toimenpiteet toivat asiakkaidemme salkkuihin merkittävää lisäarvoa.

Crosskey Banking Solutions Ab:n kanssa yhteistyössä tehtävä rahastojen osuusrekisterin, jakelukanavien myyntijärjestelmän ja verkkopalvelun uudistamiseen tähtäävä kehitysprojekti siirtyi toukokuussa 2008 toteutusvaiheeseen.

Varainhoitoliiketoiminta

Uusi salkunhallintajärjestelmä SimCorp Dimension otettiin käyttöön vuoden 2008 alussa. Salkunhallintajärjestelmä kattaa back office-, riskienhallinta- ja salkunhoitotoiminnallisuudet. Myös rahastojen arvonlaskenta siirrettiin kevään 2008 aikana SimCorp Dimension järjestelmään.

Tapiola Varainhoidon hallinnoima kokonaisvarallisuus oli 31.12.2008 yhteensä 4 880 miljoonaa euroa (5 565 milj. e), josta rahastopääomien osuus oli em. 1 026 miljoonaa euroa. Tapiola Varainhoito Oy sijoittuu tällä 4,9 miljardin hallinnassa olevalla euromäärällä Suomen suurimpien varainhoitopalveluja tarjoavien yhtiöiden joukkoon

LUOTTOLAITOS- JA SIOITUSPALVELUTOIMINNAN TULOSKEHITYS

Vahinko-Tapiolan konsernin pankki- ja sijoituspalvelutoiminnan liiketappio oli 0,5 miljoonaa euroa (- 3,7 milj. e). Tapiola Pankin liikevoitto oli 1,6 miljoonaa euroa (- 2,1 milj. e). Pankkikonsernin liiketappio oli - 1,5 miljoonaa euroa (4,8 milj. e). Pankin tulos oli pitkän aikavälin ennusteen mukaisesti voitollinen. Konsernin tulosta rasittavat poistot aineettomasta liikearvosta, panostukset palvelua kehittäviin tietojärjestelmiin ja rahastomarkkinoiden vaikutus hallinnointipalkkioiden tuottoon.

Korkokate oli 13,2 miljoonaa euroa (9,9 milj. e), missä on nousua edelliseen vuoteen nähden 33,5 prosenttia. Vahva kehitys perustuu asiakasmäärän lisääntymiseen ja sen myötä talletusten ja luottojen määrän kasvuun. Pankin antolainauksen keskiporko oli tilikauden lopussa 4,93 prosenttia (4,75 prosenttia). Ottolainauksen keskiporko oli vastaavasti 3,85 prosenttia (3,80 prosenttia). Kokonaismarginaali kaventui johtuen runsaasta määräaikaistilinhankinnasta. Määräaikaistilinhankinta oli markkinoiden mukaista asiakkaiden varojen siirtymistä rahastosijoituksista pankin talletuksiin.

Kulu-tuotto -suhde oli 1,0 (1,2).

VAKAVARAISUUS - PANKKIKONSERNI

Vakavaraisuuden hallinta

Rahoitustarkastuksen standardin 4.2 mukainen vakavaraisuuden hallinnan prosessi (ICAAP) on käytössä Tapiola Pankki -konsernissa emoyhtiössä Tapiola Pankki Oy:ssä, tytäryhtiössä Tapiola Varainhoito Oy:ssä sekä pankkikonsernissa.

Pankin toiminnan riskit kattavan vakavaraisuuden ylläpitoa seurataan Basel II:n mukaisella standardimenetelmällä ja hallituksen hyväksymällä ICAAP-prosessilla. Vakavaraisuuden suunnittelu perustuu pitkän aikavälin tulosenusteisiin ja stressitesteihin.

Vakavaraisuussuhde

Pankkikonsernin vakavaraisuussuhde luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisesti oli tilikauden päättyessä 16,8 prosenttia (12,0 %). Pankin vakavaraisuussuhde oli kauden päättyessä 18,7 prosenttia (17,3 %).

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Tapiola Pankilla ja konsernilla ei ole ensisijaisiin omiin varoihin sisältyviä pääomalainoja, ei ensisijaisiin omiin varoihin sisältyviä realisoitumattomia voittoja eikä omiin varoihin markkinariskin kattamiseksi luettavia eriä.

Tilikauden aikana pankin vakavaraisuutta on tuettu hankkimalla ensisijaista omaa pääomaa 30 miljoonaa euroa. Pankin vakavaraisuusstrategian mukainen vakavaraisuuden minimitaso on 10 prosenttia. Lain mukainen vähimmäisvaatimus on 8 prosenttia.

PANKKITOIMINNAN RISKIASEMA

Luottokannan jakautuminen kolmeen riskiluokkaan:

Riskitaso	12/2008		12/2007	
	M€	Osuus	M€	Osuus
Normaalia alhaisempi	188,8	19 %	125,7	18 %
Normaali	614,9	63 %	447,3	66 %
Normaalia korkeampi	169,3	17 %	107	16 %
YHTEENSA	973,0	100 %	680,0	100 %

PANKIN JA VARAINHOIDON HALLINTO JA JOHTAMINEN

Tapiola Pankin palvelujohtaja, oikeustieteen kandidaatti Marja Pajulahti nimitettiin Tapiola Pankin varatoimitusjohtajaksi. Nimitys tuli voimaan 1.6.2008. Pajulahti on toiminut pankin palvelujohtajana elokuusta 2006 lähtien ja jatkaa tehtävässä edelleen. Sitä ennen hän toimi Tapiola Pankin luottojohtajana vuodesta 2002 lähtien. Pajulahti seuraa varatoimitusjohtajana eläkkeelle siirtynyttä Matti Norantaa.

LUOTTO- JA SIJOITUSPALVELUTOIMINNAN TULEVAISUUDEN NÄKYMISTÄ

Keskuspankkien rahamarkkinoita tukevien toimien odotetaan edelleen laskevan korkotasoa. Asuntokauppa on hidastunut ja vanhojen asuntojen hinnat ovat kääntyneet laskuun. Uusien asuntoluottojen kysyntä hidastuu. Tähän Tapiola Pankki varautuu panostamalla uusien asiakkaiden hankintaan. Pankin luottokannan odotetaan edelleen kasvavan vaikka alan yleiset kasvuedellytykset ovat heikot. Varainhankinnan suhteen pankin asema on turvattu riittävin taloudellisin puskurein myös mahdollisten kansainvälisten rahamarkkinoiden häiriötilanteiden edelleen jatkuessa.

Tapiola Pankin tulostavoite vuodelle 2009 on voitollinen. Voiton määrä on makrotalouden tilan ja pankkialan toimintaedellytysten mukaisesti vaatimaton.

Tapiola Varainhoidon tulevaisuuden näkymiä leimaa kasvava todennäköisyys siitä, että niin Suomen kuin muiden länsimaiden taloudet supistuvat merkittävästi ja työttömyys kasvaa oleellisesti. Yleisesti ottaen velkaantumisasasteet ovat suhteellisen korkealla, mikä vaikeuttaa talouden nopeaa kääntymistä nousuun. Vaikka ympäristö voi olla haasteellinen sijoituksellisesti, säästämisaste todennäköisesti kääntyy nousuun. Tämä antaa mahdollisuuden kehittää säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä palveluja edelleen. Ympäristö, jota leimaa sijoituksellinen epävarmuus, lisää myös ammattimaisen sijoituskäytännön kysyntää konseptoituna eri asiakasryhmien ja jakelukanavien tarpeiden mukaan. Tapiolan valitsema linja, joka toteuttaa omaan näkemykseen perustuvaa varainhoitoa asiakkaiden edun mukaan, on saanut varauksettoman kannatuksen asiakkaiden piirissä, joten tällä linjalla on syytä jatkaa.

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008
VAKUUTUS- JA RAHOITUSRYHMITYMÄN VAKAVARAISUUS

Vakuutus- ja rahoitusryhmään kuuluvat vakuutusalan yritykset: Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola ja sen tytäryhtiö Alma Vakuutus Oy sekä konsolidoimaton tytäryhtiö Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva; Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola ja sen tytäryhtiö Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola tytäryhtiöineen sekä rahoitusalan yritykset: Tapiola Pankki Oy ja sen tytäryhtiö Tapiola Varainhoito Oy.

Vakuutus- ja rahoitusryhmittymän vakavaraisuus

Tapiola-ryhmä	tapiola.fi
Tilinpäätös 2008	

VAKUUTUS- RAHOITUSRYHMITYMÄN VAKAVARAISUUS

	31.12.2008	31.12.2007
1. + Ryhmittymän vakuutusyrityksiensä omien varojen määrä	991,4	1 207,4
2. - Ryhmittymän vakuutusyritysten välinen moninkertainen pääoman käyttö Keskinäinen takuu- ja osakepääoma omistus; pääomalainat	-141,8	-26,6
I Ryhmittymän vakuutusyritysten oikaistu omien varojen määrä	849,6	1 180,8
3. + Rahoitusalan yritysten omien varojen yhteenlaskettu määrä	80,2	26,5
4. - Rahoitusalan yritysten välinen moninkertainen pääoman käyttö Keskinäinen osakepääoma omistus (vakuutusyritykset)	-104,1	-76,8
II Rahoitusalan tytäryhtiö- ja omistusyhteisyritysten omien varojen oikaistu määrä	-23,9	-50,3
III Rahoitus- ja vakuutusalan omiin varoihin hyväksyttävien erien rajoitukset	-	-
IV Ryhmittymän omat varat (I+II-III)	825,7	1 130,5
	Milj. euroa	
5. + Ryhmittymän vakuutusyrityksiensä omien varojen vähimmäismäärä	240,1	236,7
6. + Rahoitusalan yritysten yhteenlaskettu omien varojen vähimmäismäärä	38,2	26,3
V Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä	278,4	263,0
	Milj. euroa	
VI Ryhmittymän vakavaraisuus (IV-V)	547,3	867,6
	Milj. euroa	
Ryhmittymän omien varojen määrä suhteessa omien varojen vähimmäismäärään	3,0	4,4

Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta edellyttää, että ryhmittymän omien varojen määrän on jatkuvasti oltava vähintään yhtä suuri kuin ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä. Laskelman perusteella voidaan todeta, että ryhmän vakavaraisuus on noin kolminkertainen minimimääräänsä nähden.

Ryhmittymän henkivakuutusyhtiöiden ja Tapiola Pankin omia pääomia lisättiin ryhmän sisäisiin lisäpääomituksiin. Lisäksi henkivakuutusyhtiöt ottivat pääomalainaa.

Henki-Tapiolan takuupääomaa korotettiin tilikauden aikana 30 017 750 eurolla antamalla nykyisten takuuosuuksien omistajien merkittäväksi 595 000 uutta takuuosuutta merkintähintaan 50,45 euroa takuuosuudelta. Korotuksen merkitti kokonaisuudessaan Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola. Henki – Tapiola solmi Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan kanssa toistaiseksi voimassa olevan pääomalainasopimuksen, jolla se sai velaksi 37 000 000 euroa. Lainalla ei ole vakuutta.

Yritysten Henki-Tapiolan osakepääomaa korotettiin 9 485 000 eurolla antamalla nykyisten osakkeenomistajien merkittäväksi 1 897 000 uutta osaketta. Osakepääoma 6 341 000 euroa nousi näin 15 826 000 euroon. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkittiin korotuksesta 20 525 540 euroa. Korotuksen merkitti kokonaisuudessaan emoyhtiö Henki - Tapiola. Yritysten Henki – Tapiola

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

solmi Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan kanssa toistaiseksi voimassa olevan pääomalainasopimuksen, jolla se sai velaksi 18 000 000 euroa. Lainalla ei ole vakuutta.

Tapiola Pankin osakepääomaa korotettiin kaksi kertaa tilikauden aikana. Syyskuussa päätettiin korottaa osakepääomaa 22 430 200 eurosta 25 420 200 euroon ja 25 420 200 eurosta 31 400 200 euroon.

HENKILÖSTÖ

Henkilöstön määrä ja rakenne

Tapiola-ryhmän vakuutusyhtiöiden työntekijät ovat olleet työsuhteessa kaikkiin Tapiola-ryhmän vakuutusyhtiöihin. Vuoden 2007 alussa voimaan tulleet työeläkelainmuutosten tavoitteena on muun muassa korostaa työeläkevakuutusyhtiöiden itsenäisyyttä ja riippumattomuutta muista liiketoimintaa harjoittavista yhtiöistä. Lainmuutokset vaikuttivat siihen, että työntekijät eivät enää jatkossa voi olla työsuhteessa sekä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolaan (Eläke-Tapiola) että johonkin muuhun yhtiöryhmän yhtiöön. Vuoden 2008 alusta alkaen yksinomaan Eläke-Tapiolalle töitä tekevät henkilöt ovat työsuhteessa Eläke-Tapiolaan. Vahinko - Tapiolassa, Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiolassa (Henki – Tapiola) ja näiden yhtiöiden tuottamissa yhtiöryhmäpalveluissa työskentelevät henkilöt eivät enää vuoden 2008 alusta ole työsuhteessa Eläke-Tapiolaan. Heillä on työsuhde ainoastaan Vahinko-Tapiolaan ja Henki-Tapiolaan. Muutos ei aiheuttanut muutoksia työsuhteiden ehtoihin eikä työtehtäviin.

Jatkossakin yhtiöryhmäpalvelut tuottavat palvelut Tapiola-ryhmän eri juridisille yhtiöille. Vahinko - Tapiola tuottaa Eläke-Tapiolalle sen tarvitsemat pääkonttoripalvelut ja Henki - Tapiola alueelliset ja verkkoliiketoimintapalvelut. Kyseisten yhtiöiden ja Eläke-Tapiolan kesken on tehty yhteisistä palveluista ostopalvelusopimukset.

Vahinko – Tapiolan konsernin palkkasummaan suhteutettu keskimääräinen henkilömäärä oli 2 125 henkeä (2 094 henkeä).

Palkitseminen

Tapiola-ryhmän johdon ja ylempien toimihenkilöiden palkat perustuvat finanssitoimialan benchmarking -tietoa hyödyntäen tehtyyn Hay -vaativuusarviointiin ja pisteytykseen.

Tulospalkkiojärjestelmä on keskeinen osa Tapiolan palkitsemisjärjestelmiä. Se koskee koko organisaatiota ja toimii osana johtamisjärjestelmää. Pääkonttorin toimihenkilöiden tulospalkkion määrä on enintään 7 prosenttia vuosipalkkasummasta. Toteumat ovat olleet keskimäärin 4 prosenttia. Tavoitteet johdetaan yhtiöryhmän strategiasta, ja ne voivat olla joko tiimi- tai yksilökohtaisia. Tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan tuloskeskustelussa. Alueorganisaation palkkausjärjestelmissä on erilaisia tuloksellisuudesta palkitsevia osia, joiden osuus vaihtelee muutamasta prosentista noin puoleen kokonaispalkasta.

Lisäksi Tapiola-ryhmän vuonna 1991 perustettuun henkilöstörahastoon siirretään vuosittain toteutuneiden tavoitteiden mukainen voittopalkkioerä. Voittopalkkion suuruuteen vaikuttaa muun muassa Tapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden tulos ja markkinaosuuksien kasvu. Tilikauden tuloksen perusteella ei suoritettu siirtoa Tapiola-yhtiöiden henkilöstörahastoon. Kumulatiivisesti Tapiola-ryhmä on siirtänyt henkilöstörahastoon sen toiminnan aikana yhteensä 24,7 miljoonaa euroa.

Tapiola-ryhmän ylin johto, johon kuuluvat pääjohtaja, hallituksen päätoimiset jäsenet, varajäsenet, toimitusjohtajat ja varatoimitusjohtajat, kuuluu johdon tulospalkkiojärjestelmän piiriin. Lisäksi johdon tulospalkkiojärjestelmän piirissä ovat muut johtajat, yksikönjohtajat, aluejohtajat ja apulaisjohtajat tai heihin rinnastettavat. Johdon tulospalkkio perustuu toisaalta yhtiökohtaisten kolmen vuoden strategisten tavoitteiden (maksimitaso tehtävästä riippuen enintään 70 prosenttia vuosiansiosta) sekä toisaalta vuositavoitteiden (maksimitaso tehtävästä riippuen enintään 50 prosenttia vuosiansiosta) toteutumiseen. Toteumat ovat olleet keskimäärin noin 20 prosenttia enimmäismäärästä.

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

VAHINKO-TAPIOLAN A.M. BESTIN ANTAMA LUOKITUSARVOSANA A (EXCELLENT)

Vahinko-Tapiolan A.M. Bestin antamassa luottoluokituksessa ei tapahtunut muutoksia vuonna 2008.

Luokitusarvosanaa tarvitaan liiketoiminnassa sekä vakuutus- että pankkitoiminnassa asiakkaan tai yhteistyökumppanin sellaista edellyttäessä. Yrityskuvan ja maineen kannalta hyvä luokitusarvosana lisää luotettavuutta ja arvostusta. Vahinko-Tapiolan erinomaiseen luokitukseen vaikuttaa erityisesti yhtiön korkea vakavaraisuus ja vahva riskien kantokyky sekä hyvä yrityskuva Suomen markkinoilla. A.M. Bestin luokitusarvosanaa A (Excellent) vastaa esimerkiksi Standard & Poor'sin AA (Very Strong) ja Moody'sin Aa (Excellent) (Lähde: Swiss Re, Sigma No.4/ 2003).

VASTUULLINEN YRITYSTOIMINTA

Tapiola-ryhmä raportoi yhteiskuntavastuustaan kuudennen kerran. Vuoden 2008 yhteiskuntavastuuraportin teema on "Vastuu tavaksi". Teemalla viitataan siihen, että yhteiskuntavastuu on osa Tapiola-ryhmän strategista suunnittelua ja toiminnan tavoitteita. Raportti on laadittu kansainvälisen raportointistandardin Global Reporting Initiativen (GRI) mukaan. Raportti ylsi vuonna 2007 Suomessa ensimmäisenä laajuudeltaan tasolle A+. Tasolla viitataan raportoinnin täydellisyyteen; raportissa on otettu kantaa kaikkiin raportointijärjestelmän edellyttämiin asioihin. Tapiola raportoi myös tärkeimpien sidosryhmien olennaisina pitämiä kysymyksiä. GRI-indeksit on merkitty tekstiin analyttikoita varten. Raporttia 2008 ei ole varmennettu, mutta se noudattaa aikaisempia käytäntöjä ja varmentajilta saatuja kommentteja.

Tapiolan yhteiskuntavastuun pohjana ovat yhtiöryhmän yhteiset arvot: asiakkaiden etu, eettinen toiminta, yhdessä menestyminen ja yrittäjähenkisyys. Keskinäisyys yhtiömuotona asettaa Tapiolalle erityisiä avoimuuden ja vastuullisuuden vaatimuksia, koska asiakkaat ovat myös omistajia. Ulkopuolisten tutkimusten mukaan eri sidosryhmät myös pitävät Tapiolaa yhtenä vastuullisuuden edelläkävijöistä Suomessa.

Tapiola raportoi taloudellisen vaikutuksensa sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Sosiaalinen vastuu kattaa paitsi vastuun asiakkaista ja henkilöstöstä, myös vastuun yhteiskunnalle, johon Tapiolan kaltainen yritys on monin säikein yhteydessä. Vastuu ympäristöstä käsitellään asiakaspalvelun, omistuskiihteistöjen ja toimistotyön näkökulmasta. Ympäristövastuussa koetaan olevan eniten kehitettävää, sillä vaikka yhtiöryhmän suora vaikutus ympäristöön on verraten vähäinen, sen epäsuora vaikutus asiakassuhteiden kautta on merkittävä. Ilmastonmuutoksesta aiheutuvien ongelmien torjuminen vaatii tarttumaan asiaan uudella tavalla.

Vahinkovakuutusyhtiöllä on tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä lakisääteisen työtaturma- ja liikennevakuutuksen toimeenpanijoina. Vakuutusyhtiöt tarjoavat lisäksi mahdollisuutta sosiaaliturvan täydentämiseen vapaaehtoisilla vakuutuksilla.

Taloudellisen vastuun osalta Vahinko-Tapiola haluaa olla vakavaraisuudeltaan maan parhaisiin kuuluva vahinkovakuutusyhtiö, mikä varmistaa pitkäjänteisen sijoitus- ja asiakasetupolitiikan. Myös konsernin finanssipalveluyritysten toimintaperiaatteina ovat kustannustehokkuus ja vakaa taloudellinen pohja.

Sijoitustoiminnassa tärkein periaate on turvaavuus ja tuottavuus. Sijoituskohteita valittaessa Vahinko-Tapiola pyrkii välttämään kohteita, joiden arvomaailma on ristiriidassa sen omien arvojen kanssa.

Sosiaaliseen vastuullisuuteen katsotaan kuuluvan Vahinko-Tapiolan vastuu ihmisistä ja yhteisöistä sekä toiminta yhteistyöverkoissa. Tapiola noudattaa pitkäjänteistä, vastuullista henkilöstöpolitiikkaa. Yhtiön johto ja henkilöstön edustajat pyrkivät tiiviissä yhteistyössä kehittämään yhtiön toimintaa, jotta työpaikkojen määrää voitaisiin lisätä tehokkuutta pitkällä aikajänteellä kuitenkin parantaen.

Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Ympäristötoimintaa Tapiola-ryhmässä koordinoi ympäristöryhmä, jonka hallinto on järjestetty osaksi Tapiola-ryhmän yritysturvallisuutta. Vakuutus- ja finanssitoiminta ei toimialana juurikaan rasita ympäristöä. Tapiola-ryhmän ympäristötoiminta jakautuu kolmeen tulosalueeseen: ympäristöpalvelut, omistuskiinteistöt ja toimistoympäristö. Vahinko-Tapiola on merkittävä kiinteistöjen omistaja ja rakennuttaja, joten sijoituspäätöksillä on välillisiä vaikutuksia ympäristöön. Aluetoimistoihin on nimitetty alueiden ympäristövastaavat.

Tapiola-ryhmän yhteiskuntavastuuraportti 2007 nimeltään "Vastuu tavaksi" on luettavissa Internet – osoitteessa: www.tapiola.fi

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008- TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita noudattaen.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus*Muut pitkävaikutteiset menot*

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä atk-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus*Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet*

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulovaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008- TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET*Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset*

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään ensisijaisesti sijoitussalkkujen suojaukseen. Kirjanpidollisesti johdannaissopimuksia kuitenkin käsitellään pääasiassa ei-suojaavina, vaikka johdannaiset toimivat tehokkaina suojauksina.

Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Ei-suojaavat sopimukset

Ei-suojaavan tai ei-suojaavasti käsitellyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten mahdollinen enimmäistappio.

Suojauslaskennan soveltaminen

Suojauslaskentaa käytettäessä johdannaissopimuksen negatiivinen arvonmuutos jätetään kirjaamatta kuluksi siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Se osa johdannaissopimuksen negatiivisesta arvonmuutoksesta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi. Johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvonmuutosta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja.

Saamisten arvostus*Vakuutusmaksusaamiset*

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008- TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet	
Huoneistojen peruskorjaukset	5 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	10 v
Kiinteistöt	
Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälärakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat 25 %:n menojäännöspoisto	
Kalusto	
Konttorikoneet, -kalusto yms. 25 %:n menojäännöspoisto	

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen.

Tuloutettujen arvonkorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Varaukset, kertynyt poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Atk-järjestelmien suunnittelukustannusten poistoaika on vuonna 2008 pidennetty aikaisemmasta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, mikä vastaa järjestelmien taloudellista vaikutusaikaa.

Tilinpäätössiirtojen kertymä
Poistoero

Ks. kohta "Poistot"

Vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot, jotka kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008- TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET**Muut velat**

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuovelka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen*Kiinteistösijoitukset*

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IFRS:n (International Financial Reporting Standards), IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan vertailukauppoihin perustuvalla kauppaa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteet arvioidaan kassavirtaan perustuvalla tuottoarvomenetelmällä tai kauppaa-arvomenetelmällä, mikäli kauppahinta-aineisto on edustava. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaista luovutuskorvausta.

Arvonmäärityksen tekee vakuutusvalvontaviraston edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai Kiinteistö-Tapiola Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon mahdollinen luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -perusvakuutuksella Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja lisäeläketurva Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolassa.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Selostus vastuvelan vähennyseristä ja korvausvastuun laskennassa käytetystä korkoutuksesta*Vakuutusmaksuvastuu*

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008- TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Samanlainen jaksotus tehdään myös tulevan jälleenvakuutuksen palkkioihin. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan tilastollisin menetelmin. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korkoutusta sovelletaan ainaismetsä- ja ainaispalovakuutuksen vakuutusmaksuvastuun laskennassa, jolloin on käytetty 4,5 prosentin laskuperustekorkoa

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasoitusmäärä. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvelan riittävyys myös silloin, kun vastuuvelkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti. Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasoitusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti.

Korkoutusta sovelletaan ainoastaan eläkeluottoisten korvausten korvausvastuun laskennassa, jolloin on käytetty 3,0 prosentin laskuperustekorkoa.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

Atk-järjestelmien suunnittelukustannusten poistoaika on vuonna 2008 pidennetty aikaisemmasta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, mikä vastaa järjestelmien taloudellista vaikutusaikaa.

Konsernitilinpäätös

Vahinko - Tapiolan konserniin sisältyy mm. pankki- ja sijoituspalveluja tarjoava Tapiola Pankki Oy – konserni, lakkautettujen jälleenvakuutussopimusten hoitoyhtiö Alma Vakuutus Oy ja atk-palveluja tuottava Tieto-Tapiola Oy. Tapiola Pankki -alakonserniin kuuluu sen tytäryhtiö, Tapiola Varainhoito Oy. Tämä lisäksi pankki on osakkaana Ab Compass Card Oy Ltd:ssä.

Syyskuun 2007 osavuositarkastusten mukaan Tapiola-ryhmä täytti rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain 30.7.2004/699 edellytykset, sillä molempien toimialojen tase- ja pääomavaatimusosuuksien keskiarvo ylitti kymmenen prosenttia.

Vakuutusvalvontavirasto antoi 21.12.2007 päätöksen, jossa se katsoi, että rahoitus- ja vakuutusryhmittymästä annetun lain 9 §:n 2 momentin nojalla Tapiola-ryhmä muodostaa laissa tarkoitetun ryhmittymän ja kuuluu lain soveltamisen piiriin. Tapiola-ryhmän johdossa oleva yritys on Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola.

Vahinko - Tapiolalle myönnettiin poikkeuslupa poiketa rahoitus- ja vakuutusryhmittymästä annetun lain 4 luvun tilinpäätöstä koskevista säännöksistä 31.12.2007 saakka.

Tapiola-ryhmän johdossa oleva yritys on Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola. Konsernitilinpäätös vuodelta 2008 on laadittu noudattaen rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain 4. lukua. Vertailuvuoden 2007 konsernitilinpäätöksen tiedot on muutettu vastaamaan nyt sovellettua säännöstöä ja laadintaperiaatteita.

Konsernitaseessa esitetään erikseen vakuutusalan ja rahoitusalan toimintojen varat ja velat ja konsernituloslaskelmassa vastaavasti erikseen vakuutusalan ja rahoitusalan toimintojen tuotot ja kulut. Konsernin palveluyritysten taseet ja tuloslaskelmat on yhdistelty siihen toimialaan, jolle palvelu on tuotettu. Toimialojen tuloslaskelmien ja taseiden eliminointierinä esitetään vakuutus- ja rahoitusalan yritysten keskinäiset liiketapahtumat.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008- TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Sellaisten konserniyritysten tilinpäätökset, joihin sovelletaan luottolaitostoiminnasta annetun lain 9 lukua tai vakuutusyhtiölain 8 lukua, yhdistellään konsernitilinpäätökseen muuttamatta näiden säännösten edellyttämiä tilinpäätösperiaatteita.

Keskinäisen Vakuutusyhtiö Turvan kaikki takuuosuuksien omistajat ovat allekirjoittaneet takuuosuuksien omistajien väliseen sopimukseen lisäyksen, jonka mukaan Keskinäisellä Vakuutusyhtiö Tapiolalla on halutessaan oikeus nimittää Turvan hallituksen enemmistö. Näin ollen Turva on Vahinko-Tapiolan tytäryhtiö. Vahinko - Tapiolan osuus Turvan takuupääomasta on 83,8 prosenttia. Turvan tilinpäätöstietoja ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen kirjanpitolain 6 luvun 3 §:n 1 kohdan perusteella, jonka mukaan tytäryrityksen tilinpäätös saadaan jättää yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen, jos yhdisteleminen on tarpeetonta oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Keskinäisen yhtiön takuupääoman omistajalla ei ole oikeutta yhtiön muuhun omaisuuteen kuin takuupääomaan. Turvan takuupääoman määrä on 7 655 914,41 euroa. Vakuutusvalvontavirasto on antanut asiasta päätöksensä 9.11.2004 eikä sillä ole ollut huomauttamista asiantilan johdosta.

Konsernitilinpäätökset on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus.

Konsernin ja sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutushetkeen saakka.

Osakkuusyritykset eli yritykset, joiden äänivallasta konserni omistaa 20 – 50 % on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Asunto- ja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä ei yhdistellä osakkuusyrityksenä konsernitilinpäätökseen, vaikka äänivalta- ja omistusrajat täytyisivätkin. Ei - keskinäiset kiinteistöosakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhteisinä.

Vapaaehtoisten varausten ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden.

Vakuutustoimialan tytäryhtiöosakkeiden arvonkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu konsernissa tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eränään ja se poistetaan suunnitelman mukaan viidessä vuodessa. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eränään ja se tuloutetaan enimmillään viidessä vuodessa.

Konsernin sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu. Keskinäisen Vakuutusyhtiön Tapiolan konsernitilinpäätöksessä konsernin sisäinen jälleenvakuutus, tasoitusmäärää lukuun ottamatta, sen sijaan on eliminoitu.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

RISKIENHALLINNAN YLEISET PERIAATTEET TAPIOLA-RYHMÄSSÄ

Vahinko-Tapiola noudattaa Tapiola-ryhmässä noudatettavaa riskienhallintapolitiikkaa. Siinä on kuvattu menettelytapoina ne yleiset periaatteet, joita sovelletaan pysyväisohjeina Tapiola-ryhmän riskienhallinnan järjestämisessä.

1. Riskienhallinnan lähtökohdat

Tapiolan riskienhallinta perustuu Tapiolassa määriteltyihin riskienhallinnan käsitteisiin, tehtävään, tavoitelaan ja riskinottohalukkuuteen sekä viranomaismääräyksiin. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Hyvävakavaraisuus korostuu keskinäisen yhtiömuodon vuoksi.

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, mitkä johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai Tapiolan omasta strategisesta tahtotilasta.

Tapiolan riskinottohalukkuus perustuu seuraaville periaatteille.

- Riskinotto tukee strategian ja operatiivisten suunnitelmien taloudellista ja toiminnallista toteutumista.
- Riskit eivät vaaranna yksittäisen yhtiön, toiminnon tai ryhmän toimintaa tai talouden vakautta.
- Tapiolan yhtiöt ja toiminnot pysyvät niille määritellyissä riskirajoissa.
- Riskien vaikutukset ryhmän kaikkiin organisaatio-osiiin kyetään tunnistamaan.
- Tapiolan organisaatio-osien väliset riskisidokset ovat selkeät.

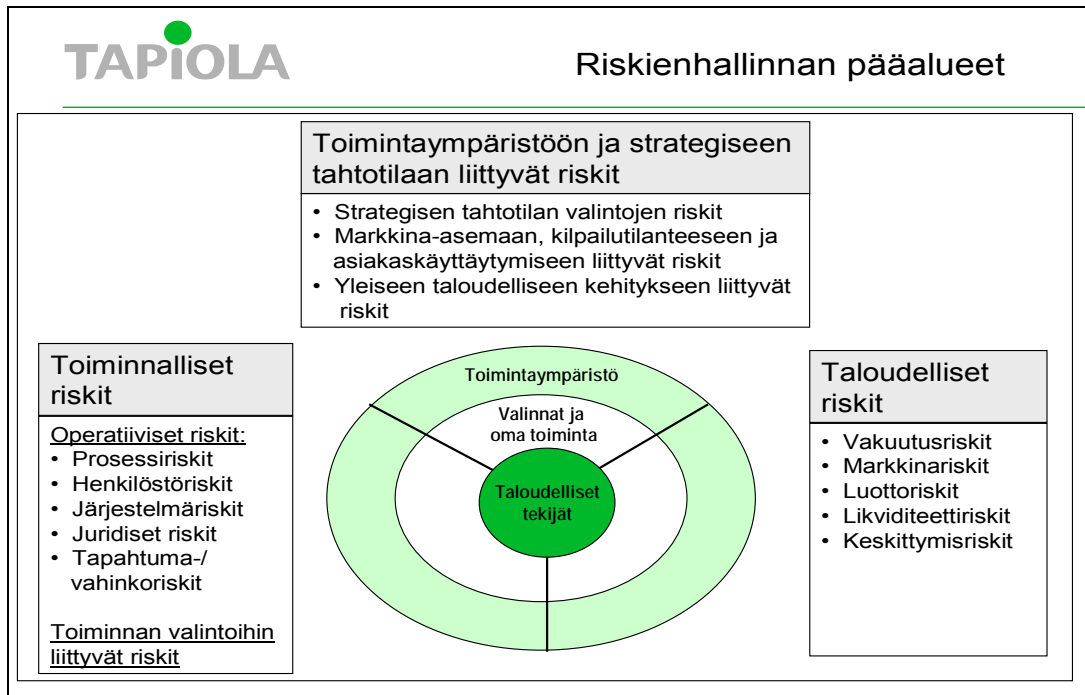
Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti Tapiola huolehtii ja tiedottaa riskeistään sekä niiden hallinnasta siten, että asiakkaat ja muut sidosryhmät luottavat Tapiolaan kumppaninaan.

2. Riskienhallinnan pääalueet

Tapiola-ryhmän vakuutustoiminnan, pankkitoiminnan ja varainhoidon riskiluokituksessa käytetään ylätasolla seuraavaa kolmijakoa:

- toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit
- taloudelliset riskit
- toiminnalliset riskit

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm.

- strategisen tahtotilan valintoihin liittyvät riskit
- markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäytymisen muutokset
- yleiseen taloudelliseen kehitykseen liittyvät riskit

Taloudelliset riskit muodostuvat pääasiassa vakuutus-, markkina-, luotto-, likviditeetti- ja keskittymisriskeistä. Näitten riskialaluokkien sisällöt poikkeavat toisistaan riippuen siitä onko kysymys vakuutustoiminnasta, pankkitoiminnasta tai varainhoidosta.

- Vakuutusriskillä tarkoitetaan vakuutussopimukseen liittyvää riskiä, joka johtuu vakuutusten asiakas-, riskin- ja vastuuvallintaan liittyvästä riskistä ja vastuuvelan riittävyysriskistä.
- Markkinariskillä tarkoitetaan varojen markkina-arvojen tai vastuiden määrien vaihtelusta aiheutuvaa riskiä, joka johtuu taloudellisen muuttujan kuten koron, osakekurssin, valuuttakurssin tai kiinteistön arvon muutoksesta.
- Luottoriski liittyy vastapuolen maksukyvyttömyyteen tai muuhun laiminlyöntiin sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämässä tai vastapuolen luottoluokituksen muutokseen.
- Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että yhtiöllä ei ole riittävästi likvidejä varoja käytettävissä tulevien velvoitteiden täyttämiseksi tai että varojen muuttaminen likvideiksi on mahdollista vain ylimääräisillä kustannuksilla.
- Keskittymisriskillä tarkoitetaan sitä, että yhtiö- tai yhtiöryhmätasolla on suuri määrä samaan vastapuoleen tai samoista vastapuolista muodostuvaan kokonaisuuteen liittyviä varoja, vastuita, taseen ulkopuolisia sitoumuksia ja/tai asiakasriskejä.

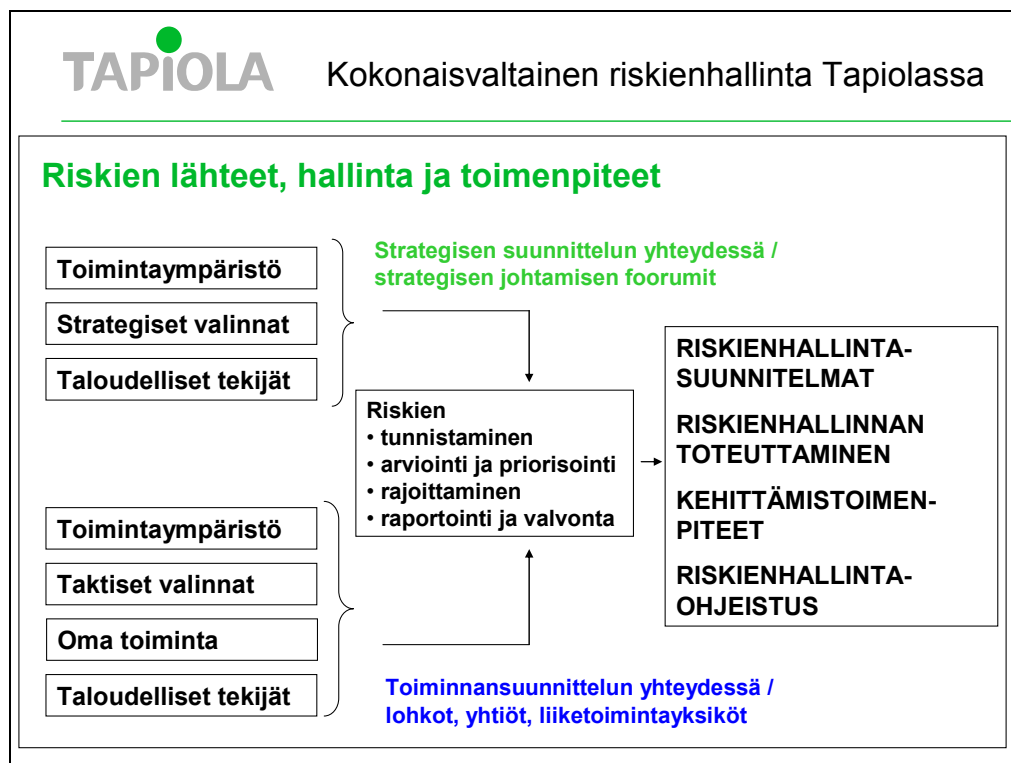
Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan valintoihin liittyviä riskejä ovat erilaisiin liiketoiminnan muutostilanteisiin liittyvät riskit (esim. uuden tuotteen tai palvelun käyttöönotto, muutokset jakelukanavissa).

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

3. Riskienhallintaprosessit

Tapiolan tavoitteena on hallita riskejä kokonaisvaltaisesti osana strategista ja operatiivista toiminnanohjausta. Riskienhallinta tulee järjestää kattavasti siten, että asiakaslohkojen, yhtiöiden ja muiden toimintojen väliset riskisidokset ovat selkeät ja yksiselitteiset ja että riskien syy- ja seuraussuhteet sekä merkitys tunnistetaan.

Kokonaisvaltaisessa riskienhallinnassa riskienhallinta kytkeytyy yrityksen strategiaan, taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin. Riskien tarkastelunäkökulma kääntyy yksittäisistä toiminnoista ja niihin liittyvistä riskeistä koko yrityksen tasolle. Riskienhallinnan keskeiseksi päämääräksi muodostuu yrityksen taloudellisen ja toiminnallisen kokonaishyödyn optimointi riskienhallinnan keinoin.

3.1. Riskienhallinta strategisen suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä

Toimintaympäristöön ja Tapiolan strategiseen tahtotilaan liittyvät merkittävät riskit kartoitetaan ja niiden toteutumisen todennäköisyys sekä mahdollisen realisoitumisen merkitys arvioidaan perusteellisesti strategiaprosessin yhteydessä kolmen vuoden välein. Päivitys tehdään vuosittain syksyisin samaan aikaan toiminnallisten ja taloudellisten riskien päivitysten kanssa. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi, joka kattaa Tapiolan yhtiöryhmäkokonaisuuden, asiakaslohkot ja yhtiöt sekä ns. tukistrategiat. Menettely toteutetaan strategiaprosessin vastuutuksen ja toteuttamisjärjestyksen mukaisesti.

Tunnistetuttujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi strategiaprosessin Tapiola-ryhmäkokonaisuuden, asiakaslohkojen ja yhtiöiden vastuulliset tahot suunnittelevat ja ottavat käyttöön riskienhallintatoimenpiteitä. Ne toteutetaan Tapiola-ryhmän organisaatio-osien vuosi- ja jakso-ohjelmissa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

3.2. Taloudellisten riskien hallinta

Taloudellisten riskien hallinta perustuu riskien jatkuvaan ja ohjeistettuun tunnistamiseen, arviointiin, raportointiin ja valvontaan. Eri riskienhallintaan liittyvät tahot kuten aktuaari-, talous-, riskienhallinta-, sijoitus- ja controller -verkostotoiminnot tunnistavat ja arvioivat taloudellisia riskejä ja raportoivat niistä säännönmukaisesti ja kattavasti. Taloudellisten riskien kohdalla viranomaisten määräykset ja heille toimitettavat raportit ja muut selvitykset ohjaavat keskeisesti riskienhallinnan ja sisäisen riskiraportoinnin järjestämistä Tapiola-ryhmän eri yhtiöissä.

3.3. Toiminnallisten riskien hallinta

Vuosisuunnittelussa käytetään ohjeistettua itsearviointimenettelyä, jonka tavoitteena on

- kartoittaa vuosittain merkittävimmät riskit, jotka liittyvät taktisiin valintoihin, niihin liittyviin kilpailuympäristöihin tai ovat oman toiminnan operatiivisia riskejä,
- arvioida riskien toteutumisen todennäköisyys ja merkitys sekä
- priorisoida riskit sekä tuottaa vuosi- ja jaksosuunnitelmiin toimenpiteitä riskien poistamiseksi ja vähentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Itsearviointimenettely toteutetaan vuosisuunnitteluprosessin vastuutuksen ja toteuttamisjärjestyksen mukaisesti. Riskienhallintatoimenpiteet toteutetaan eri liiketoimintayksiköiden vuosi- ja jakso-ohjelmissa.

Toiminnallisten riskien hallinnassa on lisäksi omat menettelyt ja ohjeistukset seuraavilla osa-alueilla

- prosessiriskien hallinta
- juridisten riskien hallinta
- hankkeiden ja projektien riskienhallinta
- turvallisuusriskien hallinta
- tietoturvanriskien hallinta
- yhtiöryhmänä toimimisen riskienhallinta.

Varautumissuunnittelun avulla pyritään ehkäisemään ennalta häiriö- ja kriisi-tilanteiden syntyminen sekä luomaan edellytykset hallita näitä tilanteita ja niiden seurauksia. Lisäksi Tapiolan omilla vakuutuksilla hallitaan Tapiola-ryhmän kaikkien organisaatio-osien vakuutettavissa olevia riskejä.

4. Riskienhallinnan toteuttamisen ja valvonnan vastuut

Yhtiöiden hallituksilla on kokonaisvastuu yhtiöiden riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitukset määrittävät eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitukset vahvistavat vuosittain yhtiöiden riskienhallintasuunnitelmat, varmistavat niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa ja valvovat riskienhallintasuunnitelmien noudattamista. Hallitukset seuraavat säännöllisesti yhtiöidensä riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä.

Yhtiöiden toimitusjohtajat ja yhtiöiden muu johto vastaavat yhtiöiden riskienhallintasuunnitelmien käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Lohkojohtoryhmien, yhtiöiden johtoryhmien, sijoitustoiminnan johtoryhmien, muiden johtoryhmien ja riskienhallintaan liittyvien eri toimikuntien työjärjestyksissä on määritelty näiden tehtävät riskienhallinnassa ja -valvonnassa. Yhtiöiden liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä toiminnassa. Liiketoimintayksiköt vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

Jokainen Tapiolassa työskentelevä henkilö vastaa riskienhallinnan toteuttamisesta omassa työssään ja on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista ensisijaisesti omalle esimiehelleen tai muille riskienhallinnan vastuuhenkilöille.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Eri riskienhallintaan liittyvät tahot kuten aktuaari-, compliance-, controllerverkosto-, talous-, riskienhallinta- ja sijoitustoiminnot avustavat yhtiöiden johtoa ja hallituksia riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa.

Sisäinen tarkastus tukee yhtiöiden johtoa ja hallituksia valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä arvioimalla määräajoin riskienhallinnan toteutumista ja menettelytapoja. Hallintoneuvostojen yhteistyövaliokuntaa avustava Tarkastusvaliokunta valvoo ja arvioi osaltaan riskejä. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

TAPIOLA		Riskienhallinnan kolme tasoa
Taso 1	Liiketoimintajohto, Liiketoimintayksiköt	Tavoitteena on hallita liiketoiminnan riskejä lainsäädännön ja Tapiolan toimintapolitiikkojen mukaisesti.
Taso 2	Aktuaarit, Compliance-toiminnot, Controller-verkosto, Talouspalvelut ja keskitetty riskienhallintatoiminto	Tavoitteena on tukea liiketoimintaa riskienhallintaprosessin toteuttamisessa sekä kehittää Tapiolan valmiuksia riskienhallinnassa. Tavoitteena on valvoa ja raportoida hallituksille ja johdolle, että riskit ja vakavaraisuusasema täyttävät lainsäädännön vaatimukset ja Tapiolan tavoitteet niille.
Taso 3	Sisäinen tarkastus, Tarkastusvaliokunta, Tilintarkastajat	Tavoitteena on varmistaa riskienhallintaprosessin toimivuus lainsäädännön ja Tapiolan toimintapolitiikkojen vaatimusten mukaisesti.

5. Raportointi

Raportoinnin tavoitteena on tuottaa luotettavaa, kattavaa ja ajan tasalla olevaa taloudellista informaatiota päätöksenteon pohjaksi. Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavilla ja ajan tasalla olevilla dokumentaatioilla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä sekä sillä, että liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Yhtiöiden hallitusten, johtoryhmien, sijoitustoiminnan johtoryhmien ja riskienhallintaan liittyvien eri toimikuntien työjärjestyksissä on määritelty säännönmukaisesti käsiteltävät raportit ja lausunnot, jotka käsittelevät kattavasti keskeisimpiä riskejä ja niiden riskienhallintaa. Valvontaviranomaisten antamissa määräys- ja ohjekokoelmissa määritellään viranomaisille toimitettavat riskeihin ja riskienhallintaan liittyvät raportit ja muut selvitykset

Merkittävistä toteutuneista riskeistä tai 'läheltä piti tilanteista' tulee raportoida seuraavalle ylemmälle riskienhallinnasta vastaavalle taholle ja tarvittaessa hallitukselle.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

VAHINKO-TAPIOLAN LIKETOIMINNAN RISKIT

Vahinko -Tapiolan toiminnan merkittävimmät riskit ovat sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, toiminnalliset riskit, toimintaympäristöön liittyvät riskit kuten markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäytymisen muutokset ja strategisiin valintoihin liittyvät riskit. Markkinariski johtuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen mm. korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, inflaatioon, korkotason vaihteluun, kuolleisuudessa tapahtuviin muutoksiin, ammattitauteihin ja jälleenvakuutussuojiiin. Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja käytännön toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin.

VAKUUTUSRISKIEN RISKIENHALLINTA

1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategiat

Keskeisimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, inflaatioon, korkotason vaihteluun, kuolleisuudessa tapahtuviin muutoksiin, ammattitauteihin ja jälleenvakuutussuojiiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja liikekuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vahinko-Tapiolan vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Vahinko-Tapiolan taloudellisen pääoman mallin avulla määritetään eri lajeille kannattavuustavoitteet. Lisäksi hinnoittelustrategia ohjaa riskivastaavaa ja oikeudenmukaista hinnoittelua.

Inflaatoriski liittyy kassavirralltaan pitkäkestoiisiin vahinkoihin. Tällaisia ovat erityisesti lakisääteisten vakuutuslajien eläkeuotoiset korvaukset ja sairaanhoitoon ja kuntoutukseen liittyvät korvaukset.

Korkotason vaihtelusta aiheutuva riski liittyy eläkeuotoisiin korvauksiin. Korvausvastuuta laskettaessa näistä aiheutuvat pitkäkestoiset kassavirrat diskontataan perustekorolla. Riski toteutuu, mikäli tulevaisuudessa ei saada vähintään perustekorona mukaista tuottoa näitä velkoja kattavalle omaisuudelle.

Kuolevuusriski tarkoittaa korvausmenon arviointiin liittyvää epävarmuutta, joka johtuu tulevan kuolevuuskehityksen arvioinnin epävarmuudesta. Kuolevuusriskillä ei tarkoiteta yksittäisistä vahinkotapahtumista aiheutuvaa katastrofivahinkoriskiä. Vahinkovakuutuksessa kuolevuusriski koskee lähinnä lakisääteisen tapaturma-, liikenne- ja potilasvakuutuksen vastuuvelkaan sisältyvien eläkeuotoisten korvausten pääoma-arvoista muodostuvaa eläkevastuuta. Nämä eläkevastuut ovat pääosin elinikäisiä. Eläkevastuiden kuolevuusriski realisoituu silloin, jos kuolevuus osoittautuu tulevana vuosina oletettua alhaisemmaksi, jolloin eläkkeitä joudutaan maksamaan oletettua pitempään.

Ammattitautiriski vakuutetaan osana lakisääteistä tapaturmavakuutusta ja sen vakuuttamista koskee paitsi tapaturmavakuutuslaki myös erillinen ammattitautilaki, joka määrittelee ammattitaudin. Kyseessä on työsuhteeseen liittyvä terveydellinen haitta, joka ei ole työtapahtumien kaltainen lyhyenä aikana syntynyt vamma. Ammattitaudit syntyvät yleensä

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

usean vuoden kestävä altistumisen seurauksena ja ne ilmenevät usean vuoden kuluttua itse altistumisesta. Ammattitauti on sairaus, joka on aiheutunut pääasiallisesti fysikaalisesta, kemiallisesta tai biologisesta tekijästä.

Vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Laskuperusteet ovat korkotason ja kuolevuuden osalta sekä muilta määräytymisperiaateiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia.

Jälleenvakuutuslajiin liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksenantajien luotettavuutta, suojien hankkimisessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutuslajin varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla huomattavan vahingollisia.

Jälleenvakuutuslajiin liittyvää riskiä hallitaan Vahinko-Tapiolan hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleenvakuutuslajien hankintaohjeen avulla.

2. Riskienhallintaprosessit

Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian sekä taloudellisen pääoman mallin avulla määriteltävien tavoitteiden toteutumisesta vastaavat Vahinko-Tapiolan liiketoimintayksiköt. Vakuutuslajien hinnoittelun riskivastaavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Suurimpien asiakkaiden osalta riskiä arvioidaan enenevässä määrin yrityksen omien tilastotietojen perusteella. Uusien hinnoittelutekijöiden tuominen mukaan yksityistalouksien hinnoitteluun on osaltaan lisännyt hinnoittelun riskivastaavuutta.

Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä. Järjestelmien avulla saadaan oikeata ja ajan tasalla olevaa informaatiota, jotta mahdolliset virheet maksutasossa saadaan mahdollisimman nopeasti korjattua. Korvauskuluihin liittyviä riskejä hallitaan myös merkitsemällä erityisen riskialttiita vakuutusriskejä joko rajoitetusti tai jättämällä ne kokonaan merkitsemättä.

Vastuuvelan riittävyysriski liittyy erityisesti vakuutuslajeihin, joissa maksetaan pitkäaikaisia jatkuvia eläkeuotoisia korvauksia. Näistä suurin osa on lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen korvauksia. Näiden osalta korvausvastuun määrittämisessä käytetään Tapaturmavakuutuslaitosten liiton ja Liikennevakuutuskeskuksen yhteistyössä kehittämää kuolevuusmallia. Vuoden 2003 tilinpäätöksestä alkaen käytössä olleessa ns. kohorttimallissa eläkkeensaajan kuolevuuteen vaikuttaa ikä, sukupuoli ja syntymävuosi. Uusi malli ottaa huomioon nuorempien ikäluokkien eliniän pidentymisen.

Korkoriskin hallitsemiseksi lakisääteisten vakuutuslajien eläkeuotoiset korvaukset diskontataan 3,0 prosentin korolla. Tällä laskuperustekorona tasolla eläkevaraukset ovat turvaavat. Eläkkeiden yhteydessä maksettavia indeksikorotuksia ei varata vastuuvelkaan. Niiden vuotuinen rahoitus tapahtuu jakojärjestelmällä, johon kaikki lakisääteisiä vakuutuslajeja harjoittavat vakuutusyhtiöt lain mukaan osallistuvat.

Joidenkin vahinkolajien lopullisten korvausten selviäminen kestää useita vuosia. Tällaisia ovat erityisesti henkilö- ja vastuuvakuutusten korvaukset. Osana vastuuvelan laskuperusteita esitetään keskeneräisten ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuun määräytyminen. Tämä korvausvastuun osa määritetään tilastollisten ja matemaattisten menetelmien avulla. Korvausvastuun riittävyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa laskuperusteisiin tehdään muutoksia.

Ensivakuutettujen riskien jälleenvakuutuslajien ja -ohjelmien suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, vakuutusluokkien erilaiset volyymit, riskien mahdollinen kumulaatio sekä yhtiön vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

vakuutusluokakohtaiset omapidätysrajat, jotka määrittelevät suurimmat omalla vastuulla pidettävät määrät yksittäisissä riskeissä. Vahinko-Tapiola hyväksyy jälleenvakuuttajiksi vain luottoluokitukseltaan riittävän vakavaraisia yhtiöitä. Suurin osa jälleenvakuutuksesta on sijoitettu yhtiöihin, joiden luottoluokitus on Standard & Poor'sin mukaan vähintään A. Jälleenvakuutusosuudet hankitaan hajautetusti, riittävän useilta jälleenvakuutuksen antajilta.

Vahinko-Tapiolan hallitus on asettanut limiitit sille, kuinka paljon yksittäisen jälleenvakuuttajan osuus voi olla koko menevästä jälleenvakuutuksesta tai yksittäisestä jälleenvakuutusosuudesta. Suurin osa jälleenvakuutuksesta on suhteellista. Jälleenvakuutuksen saatavuuteen ja suojien aukottomuuteen liittyviin riskeihin varaudutaan tiiviillä ensivakuutuksen ja jälleenvakuutuksen yhteistyöllä tekemällä ensivakuutus sopimukseen ja – tarjouksiin tarvittavat muutokset ajoissa.

Asiakasriskejä pienennetään asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkokäytön käytöllä sekä esimerkiksi vakuutuslaitosten toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla hallituksessa.

Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvuorot.

Tapiolan tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutus toimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapausten hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

3. Vakuutustekninen vastuuelva

Vakuutusyhtiöllä on oltava turvaavat laskuperusteet vakuutusteknisen vastuuelvan määrittämiseksi, jotta yhtiö pystyy kaikissa tilanteissa vastaamaan sitoumuksistaan. Vastuuelvan laskennassa noudatettavista periaatteista on säädetään vakuutusyhtiölaissa. Vakuutustekninen vastuuelva lasketaan laskuperusteiden mukaisesti. Perusteet annetaan tiedoksi Vakuutusvalvontavirastolle ennen tilikauden päättymistä.

Vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovastuuna, vakuutusluokakohtaisten kertoimien avulla.

Korkoutusta käytetään ainoastaan eläkemuoitoisten korvausten korvausvastuun ja ainaisvakuutusten vakuutusmaksuvastuun laskennassa. Laskuperustekorot ovat vastaavasti 3,0 ja 4,5 prosenttia.

Yksittäisten suurten vahinkojen tilinpäätöshetken jälkeen maksettavaksi tulevat korvaukset varataan vahinkokohtaisesti kunkin liiketoimintayksikön korvausasiantuntijoiden toimesta, noudattaen vakuutusmatemaatikon antamia kirjallisia ohjeita. Raja, jonka ylittävät korvaukset varataan yksilöllisesti, määräytyy lähinnä kunkin vakuutusluokan ja/tai vahinkolajin volyymin perusteella.

Ns. muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (IBNR ja muu kollektiivivaraus) määrätään noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä, käyttäen hyväksi vahinkojen selviämistä kuvaavia ns. run-off-kolmioita. Eläkemuoitoisten korvausten korvausvastuuta määrittäessä käytetään kuolleisuusmallina Tapaturmavakuutuslaitosten liiton ja Liikennevakuutuskeskuksen toimesta yhtiöiden tietoon saattamaa laskentamallia.

Ennen tilinpäätöshetkeä sattuneiden vahinkojen tulevaisuudessa tapahtuvaa käsittelyä varten tehdään korvausten hoitokuluvaraus. Varaus määrätään vakuutusluokakohtaisesti, suhteellisenä osuutena korvausvastuun kokonaismäärästä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA
4. Vakavaraisuus

Vahinko-Tapiolan vakavaraisuutta seurataan vakuutusyhtiölain ja Vakuutusvalvontaviraston määräysten mukaisilla laskelmilla sekä tilinpäätöksen että kunkin osavuosikatsauksen yhteydessä. Hallituksen työjärjestyksen mukaisesti, vastuullinen vakuutusmatemaatikko raportoi vakavaraisuustilanteen hallitukselle neljä kertaa vuodessa.

Vahinko-Tapiola on jo useiden vuosien ajan aktiivisesti seurannut EU:n tasolla meneillään olevaa vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta koskevan sääntelyn kehittämishanketta, ns. Solvenssi II-hanketta. Hankkeen yhteydessä on tehty jäsenmaiden yhtiöitä koskevia selvityksiä siitä, miten suunnitellut muutokset tulisivat vaikuttamaan yhtiöiden vakavaraisuusasemaan. Tällaisia selvityksiä on tehty jo neljä ja niissä kaikissa Vahinko-Tapiola on ollut mukana. Vahinko-Tapiolan erittäin vahvasta vakavaraisuusasemasta johtuen, yhtiöllä ei tule olemaan vaikeuksia täyttää uusia määräyksiä.

5. Määrällisiä tietoja vakuutusteknisestä vastuuvelasta

Seuraavissa taulukoissa on esitetty vakuutusteknisen vastuuvelan rakenne.

VAKUUTUSTEKINEN VASTUUVELKA

	31.12.2008	31.12.2007	Muutos (%)
Vakuutusmaksuvastuu	213	209	2 %
Tunnetut eläkeluottoiset vahingot	542	499	9 %
Muu varsinainen korvausvastuu	576	517	11 %
Vahinkojen selvittelyvastuu	90	73	24 %
Yhteensä	1 422	1 299	9 %
Jälleenvakuuttajien osuus	-32	-22	45 %
Yhteensä omalla vastuulla	1 390	1 277	9 %
Tasointumäärä	514	534	-4 %
Yhteistakuuerä	17	17	4 %
Vakuutustekninen vastuuvelka	1 922	1 828	5 %

VARSINAINEN VASTUUVELKA VAKUUTUSLUOKKARYHMITTÄIN

Lakisääteinen tapaturma	456	417	9 %
Moottoriajoneuvojen vastuu	581	542	7 %
Omaisuus *	124	118	5 %
Vastuu	64	56	15 %
Muu ensivakuutus	150	139	8 %
Ensivakuutus yhteensä	1 374	1 272	8 %
Tuleva jälleenvakuutus	48	27	77 %
Vahinkovakuutus yhteensä	1 422	1 299	9 %
Jälleenvakuuttajien osuus	-32	-22	45 %
Varsinainen vastuuvelka	1 390	1 277	9 %

*) Sisältää vakuutusluokkaryhmät tulipalo ja m

omaisuudelle aiheutuneet vahingot ja muut varallisuusvahingot.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

MARKKINARISKIEN HALLINTA

1. Lähtökohdat ja toimintaperiaatteet

Vahinko-Tapiola toteuttaa sijoitustoimintaansa tavoitteena vakavaraisuuden turvaaminen ja tuoton maksimointi hallitulla riskipositiolla. Sijoitusten allokaatiota ohjaavat vakavaraisuuden, vastuuvelan rakenteen ja katekelpoisuuden asettamat rajat sekä pääoman tuottovaatimukset. Pitkällä aikavälillä sijoitustuottojen on ylitettävä asiakashyvityspolitiikan mukaiset kokonaistuottotavoitteet. Sijoitustoiminnalla pyritään pitkällä aikavälillä kaikissa olosuhteissa hyvään ja vakaaseen tuottoon pääomariskejä välttäen.

Sijoitukset hajautetaan riittävästi eri instrumenttiluokkien välillä ja sisällä. Yksittäisiä riskejä sekä vastuita ohjataan limiitein ja sijoituskriteerein. Sijoitustoiminnan on turvattava riittävä likviditeetti kaikissa olosuhteissa. Sijoituskannan on oltava myös riittävän yksinkertainen.

2. Markkinariskien hallinnan organisointi

Vahinko-Tapiolaan perustettiin taseriskien hallintakomitea (ALCO) vuonna 2007. Komitea on yhtiön hallitukselle suoraan raportoiva taseriskien hallinnan ja seurannan asiantuntijaelin, joka vastaa siitä että yhtiön taseriskien hallinta on asianmukaisesti järjestetty. ALCO laatii yhtiön hallitukselle määräajoin esityksen strategisesta markkinariskinotosta ja sitä koskevista limiiteistä. Limiitit kattavat sekä sijoitusten hintariskit että korkoriskit mukaan lukien vastuuvelan ominaisuudet ja vaatimukset. ALCO seuraa asettamiaan riskilimiittejä sekä riskinoton tuloksellisuutta ja raportoi toiminnastaan yhtiön hallitukselle.

Hallitus nimittää sijoitustoiminnan johtoryhmän, joka vastaa sijoitustoiminnan käytännön organisoinnista ja operatiivisesta markkinariskien valvonnasta.

ERM toimikunta vastaa hallitukselle riskienhallinnan järjestämisestä sekä riskien ja vakavaraisuuden valvonnasta.

Sijoitustoiminnan ohjeistuksen noudattamista valvoo sisäinen tarkastus.

3. Riskienhallintaprosessit

Riskienhallintaprosessi perustuu ohjeistukseen (sijoitussuunnitelma, johdannaispolitiikka sekä taseenhallintakomitean raamitukset sijoitussuunnitelmaan), sen operatiivisen noudattamisen valvontaan, säännölliseen riskiraportointiin ja itsearviointiin.

Yhtiön hallitus vahvistaa vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoituskannan tavoitejakauma ja tuotto-odotukset, instrumenttikohtaiset vaihteluvälit, hajautus- ja likviditeettitavoitteet, päätös- ja toimivaltuudet sekä kuvataan toimintaympäristöä. Hajautusperiaatteilla pyritään turvaamaan riittävä tuottotaso kaikissa markkinaolosuhteissa sekä instrumenttiluokkien sisällä että niiden välillä. Hajautusperiaatteet koskevat eri toimialoja, maita ja sijoituskohteita. Yksittäisiä riskejä sekä vastuita ohjataan limiitein ja sijoituskriteerein. Riittävä likviditeetti turvataan sijoitusrakenteella. Sijoitussuunnitelmassa käydään myös läpi tulos- ja riskianalyysi.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

Johdannaisten käytön osalta on kirjoitettu tarkempi hallituksen vahvistama johdannaispolitiikka, jossa kerrotaan johdannaisten käytön periaatteet. Johdannaisten avulla rajoitetaan muun muassa osake-, valuutta- ja korkosijoituksiin liittyviä riskejä. Riittäväällä analysoinnilla, hajautuksella, johdannaisilla sekä vastapuoliriskien limiiteillä pyritään turvaamaan toimintavapaus kaikissa markkinaolosuhteissa. Kiinteistöihin liittyviä riskejä analysoidaan erikseen.

Yleisesti käytettyjen markkinariski- ja raportointimenetelmien avulla seurataan sijoitustoiminnan riskejä ja tuottoja. Näiden raporttien avulla seurataan säännöllisesti niin korko-, kiinteistö- kuin osakesijoitusten kehitystä ja riskejä, sekä valvotaan myös sijoitussuunnitelmassa määriteltyjen toimintaperiaatteiden noudattamista.

3.1. Markkinariskien ja vakavaraisuuden hallinta

Markkinariskin vaikutusta yhtiön vakavaraisuuteen valvotaan ja hallitaan tällä hetkellä kahden eri järjestelmän mukaisesti: nykyinen vakavaraisuuskäytäntö (Solvenssi I) ja arviolta 2012 voimaan tuleva Solvenssi II vakavaraisuuskehikko. Lisäksi vakavaraisuutta valvotaan voimassaolevien ryhmittymiä koskevien vakavaraisuussäännösten mukaisesti. Nykyinen vakavaraisuuskäytäntö on lyhyellä tähtäimellä merkitsevämpi ja rajoittavampi järjestelmä. Merkittävin muutos vakavaraisuuslaskennassa tulee olemaan se, että varojen ohella myös vastuuvetä arvostetaan markkinaehtoisesti käypään arvoon Solvenssi II:ssä. Tällöin vastuuvetä arvo riippuu erityisesti korkotasosta ja korkoriskin hallinnan merkitys korostuu. Yhtiössä on alettu seurata Solvenssi II vakavaraisuutta sisäisesti ja tämänhetkisten viranomaisvaatimusten mukaisessa raportoinnissa (henkiyhtiöiden ennakoiva valvonta ja Solvenssi II kvantitatiiviset vaikuttavuustutkimukset) 2008 alusta lähtien. Yhtiössä on meneillään mittavat hankkeet sisäisten Solvenssi II mallien kehittämiseksi sekä riskienhallinnan että liiketoiminnan tarpeisiin.

Lähtökohtana markkinariskien hallitsemiselle on, että yhtiön vakavaraisuus on turvattu riittäväällä todennäköisyydellä seuraavan vuoden ajan. Sijoitusten arvonmuutosriskiä seurataan jatkuvasti todennäköisyysmallilla, joka perustuu sijoitusten historialliseen arvonvaihteluun ja sijoitusluokkien väliseen arvonmuutosten riippuvuuteen (korrelaatioon). Riskiä seurataan käyttämällä arvonvaihteluna (volatiliteettina) sekä pitkän aikavälin keskimääräisiä arvoja, että lyhyemmältä aikaväliltä estimoituja riskitunnuslukuja. Erityisesti osaketuottojen volatiliteetti ja samalla odotettavissa oleva osakesijoitusten riskitaso ovat nousseet huomattavan korkealle tasolle syksyn 2008 aikana.

Sijoitustoimintaa ohjataan normaalia tiukemmin tarvittaessa ns. liikennevaloperiaatteiden mukaisesti jatkuvaan markkinariskiseurantaan perustuen. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat saavat ja voivat toimia normaalien sijoitussuunnitelman limiittien mukaisesti. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusmarkkinariskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole enää taseen riskillisyyden kannalta hyväksyttäviä. Punainen valo tarkoittaa tilannetta, jossa taseen riskillisyyden on liian korkea ja tarvitaan riskinvähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille sekä mahdolliset tarvittavat riskinvähentämistoimenpiteet. Kokonaisriski mitoitetaan siten, että toimintapäätös säilyy turvaavalla tasolla myös riskien toteutuessa.

4. Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Sijoitusten herkkyyksianalyysi, joka kuvaa instrumenttien arvoissa tilinpäätöshetkellä tapahtuvan muutoksen vaikutusta vakavaraisuuspääomaan.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

	31.12.2008	Muutoksen vaikutus		
		Osakekurssit -20 %	Kiinteistöjen arvo -10 %	Korkotaso +1 %- yksikkö
Vakavaraisuuspääoma milj. €	1 174,5	-104,6	-53,7	-64,8
vakavaraisuusaste %	84,0	-7,5	-3,8	-4,6
Sijoitusten tuotto-%	-4,6	-3,9	-2,0	-2,4

TOIMINNALLISTEN RISKIEN HALLINTA
1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan valintoihin liittyviä riskejä ovat erilaisiin liike-toiminnan muutostilanteisiin liittyvät riskit (esim. uuden tuotteen tai palvelun käyttöönotto, muutokset jakelu-kanavissa).

2. Riskienhallintaprosessit

Vuosisuunnittelussa käytetään ohjeistettua itsearviointimenettelyä, jonka tavoitteena on

- kartoittaa vuosittain merkittävimmät riskit, jotka liittyvät taktisiin valintoihin, niihin liittyviin liiketoimintakilpailuympäristöihin tai ovat oman toiminnan operatiivisia riskejä,
- arvioida riskien toteutumisen todennäköisyys ja merkitys sekä
- priorisoida riskit sekä tuottaa vuosi- ja jaksosuunnitelmiin toimenpiteitä riskien poistamiseksi ja vähentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Yhtiön hallituksella on kokonaisvastuu toiminnallisten riskien hallinnasta. Vuosisuunnittelun yhteydessä toteutettavasta toiminnallisten riskien itsearviointimenettelystä, sen riskienhallintasuunnitelmista ja niiden vaatimista kehittämistoimenpiteistä vastaavat liiketoiminnallisen vastuualueensa osalta asiakaslohkojen yhtiöryhmäjohtajat, toimitusjohtaja ja liiketoimintayksiköiden johtajat. Talouspalvelut vastaavat tämän kokonaiskoordinoinnista koko Tapiola-ryhmässä. Controller-verkoston jäsenet koordinoivat liiketoimintayksikkönsä osalta toiminnallisten riskien itsearviointiprosessia ja avustavat riskienhallinnasta vastuussa olevaa johtoa sen suorittamisessa.

Toiminnallisten riskien hallinnassa on omat menettelynsä ja vastuutuksensa prosessiriskien, juridisten riskien, hankkeiden ja projektien riskien, turvallisuusriskien ja tietoturvariskien hallintaan. Yhtiön omilla vakuutuksilla hallitaan vakuutettavissa olevia riskejä.

3. Kuvaus olennaisista toiminnallisista riskeistä

Olennaiset toiminnalliset riskit liittyvät usein toiminnan valintoihin ja niihin liittyviin liiketoimintakilpailuympäristöihin sekä puutteisiin toimintaprosesseissa. Vuosisuunnittelun itsearviointimenettelyn avulla pyritään tunnistamaan ja arvioimaan merkittävimmät toiminnalliset riskit. Lisäksi suurimpien riskien kohdalla määritellään toimenpiteet ja vastuutukset, joilla pyritään hallitsemaan niitä.

Operatiivinen toiminta vakuutusyhtiössä perustuu hyvin vahvasti tietojärjestelmiin, joten erityistä huomiota kiinnitetään järjestelmä- ja tietoturvariskien hallintaan. Vakuutuslaitoksille on säädetty velvollisuus ennalta varautua markkinoiden toimivuuden kannalta välttämättömien toimintojen ylläpitämiseen poikkeusoloissa. Varautumissuunnitelmien laatimisella tähdätään siihen, että

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT- RISKIT JA RISKIENHALLINTA

pystyttäisiin poikkeusoloissa turvaamaan mm. rahaliikenteen toimivuus, eläkkeiden maksatus ja välttämätön vakuutus- ja korvaustoiminta. Käytännössä tämä tarkoittaa ennakkosuunnitelmia, organisatoristen toimintavalmiuksien luomista ja toiminnan jatkumisen turvaamiseksi etukäteen tehtäviä materiaalisia varajärjestelyjä

RISKIENHALLINNAN KEHITTÄMINEN VALMISTAUDUTTAESSA SOLVENSSI II: EEN

Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusvalvontajärjestelmän uudistamiseksi on EU:ssa parhaillaan meneillään Solvenssi II –hanke, joka koskee henki- ja vahinkovakuutusyhtiöitä. Tämän hankkeen tavoitteena on luoda kokonaisvaltaisesti vakuutustoiminnan riskit huomioon ottava valvontajärjestelmä, joka tulee voimaan tämän hetkisten arvioiden mukaan 2012. Solvenssi II-hankkeessa on hyvin keskeisessä osassa uusien yhtiön omasta riskiprofiilista riippuvien määrällisten vakavaraisuusvaatimusten kehittäminen. Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusjärjestelmä tulee koostumaan kolmesta pilarista:

- Pilari 1: Määrälliset vakavaraisuusvaatimukset
- Pilari 2: Laadulliset vaatimukset riskienhallinnalle ja sisäiselle valvonnalle sekä vaatimukset siitä, että yhtiö pystyy kokonaisvaltaisesti arvioimaan ja hallitsemaan vakavaraisuutensa ja riskinsä. Säännökset valvojien valvontaprosessista.
- Pilari 3: Julkistamisvaatimukset vakavaraisuudesta ja riskeistä.

Tapiolassa on käynnistetty vuonna 2006 kokonaisvaltaisen riskienhallinnan kehittämishanke. Osana tätä ja valmistautumista Solvenssi II:een Tapiola on osallistunut aktiivisesti keskusteluun Solvenssi II:n sisällöstä eri foorumeilla kansainvälisen keskinäisten yhtiöiden edunvalvontajärjestön AMICE:n, Suomen Finanssialan Keskusliiton ja aktuaarijärjestöjen kautta. Lisäksi Vahinko-Tapiola ja Henki-Tapiola on osallistunut Solvenssi II:n kvantitatiivisiin vaikuttavuustutkimuksiin (QIS). Näissä tutkimuksissa merkittävä määrä vakuutusyhtiöistä EU:n alueella on testannut eri vaihtoehtoja pilari 1:n vakavaraisuusvaatimukseksi. Viimeisin tutkimus (QIS 4) tehtiin viime kesänä. Tulosten perusteella sekä Vahinko-Tapiola että Henki-Tapiola täyttivät selkeästi valmisteilla olevat vakavaraisuusvaatimukset.

Kokonaisvaltaisen riskienhallinnan hankkeessa on tavoitteena kehittää Tapiolalle riskienhallinnan parhaimpia käytäntöjä, jotka tuottavat selkeitä liiketoiminnallisia etuja samalla kuitenkin täyttäen viranomaisten vaatimukset. Tällä hetkellä vahinkoyhtiössä on menossa sisäisten liiketoimintamallien kehittämishanke. Tässä projektissa on tavoitteena luoda laskentamenetelmät ja toimintamallit, joiden avulla pystytään sekä hallitsemaan että hyödyntämään liiketoiminnassa erityisesti taloudellisia riskejä (sijoitustoimintaan ja vakuutustoimintaan liittyvät markkina- ja vakuutusriskit).

Tämän lisäksi tässä hankkeessa on kehitetty ja tehostettu riskienhallinnan organisointia ja hallintoa. Tapiolaan on perustettu controller-verkosto, jonka jäsenien tehtäviin kuuluu mm. avustaa oman liiketoimintayksikön/yhtiön johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien raportoinnin käytännön toteuttamisessa. Henki- ja vahinkoyhtiöille on perustettu taseenhallintakomitea (ALCO), joka vastaa yhtiöiden taseriskien hallinnasta ja sen valvonnasta ja raportoinnista hallitukselle. Vuonna 2008 aloitti toimintansa myös henki- ja vahinkoyhtiöiden kokonaisvaltaisen riskienhallinnan (ERM) toimikunnat. Alkuvaiheessa toimikuntien tehtävänä on vastata riskienhallinnan kehittämishankkeen läpiviennistä siten, että hanke täyttää Solvenssi II:n vaatimukset sekä sille asetetut liiketoiminnan vaatimukset.

Osana riskienhallinnan kehittämistä Tapiola-ryhmän riskienhallintapolitiikka ja sisäisen valvonnan politiikka on uudistettu. Näissä politiikoissa määritellään yleiset periaatteet, joita sovelletaan Tapiola-ryhmän riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisessä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET
1) YLEISET TALOUDELLISTA KEHITYSTÄ KUVAAVAT TUNNUSLUVUT
1.1 Liikevaihto =
Vahinkovakuutuksen liikevaihto:

- + Vakuutusmaksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta
- + Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
- + Muut tuotot

1.2 Liikevoitto tai – tappio ja kokonaistulos
Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot

Korvauskulut

Liikekulut

Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut

Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta

Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset, niiden oikaisut ja arvon muutokset

Muut tuotot ja kulut

Osuus osakkuusyritysten voitoista tai tappioista 1)

Liikevoitto tai -tappio

Tasoitusmäärän muutos

Voitto tai tappio ennen satunnaisia eriä

Satunnaiset tuotot

Satunnaiset kulut

Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja

Tuloverot ja muut välittömät verot

Vähemmistöosuudet 1)

Tilikauden voitto tai tappio

1) koskee konsernitilinpäätöstä

Kokonaistulos

+ Liikevoitto/-tappio

+/- Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvon rahaston ja arvonkorotusrahaston muutos

1.3 A Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz:in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

1.3 B Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET

- + Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
- + Arvonmuutokset kirjanpidossa
- + Arvostuserojen muutos.

1.4. Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Sijoituksiin ei oteta mukaan sijoituksiin liittyvä kauppahintasaamisia ja –velkoja.

Sijoitusjakauma sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset.

1.5 Kokonaispääoman tuotto prosentteina (käyvin arvoin) =

$$\begin{aligned}
 & \pm \text{Liikevoitto tai tappio} \\
 & + \text{Korkokulut ja muut rahoituskulut} \\
 & + \text{Perustekorkokulu} \\
 & \pm \text{Arvonkorotusrahastoon/ käyvän arvon rahastoon kirjattu} \\
 & \text{arvonkorotus/peruutus} \\
 & \pm \text{Sijoitusten arvostuserojen muutos} \\
 & \text{-----} \quad \times 100 \\
 & + \text{Taseen loppusumma} \\
 & \pm \text{Sijoitusten arvostuserot}
 \end{aligned}$$

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Vahinkovakuutuksessa perustekorkokululla tarkoitetaan diskontatun korvausvastuun purkautumisen vaikutusta yhtiön korvauskuluun sen diskontatessa pääomamuotoiset eläkkeet ja/tai mahdolliset muut korvausvastuuerät. Se lasketaan kertomalla vuoden alun diskontattu korvausvastuu edellisen vuoden lopussa käytetyllä perustekorolla.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

1.6 Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET
2) VAHINKOVAKUUTUKSEN TALOUDELLISTA KEHITYSTÄ KUVAAVAT TUNNUSLUVUT
2.1 Vakuutusmaksutulo =

Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

2.2 Vahinkosuhte – prosentteina =

$$\frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$
Vahinkosuhte (ilman perustekorkokulua) prosentteina =

$$\frac{\text{Korvauskulut (ilman perustekorkokulua)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen

Riskisuhte –prosentteina =

$$\frac{\text{Korvauskulut ilman korvaustoiminnan hoitokuluja}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$
2.3 Liikekulusuhde prosentteina =

$$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen

Toimintakulusuhde –prosentteina =

$$\frac{\text{Liikekulut + korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$
2.4 Yhdistetty kulusuhde prosentteina =

+ Vahinkosuhte
+ Liikekulusuhde

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua) =

+ Vahinkosuhte (ilman perustekorkokulua)
+ Liikekulusuhde

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET
2.5 Toimintapääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa =

- + Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen
- + Tilinpäätössiirtojen kertymä
- ± Sijoitusten arvostuserot
- ± Laskennalliset verovelat
- + Pääomalainat (Vakuutusvalvontaviraston luvalla)
- Aineettomat hyödykkeet
- ± Muut laissa säädetyt erät

2.6 Tasoitusmäärä tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa
2.7 Vakavaraisuuspääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa =

- +Toimintapääoma
- +Tasoitusmäärä
- + Vähemmistöosuus 1)

1) koskee konsernitilinpäätöstä

2.8 Vakavaraisuuspääoma prosentteina vastuovelasta =

$$\frac{\text{Vakavaraisuuspääoma}}{\text{Vakuutustekninen vastuuelka – Tasoitusmäärä}} \times 100$$

Vakuutustekninen vastuuelka lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

2.9 Vastuunkantokyky prosentteina =

$$\frac{\text{Vakavaraisuuspääoma}}{\text{Vakuutusmaksutuotot 12 kuukaudelta}} \times 100$$

Vakuutusmaksutuotot lasketaan kahdeltatoista edeltävältä kuukaudelta jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - VAHINKOVAKUUTUS

1.1.2008 - 31.12.2008

1.1.2007 - 31.12.2007

Vakuutusmaksutuotot							
Vakuutusmaksutulo	1	648 941 404,06			628 704 481,08		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-24 300 071,21</u>	624 641 332,85		<u>-21 616 464,51</u>	607 088 016,57	
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-3 519 813,00			-6 310 262,00		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-359 269,00</u>	<u>-3 879 082,00</u>	620 762 250,85	<u>-95 951,00</u>	<u>-6 406 213,00</u>	600 681 803,57
Korvauskulut							
Maksetut korvaukset		-454 342 842,64			-437 666 908,98		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>19 296 755,32</u>	<u>-435 046 087,32</u>		<u>20 077 914,14</u>	<u>-417 588 994,84</u>	
Korvausvastuun muutos		-110 723 492,00			-53 171 442,00		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>10 961 926,00</u>	<u>-99 761 566,00</u>	-534 807 653,32	<u>-4 482 789,00</u>	<u>-57 654 231,00</u>	-475 243 225,84
Yhteistakuuerän muutos				-603 649,00			-644 925,00
Liikekulut	3			<u>-159 551 765,56</u>			<u>-147 422 234,53</u>
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta				-74 200 817,03			-22 628 581,80
Tasoitusmäärän muutos				<u>10 122 000,00</u>			<u>-48 957 000,00</u>
Vakuutustekninen kate	2			-64 078 817,03			-71 585 581,80

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Vahinkovakuutuksen vakuutustekninen kate				-64 078 817,03			-71 585 581,80
Sijoitustoiminnan tuotot	4		366 275 474,14			294 800 119,23	
Sijoitustoiminnan kulut	4		-346 631 381,97			-124 406 252,33	
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	4		<u>-842 801,34</u>	18 801 290,83		<u>-3 431 810,11</u>	166 962 056,79
Muut tuotot	4						
Muut			<u>18 423 893,42</u>	18 423 893,42		<u>4 215 171,86</u>	4 215 171,86
Muut kulut	4						
Muut			<u>-15 779 887,76</u>	-15 779 887,76		<u>-3 804 485,11</u>	-3 804 485,11
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta							
Tilikauden vero			-985,24			-24 074 193,39	
Aikaisempien tilikausien verot			<u>201 275,50</u>	<u>200 290,26</u>		<u>-573 667,18</u>	<u>-24 647 860,57</u>
Tappio / voitto varsinaisesta toiminnasta				-42 433 230,28			71 139 301,17
Tappio / voitto satunnaisten erien jälkeen				-42 433 230,28			71 139 301,17
Tilinpäätössiirot							
Poistoeron muutos			977 497,28			110 358,37	
Vapaaehtoisten varausten muutos			<u>2 578 767,70</u>	<u>3 556 264,98</u>		<u>-200 150,37</u>	<u>-89 792,00</u>
Tilikauden tappio / voitto				-38 876 965,30			71 049 509,17

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

V a s t a a v a a

31.12.2008

31.12.2007

Aineettomat hyödykkeet

Muut pitkävaikuttiset menot	9	35 010 917,40		30 771 531,33	
Ennakkomaksut		<u>0,00</u>	35 010 917,40	<u>0,00</u>	30 771 531,33

Sijoitukset

Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		143 889 996,63		199 625 830,36	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		98 909 569,87		50 764 958,54	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>171 470,00</u>	242 971 036,50	<u>171 470,00</u>	250 562 258,90
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		91 600 154,50		66 540 456,50	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		18 750 000,00		13 925 000,00	
Talletukset saman konsernin yrityksissä		0,00		40 803 556,99	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		481 225,17		479 975,17	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>330 000,00</u>	111 161 379,67	<u>415 000,00</u>	122 163 988,66
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet		614 710 482,57		591 992 174,22	
Rahoitusmarkkinavälineet		1 010 702 341,76		1 065 688 047,37	
Kiinnelainasaamiset		116 910 663,74		115 924 685,13	
Muut lainasaamiset	8	150 230 691,60		70 141 971,31	
Talletukset		25 961 050,53		27 640 187,17	
Muut sijoitukset		<u>0,00</u>	1 918 515 230,20	<u>0,00</u>	1 871 387 065,20
Jälleenvakuutustalletesaamiset		<u>492 323,05</u>	2 273 139 969,42	<u>501 416,20</u>	2 244 614 728,96

Saamiset

Ensivakuutustoiminnasta	15				
Vakuutuksenottajilta		105 022 309,00		104 953 725,00	
Vakuutusedustajilta		<u>0,00</u>	105 022 309,00	<u>0,00</u>	104 953 725,00
Jälleenvakuutustoiminnasta			18 005 457,15		17 399 166,00
Muut saamiset		<u>50 176 176,85</u>	173 203 943,00	<u>37 669 744,82</u>	160 022 635,82

Muu omaisuus

Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	9	4 842 381,64		4 916 361,28	
Muut aineelliset hyödykkeet		1 611 831,91		1 548 158,71	
Ennakkomaksut		<u>0,00</u>	6 454 213,55	<u>0,00</u>	6 464 519,99
Rahat ja pankkisaamiset			11 299 291,21		15 405 106,54
Muu omaisuus		<u>940 963,91</u>	18 694 468,67	<u>914 130,91</u>	22 783 757,44

Siirtosaamiset

Korot ja vuokrat		25 573 530,76		26 072 010,12	
Muut siirtosaamiset		<u>5 398 699,45</u>	30 972 230,21	<u>3 799 857,31</u>	29 871 867,43

Vastaavaa yhteensä

2 531 021 528,70

2 488 064 520,98

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

V a s t a t t a v a a

		31.12.2008		31.12.2007	
Oma pääoma	10				
Pohjarahasto		6 875 407,12		6 875 407,12	
Takuupääoma		1 765 973,23		1 765 973,23	
Arvonkorotusrahasto		539 477,76		539 477,76	
Muut rahastot		567 847 533,39		496 920 494,22	
Tilikauden tappio/voitto		<u>-38 876 965,30</u>	538 151 426,20	<u>71 049 509,17</u>	577 150 861,50
Tilinpäätössiirtojen kertymä	11				
Poistoero		2 148 252,10		3 125 749,38	
Vapaaehtoiset varaukset		<u>0,00</u>	2 148 252,10	<u>2 578 767,70</u>	5 704 517,08
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu		212 998 178,00		209 478 365,00	
Jálleenvakuuttajien osuus		<u>-4 715 435,00</u>	208 282 743,00	<u>-5 074 704,00</u>	204 403 661,00
Korvausvastuu	12	1 199 990 153,00		1 089 266 661,00	
Jálleenvakuuttajien osuus		<u>-28 020 287,00</u>	1 171 969 866,00	<u>-17 058 361,00</u>	1 072 208 300,00
Tasoisusmäärä		524 316 000,00		534 438 000,00	
Yhteistakuuerä		<u>17 371 692,00</u>	1 921 940 301,00	<u>16 768 043,00</u>	1 827 818 004,00
Pakolliset varaukset					
Eläkevaraukset			310 234,00		0,00
Jálleenvakuutuslallevelat			3 683,27		3 535,38
Velat	13/15				
Ensivakuutuslustoiminnasta		1 558 138,34		1 568 183,21	
Jálleenvakuutuslustoiminnasta		1 678 185,11		2 170 224,71	
Muut velat		<u>35 417 160,78</u>	38 653 484,23	<u>42 797 535,91</u>	46 535 943,83
Siirtovelat			<u>29 814 147,90</u>		<u>30 851 659,19</u>
Vastattavaa yhteensä			<u><u>2 531 021 528,70</u></u>		<u><u>2 488 064 520,98</u></u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta

	2008	2007
Tappio/ Voitto varsinaisesta toiminnasta/tappio/ voitto ennen satunnaisia eriä	-42 433 230,28	71 139 301,17
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	94 122 297,00	113 662 369,00
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	97 298 511,45	22 067 970,65
Pakollisten varausten muutos	310 234,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	8 049 761,79	10 328 896,57
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	-1 967 712,10	-100 298 901,86
<i>Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta</i>	<u>155 379 861,86</u>	<u>116 899 635,53</u>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-14 281 669,96	-21 937 051,45
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	-8 919 823,00	14 744 497,05
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<u>132 178 368,90</u>	<u>109 707 081,13</u>
Maksetut välittömät verot	-1 074 682,07	-20 195 167,59
<i>Rahavirta ennen satunnaisia eriä</i>	<u>131 103 686,83</u>	<u>109 707 081,13</u>
Liiketoiminnan rahavirta	131 103 686,83	109 707 081,13
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-126 938 578,48	-182 290 295,84
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	3 042 394,17	100 298 901,86
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-11 190 847,85	-13 388 756,64
Investointien rahavirta	-135 087 032,16	-95 380 150,62
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja Muu voitonjako	-122 470,00	-122 920,00
Rahoituksen rahavirta	-122 470,00	-122 920,00
Rahavarojen muutos	-4 105 815,33	14 204 010,51
Rahavarat tilikauden alussa	15 405 106,54	1 201 096,03
Rahavarat tilikauden lopussa	11 299 291,21	15 405 106,54

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA**TULOSLASKELMAN LIITTEET****2008****2007****1. Vakuutusmaksutulo**

Ensivakuutus				
Kotimaasta	606 076 176,48		586 930 294,08	
ETA valtioista	0,00		0,00	
Muista valtioista	0,00	606 076 176,48	0,00	586 930 294,08
Jälleenvakuutus		42 865 227,58		41 774 187,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		648 941 404,06		628 704 481,08

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	4 432 706,19	5 167 436,76
Jakojärjestelmämaksut	31 410 800,11	31 150 715,01
Vakuutusmaksuvero	99 345 010,65	96 910 503,41
Palosuojelumaksu	1 653 586,29	1 565 361,90
Liikenneturvallisuusmaksu	1 397 750,95	1 438 870,00
Työsuojelumaksu	1 725 204,00	1 633 857,00
Muut julkiset maksut	0,00	0,00
Yhteensä	139 965 058,19	137 866 744,08

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutus- maksutulo ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleen- vakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälleen- vakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen sijoitus- toiminnan nettotuottoa
Lakisääteinen tapaturma	2008	102 614 616,86	102 688 988,86	-108 678 385,56	-18 470 631,03	-386 195,20	-24 846 222,94
	2007	94 816 703,11	94 910 067,11	-92 758 684,90	-16 292 051,28	-340 577,00	-14 481 246,07
	2006	109 668 615,75	109 602 787,75	-118 712 715,33	-14 990 811,61	-280 000,00	-24 380 739,19
Muu tapaturma ja sairaus	2008	54 549 170,92	52 993 310,92	-39 766 376,48	-16 084 602,90	-87 074,52	-2 944 742,98
	2007	50 395 800,60	47 643 834,99	-33 676 252,82	-14 835 415,54	-50 409,99	-918 243,36
	2006	43 679 092,60	40 368 501,21	-32 547 839,09	-11 978 709,36	86 200,55	-4 071 846,69
Moottoriajoneuvon vastuu	2008	137 518 238,31	139 006 780,31	-126 235 963,52	-31 623 329,45	-27 632,08	-18 880 144,73
	2007	140 261 266,11	143 119 205,11	-113 515 858,93	-29 911 456,62	-46 526,37	-354 636,81
	2006	148 074 850,67	147 425 301,67	-142 840 910,42	-27 028 638,91	-20 961,00	-22 465 208,66
Maa-ajoneuvot	2008	113 397 879,29	112 441 957,29	-85 533 371,44	-25 757 634,45	-310 884,20	840 067,20
	2007	111 585 362,36	108 968 502,36	-78 953 748,53	-23 781 707,97	-235 428,80	5 997 617,06
	2006	105 846 124,34	103 482 898,34	-76 019 989,36	-19 461 886,58	-271 000,00	7 730 022,40
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikk. kalusto ja kuljetus	2008	8 476 583,82	8 378 838,82	-3 941 967,96	-2 151 475,21	-261 640,26	2 023 755,39
	2007	8 021 927,10	7 832 249,10	-4 049 630,24	-2 102 732,20	-207 465,73	1 887 352,39
	2006	7 526 919,89	7 294 123,89	-3 328 987,33	-1 884 747,73	-190 602,00	1 889 786,83
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2008	141 798 905,22	139 565 157,22	-118 519 193,11	-44 897 257,37	4 837 167,59	-19 014 125,67
	2007	134 550 598,84	131 701 701,84	-110 285 342,03	-42 579 008,66	623 692,46	-20 538 956,39
	2006	128 821 660,92	124 968 165,92	-90 402 235,55	-39 766 497,52	-1 899 586,48	-7 100 153,63
Vastuu	2008	28 293 758,26	28 005 745,26	-23 019 078,24	-5 758 731,61	-377 094,72	-1 149 159,31
	2007	29 517 233,02	29 164 120,02	-19 144 184,03	-4 598 562,07	-1 741 918,94	3 679 454,98
	2006	22 339 383,13	21 960 589,13	-14 441 244,09	-4 822 387,43	-3 897 674,28	-1 200 716,67
Luotto ja takaus	2008	1 950 773,10	2 376 783,10	156 014,27	-244 588,07	-786 759,16	1 501 450,14
	2007	2 456 391,02	2 147 715,64	-551 981,52	-340 639,57	-665 090,08	590 004,46
	2006	3 401 470,77	1 812 094,16	1 608 481,36	-221 793,14	-1 258 203,52	1 940 578,86
Oikeusturva	2008	9 430 481,01	9 073 964,01	-9 280 274,44	-2 918 627,68	0,00	-3 124 938,11
	2007	8 167 803,83	8 070 685,83	-7 415 847,42	-2 492 715,39	0,00	-1 837 876,98
	2006	7 831 771,30	7 638 994,30	-6 886 907,68	-2 411 133,90	0,00	-1 659 047,28
Muut	2008	8 045 769,69	7 889 822,69	-709 246,14	-2 102 201,48	-5 415 520,12	-337 145,05
	2007	7 157 208,09	6 967 050,09	-6 729 956,02	-2 494 581,59	2 567 263,46	309 775,94
	2006	6 633 763,76	6 492 255,76	-23 857 750,13	-2 021 268,53	12 805 904,29	-6 580 858,61
Ensivakuutus yhteensä	2008	606 076 176,48	602 421 348,48	-515 527 842,61	-150 009 079,25	-2 815 632,67	-65 931 206,05
	2007	586 930 294,08	580 525 132,08	-467 081 486,44	-139 428 870,89	318 470,47	-25 666 754,78
	2006	583 823 653,13	571 045 712,13	-507 430 097,62	-124 587 874,72	5 074 077,56	-55 898 182,65
Jälleenvakuutus	2008	42 865 227,58	43 000 242,58	-49 538 492,03	-13 697 466,61	12 569 754,08	-7 665 961,98
	2007	41 774 187,00	41 869 087,00	-23 756 864,54	-11 729 506,52	-2 699 617,96	3 683 097,98
	2006	39 028 976,40	39 238 141,40	-21 876 439,60	-11 081 681,55	-7 090 760,72	-810 740,47
Yhteensä	2008	648 941 404,06	645 421 591,06	-565 066 334,64	-163 706 545,86	9 754 121,41	-73 597 168,03
	2007	628 704 481,08	622 394 219,08	-490 838 350,98	-151 158 377,41	-2 381 147,49	-21 983 656,80
	2006	622 852 629,53	610 283 853,53	-529 306 537,22	-135 669 556,27	-2 016 683,16	-56 708 923,12
Yhteistakuuerän muutos	2008						-603 649,00
	2007						-644 925,00
	2006						-620 120,00
Tasoituspääntömuutos	2008						10 122 000,00
	2007						-48 957 000,00
	2006						-10 225 000,00
Vakuutus- tekninen kate	2008						-64 078 817,03
	2007						-71 585 581,80
	2006						-67 554 043,12

1.1.2006 suorituskyvyttömyysvakuutus on siirretty vastuu vakuutusluokasta takaus vakuutusluokkaan

Rahayksikkö EUR

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2008	2007
3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain		
Maksetut korvaukset	41 057 110,53	37 001 388,30
Liikekulut	159 551 765,56	147 422 234,53
Sijoitustoiminnan hoitokulut	5 177 586,93	4 251 296,61
Muut kulut	15 779 887,76	3 804 485,11
Yhteensä	221 566 350,78	192 479 404,55

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	18 866 442,28	17 339 548,12
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	11 293 404,11	10 281 828,38
Muut vakuutusten hankintamenot	45 958 289,18	46 655 650,75
	76 118 135,57	74 277 027,25
Vakuutusten hoitokulut	60 229 169,90	53 509 646,43
Hallintokulut	27 359 240,39	23 371 703,73
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-4 154 780,30	-3 736 142,88
Yhteensä	159 551 765,56	147 422 234,53

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot	66 338 932,85	59 457 922,03
Eläkekulut	14 240 429,81	11 147 052,66
Muut henkilösivukulut	4 160 176,66	3 958 184,06
Yhteensä	84 739 539,32	74 563 158,75

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	400 831,00	375 455,00
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan lainmukainen	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallitus ja hallituksen varajäsenet

Palkat ja palkkiot	866 089,00	955 797,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön toimsuhteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeikäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto

Palkat ja palkkiot	61 490,00	40 225,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	2 082	1634
Myyntihenkilöstö	0	344
Kiinteistöhenkilöstö	0	

3.4 Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

Tilintarkastus	272 129,60	264 218,80
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	0,00	43 834,61
Veroneuvonta	19 062,41	0,00
Muut palvelut	34 526,49	0,00
Yhteensä	325 718,50	308 053,41

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA**TULOSLASKELMAN LIITTEET****4.1 Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely**

	2008		2007	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	256 722,05		257 394,80	
Korkotuotot	2 805 023,24		2 789 639,46	
Muut tuotot	<u>772 313,97</u>	3 834 059,26	<u>855 118,09</u>	3 902 152,35
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Korkotuotot	17 245,76		24 267,81	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	17 245,76	<u>0,00</u>	24 267,81
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	3 420 314,57		1 986 348,40	
Muut tuotot	<u>1 118 666,44</u>	4 538 981,01	<u>686 438,92</u>	2 672 787,32
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Korkotuotot	12 002,88		14 627,88	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	12 002,88	<u>0,00</u>	14 627,88
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Korkotuotot	196 051,85		77 379,25	
Muut tuotot	<u>25 454 121,71</u>	25 650 173,56	<u>29 805 892,07</u>	29 883 271,32
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	16 195 426,56		25 804 383,09	
Korkotuotot	65 171 615,02		57 799 262,81	
Muut tuotot	<u>188 614 633,73</u>	269 981 675,31	<u>49 307 307,16</u>	132 910 953,06
Yhteensä		<u>304 034 137,78</u>		<u>169 408 059,74</u>
Arvon alentumisten palautukset		32 885 866,78		12 158 662,65
Myyntivoitot		<u>29 355 469,58</u>		<u>113 233 396,84</u>
Yhteensä		366 275 474,14		294 800 119,23

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4.2 Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2008		2007	
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-8 026 129,96		-7 444 274,55	
Muut yritykset	<u>-16 383 026,49</u>	-24 409 156,45	<u>-20 110 970,62</u>	-27 555 245,17
Kulut muista sijoituksista		-164 151 868,30		-50 678 572,12
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	-247 460,11		-454 947,92	
Muut yritykset	<u>-1 053 418,24</u>	-1 300 878,35	<u>-538 198,57</u>	-993 146,49
Yhteensä		<u>-189 861 903,10</u>		<u>-79 226 963,78</u>
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-129 341 576,89		-30 794 823,19	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-1 114 826,57</u>	-130 456 403,46	<u>-1 449 970,38</u>	-32 244 793,57
Myyntitappiot		<u>-26 313 075,41</u>		<u>-12 934 494,98</u>
Yhteensä		<u>-346 631 381,97</u>		<u>-124 406 252,33</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonorotuksia ja niiden oikaisua		19 644 092,17		170 393 866,90
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	<u>-842 801,34</u>	-842 801,34	<u>-3 431 810,11</u>	-3 431 810,11
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>18 801 290,83</u>		<u>166 962 056,79</u>

4.3 Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot

Palvelumyynti yhteistoimintayhtiöille	18 206 308,08	4 194 047,94
Muut muut tuotot	<u>217 585,34</u>	<u>21 123,92</u>
	<u>18 423 893,42</u>	<u>4 215 171,86</u>

Muut kulut

Palvelumyynnin kulut	-15 633 612,96	-2 873 971,65
Henkilöstörahasiirto	-146 143,34	-930 384,99
Muut muut kulut	<u>-131,46</u>	<u>-128,47</u>
	<u>-15 779 887,76</u>	<u>-3 804 485,11</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

5.1 Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2008 Jäljellä oleva hankintameno	2008 Kirjanpitoarvo	2008 Käypä arvo	2007 Jäljellä oleva hankintameno	2007 Kirjanpitoarvo	2007 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	20 263 931,60	20 290 421,20	58 641 585,00	31 251 408,84	31 277 898,44	70 925 693,00
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	54 013 399,97	69 029 111,11	89 766 424,00	85 168 145,95	101 021 637,49	127 760 734,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyriyksissä	2 141 993,25	2 141 993,25	2 135 832,00	2 141 993,25	2 141 993,25	2 140 633,00
Muut kiinteistöosakkeet	50 304 623,97	52 428 471,07	80 414 641,00	63 055 433,15	65 184 301,18	92 929 888,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	98 909 569,87	98 909 569,87	98 909 569,87	50 764 958,54	50 764 958,54	50 764 958,54
Lainasaamiset omistusyhteisyriyksiltä	171 470,00	171 470,00	171 470,00	171 470,00	171 470,00	171 470,00
	225 804 988,66	242 971 036,50	330 039 521,87	232 553 409,73	250 562 258,90	344 693 376,54
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	91 600 154,50	91 600 154,50	91 600 154,50	66 540 456,50	66 540 456,50	66 540 456,50
Lainasaamiset	18 750 000,00	18 750 000,00	18 750 000,00	13 925 000,00	13 925 000,00	13 925 000,00
Talletukset	0,00	0,00	0,00	40 803 556,99	40 803 556,99	40 803 556,99
	110 350 154,50	110 350 154,50	110 350 154,50	121 269 013,49	121 269 013,49	121 269 013,49
Sijoitukset omistusyhteisyriyksissä						
Osakkeet ja osuudet	481 225,17	481 225,17	481 225,17	479 975,17	479 975,17	479 975,17
Lainasaamiset	330 000,00	330 000,00	330 000,00	415 000,00	415 000,00	415 000,00
	811 225,17	811 225,17	811 225,17	894 975,17	894 975,17	894 975,17
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	614 710 482,57	614 710 482,57	652 720 651,84	591 992 174,22	591 992 174,22	785 976 888,90
Rahoitusmarkkinavälineet	1 010 702 341,76	1 010 702 341,76	1 031 716 940,12	1 065 688 047,37	1 065 688 047,37	1 068 395 620,46
Kiinnelainasaamiset	116 910 663,74	116 910 663,74	116 910 663,74	115 924 685,13	115 924 685,13	115 924 685,13
Muut lainasaamiset	150 230 691,60	150 230 691,60	150 230 691,60	70 141 971,31	70 141 971,31	70 141 971,31
Talletukset	25 961 050,53	25 961 050,53	25 961 050,53	27 640 187,17	27 640 187,17	27 640 187,17
	1 918 515 230,20	1 918 515 230,20	1 977 539 997,83	1 871 387 065,20	1 871 387 065,20	2 068 079 352,97
Jälleenvakuutustalletesaamiset	492 323,05	492 323,05	492 323,05	501 416,20	501 416,20	501 416,20
	2 255 973 921,58	2 273 139 969,42	2 419 233 222,42	2 226 605 879,79	2 244 614 728,96	2 535 438 134,37

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

5.1 Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2008	2007
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää: Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta	<u>-1 184 897,52</u>	<u>-7 102 449,33</u>
Kirjanpitoarvo sisältää		
Tuloutettuja arvonkorotuksia	15 262 966,34	16 019 805,83
Muita arvonkorotuksia	<u>1 903 081,50</u>	<u>1 989 043,34</u>
	<u>17 166 047,84</u>	<u>18 008 849,17</u>
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)	<u>146 093 253,00</u>	<u>290 823 405,41</u>
5.2 Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero	<u>3 602 412,03</u>	<u>1 357 328,77</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2008 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2008 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2008 Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	221 550 036,99	50 764 958,54	171 470,00
Lisäykset	1 474 674,55	49 311 548,76	0,00
Vähennykset	-63 289 177,05	-1 166 937,43	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>159 735 534,49</u>	<u>98 909 569,87</u>	<u>171 470,00</u>
Kertyneet poistot 1.1.	-14 397 241,29		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	3 053 152,07		
Tilikauden poistot	-838 508,72		
Kertyneet poistot 31.12.	<u>-12 182 597,94</u>		
Arvonalentumiset 1.1.	-25 535 814,51		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	8 926 826,75		
Tilikauden arvonalentumiset	-6 470 000,00		
Arvonalentumisten palautukset	2 250 000,00		
Arvonalentumiset 31.12.	<u>-20 828 987,76</u>		
Arvonkorotukset 1.1.	18 008 849,17		
Lisäykset	0,00		
Vähennykset	-842 801,33		
Siirrot erien välillä	0,00		
Arvonkorotukset 31.12.	<u>17 166 047,84</u>		
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>143 889 996,63</u></u>	<u><u>98 909 569,87</u></u>	<u><u>171 470,00</u></u>

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2008
Jäljellä oleva hankintameno	31 658 845,94
Kirjanpitoarvo	31 705 166,27
Käypä arvo	63 960 563,00

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

	2008
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	
Hankintameno 1.1.	70 822 347,26
Lisäykset	25 059 698,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>95 882 045,26</u>
Arvon alentumiset 1.1.	-4 281 890,76
Arvon alentumisten palautukset	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	<u>-4 281 890,76</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>91 600 154,50</u></u>
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä	
Hankintameno 1.1.	479 975,17
Lisäykset	1 250,00
Hankintameno 31.12.	<u>481 225,17</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>481 225,17</u></u>
Yhteensä	<u><u>92 081 379,67</u></u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Alma Vakuutus Oy	Espoo	100,00	3 703 282,40	71 371,34
Aura-Karelia Oy	Espoo	100,00	65 155,10	32 310,40
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva	Tampere	83,83 ¹⁾	18 961 926,77	422 207,45
Kestap Ky	Espoo	100,00	9 934,31	441,11
Omre Oy	Espoo	100,00	9 393,11	200,81
Tapiola Pankki Oy	Espoo	73,03	70 545 448,56	1 597 268,91
Tapiola Safety Oy	Espoo	100,00	9 012,28	325,59
Tapiolan Revontuli Oy	Espoo	100,00	34 389,06	2 199,73
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	51,10	1 892 201,94	-78 649,02
Tietotyö Oy	Espoo	100,00	3 152 336,43	114 701,88
Yhteensä			98 383 079,96	2 162 378,20

¹⁾ Osuus takuupääomasta

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyriksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Kiinteistö-Tapiola Oy	Espoo	50,00	588 820,78	343 390,46
Oirabi Oy	Espoo	50,00	9 600,82	339,66
Palokärki Oy	Espoo	50,00	31 544,12	27 437,57
Pohjantikka Oy	Espoo	50,00	4 250,85	1 750,85
Suomen Vahinkotarkastus Oy	Helsinki	50,00	1 207 749,08	1 718,53
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	12 187,55	404,38
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	12 144,44	402,98
Yhteensä			1 866 297,64	375 444,43

7.3 TASEEN LIITETIETO 31.12.2008
KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA
MUUT SIIJOITUKSET

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut				
Amer- Sports Oyj	0,17 %	127 365,00	682 676,40	682 676,40
Fortum Oyj	0,05 %	477 363,00	3 493 777,69	7 270 238,49
Huhtamäki Oyj	0,49 %	513 164,00	2 257 921,60	2 257 921,60
Ilkka-Yhtymä Oyj	0,98 %	144 450,00	608 016,63	1 227 825,00
Kemira Oyj	0,31 %	390 369,00	2 318 791,86	2 318 791,86
Kesko Oyj	0,19 %	187 240,00	3 332 872,00	3 332 872,00
Kone Oyj	0,10 %	266 000,00	4 130 980,00	4 130 980,00
Lassila & Tikanoja Oyj	1,74 %	674 534,00	4 173 362,45	7 419 874,00
Neste Oil Oyj	0,10 %	261 390,00	2 765 506,20	2 765 506,20
Nokia Oyj	0,01 %	425 200,00	4 246 402,71	4 719 720,00
Sanoma Oyj	0,22 %	354 017,00	1 394 624,58	3 260 496,57
Stockmann Oyj	0,52 %	320 232,00	3 128 666,64	3 128 666,64
Tamfelt Oyj	1,04 %	286 701,00	1 435 386,21	1 776 770,70
Vacon Oyj	1,16 %	177 600,00	1 243 200,00	3 250 080,00
Vaisala Oyj	1,38 %	204 700,00	4 060 493,31	4 525 917,00
Wulff-Yhtiöt Oyj	4,30 %	283 900,00	652 970,00	652 970,00
YIT Oyj	0,48 %	616 517,00	812 308,65	2 823 647,86
Muut			1 654 187,94	3 867 023,00
Yhteensä			42 392 144,87	59 411 977,32
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Autovahinkokeskus Oy	17,26 %	1 243,00	522 643,98	522 643,98
Citec Information Oy Ab	5,12 %	4 795,00	543 273,50	543 273,50
Fibox Oy Ab	5,10 %	2 187,00	656 100,00	656 100,00
Fingrid Oyj	1,50 %	50	1 681 879,26	1 681 879,26
Indekon Oy	7,64 %	25 000,00	525 587,27	525 587,27
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola	98,74% ¹⁾	627 000,00	31 632 354,09	31 632 354,09
Moventas Oy	0,41 %	9 852,00	999 978,00	999 978,00
Sato Oyj	3,76 %	1 669 960,00	8 762 181,11	8 762 181,11
Seligson & Co Oyj	15,43 %	190 525,00	1 238 412,50	1 238 412,50
Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola	2,52 %	141 778,00	522 506,07	522 506,07
Muut			5 773 783,22	8 867 910,04
Yhteensä			52 858 699,00	55 952 825,82
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Adidas	0,08 %	158 000,00	4 288 120,00	4 288 120,00 Saksa
Carl Zeiss Meditec	0,70 %	567 868,00	4 940 451,60	4 940 451,60 Saksa
Carrefour	0,02 %	140 000,00	3 852 800,00	3 852 800,00 Ranska
Coca-Cola	0,01 %	196 906,00	6 405 069,07	6 405 069,07 Yhdysvallat
Drägerwerk Ag -Vorzugakt	2,02 %	128 241,00	3 359 914,20	3 359 914,20 Saksa
E.ON	0,01 %	201 000,00	3 113 886,71	5 716 440,00 Saksa
Ekornes	0,93 %	341 770,00	2 348 573,33	2 348 573,33 Norja
Electricite De France	0,01 %	171 000,00	7 096 500,00	7 096 500,00 Ranska
Eriks Group	0,95 %	102 687,00	2 669 862,00	2 669 862,00 Alankomaat
Estee Lauder	0,09 %	106 898,00	2 378 071,48	2 378 071,48 Yhdysvallat
France Telecom	0,01 %	320 000,00	6 387 200,00	6 387 200,00 Ranska
Fresenius Medical Care	0,05 %	136 000,00	4 530 160,00	4 530 160,00 Saksa
Gdf Suez	0,01 %	201 900,00	5 675 960,33	7 132 117,50 Ranska
GlaxoSmithKline	0,01 %	331 500,00	4 470 464,57	4 470 464,57 Iso-Britannia
Heineken	0,03 %	149 000,00	3 263 100,00	3 263 100,00 Alankomaat
Hennes & Mauritz	0,02 %	117 000,00	2 457 894,60	3 288 270,47 Ruotsi
Johnson & Johnson	0,00 %	78 800,00	3 387 658,26	3 387 658,26 Yhdysvallat
Kappahl Holding	1,08 %	813 220,00	1 743 148,67	1 743 148,67 Ruotsi
Kellogg	0,03 %	132 900,00	4 187 443,41	4 187 443,41 Yhdysvallat
Medtronic	0,01 %	121 000,00	2 731 781,27	2 731 781,27 Yhdysvallat
Nestle	0,00 %	174 000,00	4 009 037,81	4 874 343,43 Sveitsi
Pfizer	0,00 %	330 000,00	4 199 396,42	4 199 396,42 Yhdysvallat
Polo Ralph Lauren	0,21 %	114 000,00	3 719 724,08	3 719 724,08 Yhdysvallat
Roche Holding	0,01 %	50 400,00	3 758 437,42	5 515 151,52 Sveitsi
Royal Dutch Shell	0,01 %	245 000,00	4 642 782,15	4 642 782,15 Alankomaat
Sandvik	0,03 %	415 000,00	1 870 745,17	1 870 745,17 Ruotsi
Sanofi-Aventis	0,01 %	110 500,00	5 016 700,00	5 016 700,00 Ranska
Siemens	0,01 %	65 000,00	3 424 200,00	3 424 200,00 Saksa
Statoil Hydro	0,01 %	267 000,00	3 119 107,69	3 119 107,69 Norja
Symrise	0,27 %	321 000,00	3 203 580,00	3 203 580,00 Saksa
Synthes	0,04 %	44 000,00	3 780 702,33	3 952 592,59 Yhdysvallat
SCA	0,10 %	619 900,00	3 806 653,63	3 806 653,63 Ruotsi
Telefonica	0,01 %	300 000,00	4 755 000,00	4 755 000,00 Espanja
TeliaSonera	0,02 %	859 224,00	3 024 468,48	3 024 468,48 Ruotsi
Tesco	0,01 %	1 125 000,00	4 251 968,50	4 251 968,50 Iso-Britannia
Total	0,01 %	154 400,00	5 358 580,14	6 007 704,00 Ranska
Ubs	0,01 %	165 510,00	1 653 985,45	1 653 985,45 Sveitsi
Vivendi	0,02 %	283 000,00	6 583 995,00	6 583 995,00 Ranska
Zimmer Holdings	0,06 %	127 000,00	3 688 539,20	3 688 539,20 Yhdysvallat
Muut			472 258,94	573 439,38
Yhteensä			153 627 921,91	162 061 222,52
Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Muut			0,00	0,15
Yhteensä			0,00	0,15

¹⁾ Osuus takuupääomasta

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo Kotivaltio
Sijoitusrahastot				
Aventum Aasia REIT Plus			573 651,20	573 651,20 Suomi
Aventum Global Reit			2 742 569,08	2 742 569,08 Suomi
CAAM Dynarbitrage			4 920 124,39	4 920 124,39 Luxemburg
Deutsche Bank Croci Japan			3 277 849,22	3 277 849,22 Iso-Britannia
Dimensional Us Small Co Fd			1 069 990,16	1 069 990,16 Irlanti
Fourton Odysseus			949 790,50	1 067 202,22 Suomi
Fourton Stamina			955 306,37	1 119 954,25 Suomi
Liongate Multi-Strategy Fund Segregated Portfolio			7 688 153,81	7 688 153,81 Luxemburg
Ram Partners Diversified Fund			7 726 390,53	7 726 390,53 Suomi
Robeco Lux-o-rente			4 565 130,64	5 481 965,58 Ranska
Seligson Phoebus			570 219,06	781 976,66 Suomi
Tapiola Aasia-Tyynimeri			4 822 050,52	4 822 050,52 Suomi
Tapiola Eurooppa			4 588 585,32	4 588 585,32 Suomi
Tapiola High Yield			28 744 851,17	28 744 851,17 Suomi
Tapiola Hyvinvointi			4 349 807,97	4 349 807,97 Suomi
Tapiola Itä-Eurooppa			2 539 678,87	2 539 678,87 Suomi
Tapiola Japani			9 042 328,10	9 042 328,10 Suomi
Tapiola Kassakorko			15 009 387,63	15 497 213,90 Suomi
Tapiola Kehittyvät Markkinat			13 424 305,40	15 534 146,86 Suomi
Tapiola Kiinteistö			3 765 279,09	3 765 279,09 Suomi
Tapiola Lyhytkorko			22 199 134,77	22 345 841,13 Suomi
Tapiola Maailma 20			1 438 462,26	1 438 462,26 Suomi
Tapiola Pitkäkorko			21 732 925,21	24 340 372,43 Suomi
Tapiola Suomi			3 560 334,94	3 560 334,94 Suomi
Tapiola Trendi			4 111 580,79	4 538 304,73 Suomi
Tapiola Tulevaisuus			1 167 484,29	1 167 484,29 Suomi
Tapiola USA			7 332 415,56	7 332 415,56 Suomi
Tapiola Yrityskorko			20 006 739,04	20 006 739,04 Suomi
Tapiola 2035			2 167 290,00	2 167 290,00 Suomi
Tapiola 2045			1 081 440,00	1 081 440,00 Suomi
Ubam Nb Us Equity Value			3 921 945,32	3 921 945,32 Luxemburg
Yhteensä			210 045 201,21	217 234 398,60
Pääomasijoitusrahastot				
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV			2 172 458,54	2 172 458,54 Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic			9 473 744,20	9 473 744,20 Luxemburg
Altor Fund II (No. 1) Limited Partnership			3 708 282,74	3 708 282,74 Jersey
Apax Europe VII - B, L.P.			2 963 552,03	2 963 552,03 Iso-Britannia
AXA LBO Fund IV			1 795 161,85	1 795 161,85 Ranska
AXA Secondary Fund IV L.P.			1 593 814,04	1 593 814,04 Jersey
Bio Fund Ventures III Ky			895 541,89	895 541,89 Suomi
Bridgepoint Europe III, L.P.			2 280 713,73	2 280 713,73 Iso-Britannia
Capman Equity VII A L.P.			1 848 206,72	2 168 549,00 Guernsey
Capvis Equity III L.P.			1 530 000,00	1 530 000,00 Jersey
Charterhouse Capital Partners VIII LP No. 1.2			5 626 473,00	5 626 473,00 Iso-Britannia
Eqvitec Technology Fund II Ky			1 865 367,57	1 865 367,57 Suomi
Eqvitec Technology Fund III K/S			582 522,93	582 522,93 Tanska
European Added Value Fund, L.P.			9 867 497,88	9 867 497,88 Iso-Britannia
European Fund Investments II Limited Partnership			772 027,00	772 027,00 Iso-Britannia
Exilion Real Estate I Ky			7 515 000,00	7 515 000,00 Suomi
Gresham 4A			543 443,99	543 443,99 Iso-Britannia
HealthCap IV Bis L.P.			830 264,45	830 264,45 Yhdysvallat
Indigo Capital V L.P.			2 454 989,00	2 454 989,00 Iso-Britannia
Industri Kapital 2000 Limited Partnership XI			1 390 186,24	1 635 026,85 Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership III			2 541 746,89	2 541 746,89 Jersey
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III			1 426 267,70	1 426 267,70 Jersey
ING Real Estate European Industrial Fund C.V.			5 184 369,20	5 184 369,20 Alankomaat
MB Equity Fund III Ky			1 752 147,33	1 897 217,00 Suomi
MGP Europe Fund III L.P.			2 011 328,90	2 011 328,90 Iso-Britannia
Next INFOCOM II L.P.			665 031,04	665 031,04 Guernsey
Partners Group Secondary L.P.			1 479 503,97	1 931 292,40 Yhdysvallat
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.			2 299 894,37	2 299 894,37 Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments III, L.P.			1 469 373,84	1 473 742,09 Yhdysvallat
PBW II Real Estate Fund S.A.			5 423 824,81	5 423 824,81 Luxemburg
Tapiola KR I Ky			26 648 616,22	26 648 616,22 Suomi
Tapiola KR III Ky			23 585 004,84	23 585 004,84 Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership			3 447 423,90	3 447 423,90 Iso-Britannia
The PanEuropean Property Limited Partnership			9 658 869,10	9 658 869,10 Iso-Britannia
Muut			8 483 865,66	9 591 168,28
Yhteensä			155 786 515,58	158 060 227,43
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä			614 710 482,57	652 720 651,84

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

8. Muut sijoitukset

	2008	2007
8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan:		
Pankkitakaus	52 607,00	71 009,00
Vakuutuskirja	0,00	0,00
Muu vakuus	<u>30 672 622,18</u>	<u>3 680 123,82</u>
Jäljellä oleva hankintameno	30 725 229,18	3 751 132,82
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>119 505 462,42</u>	<u>66 390 838,49</u>
	<u>150 230 691,60</u>	<u>70 141 971,31</u>
8.2. Pääomalainojen yhteismäärä		
Muut lainasaamiset	<u>55 427 521,14</u>	<u>434 563,39</u>
Jäljellä oleva hankintameno	<u>55 427 521,14</u>	<u>434 563,39</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA**TASEEN LIITTEET 31.12.2008****9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset**

	2008	2008
	Aineettomat	Kalusto
	oikeudet ja pitkä-	
	vaikutteiset menot	
Hankintameno 1.1.	52 920 286,49	38 078 601,44
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-5 777 363,04	0,00
Lisäykset	9 560 194,95	1 777 629,94
Vähennykset	0,00	-237 483,24
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>56 703 118,40</u>	<u>39 618 748,14</u>
Kertyneet poistot 1.1.	-22 148 755,16	-33 162 240,16
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	5 777 363,04	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-5 320 808,88	-1 614 126,34
Kertyneet poistot 31.12.	<u>-21 692 201,00</u>	<u>-34 776 366,50</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>35 010 917,40</u></u>	<u><u>4 842 381,64</u></u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2008	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2008
Pohjarahasto	6 875 407,12	0,00	0,00	6 875 407,12
Takuupääoma	1 765 973,23	0,00	0,00	1 765 973,23
Arvonkorotusrahasto	539 477,76	0,00	0,00	539 477,76
Vararahasto, vapaa	16 818,79	0,00	0,00	16 818,79
Varmuusrahasto	496 799 021,23	70 950 000,00	0,00	567 749 021,23
Käyttörahasto	104 654,20	99 509,17	-122 470,00	81 693,37
Tilikauden voitto/tappio	71 049 509,17	-38 876 965,30	-71 049 509,17	-38 876 965,30
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>577 150 861,50</u>	<u>32 172 543,87</u>	<u>-71 171 979,17</u>	<u>538 151 426,20</u>

10.2. Arvonkorotusrahaston erittely

Sijoitusomaisuuden arvonkorotukset	0,00
Käyttöomaisuuden arvonkorotukset	<u>539 477,76</u>
Yhteensä	<u>539 477,76</u>

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	-38 876 965,30
+ Muu vapaa oma pääoma	
Varmuusrahasto	567 749 021,23
Vararahasto	16 818,79
Käyttörahasto	81 693,37
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	<u>528 970 568,09</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

2008

Poistoero

Poistoero 1.1.	3 125 749,38
Lisäykset	333,14
Vähennykset	-977 830,42
Poistoero 31.12.	<u>2 148 252,10</u>

Vapaaehtoiset varaukset

Luottotappiovaraus 1.1.	2 578 767,70
Lisäykset	0,00
Vähennykset	-2 578 767,70
Luottotappiovaraus 31.12.	<u>0,00</u>

Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä

2 148 252,10

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

12. Korvausvastuu

	2008	2007
Korvausvastuusta vähennetyt riidattomat regressisaamiset		
Lakisääteinen tapaturma	21 220 873,00	20 231 100,00

13. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

Yhtiöllä ei ole velkoja, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.

14. Laskennalliset verovelat

	2008	2007
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	0,00	517 151,27

Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.

<u>0,00</u>	<u>9 471 540,00</u>
<u><u>0,00</u></u>	<u><u>9 988 691,27</u></u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

15. Saamiset ja velat

	2008	2007
15.1 Saamisten erittely		
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Muut saamiset	2 154 908,32	1 425 170,34
	<u>2 154 908,32</u>	<u>1 425 170,34</u>
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä		
Muut saamiset	875,65	163 257,19
	<u>875,65</u>	<u>163 257,19</u>
15.2. Velkojen erittely	2008	2007
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	312 866,00	49 188,10
Muut velat	4 115 231,85	15 602 298,45
	<u>4 428 097,85</u>	<u>15 651 486,55</u>
Velat omistusyhteisyrittäjille		
Muut velat	1 143 885,60	0,00
	<u>1 143 885,60</u>	<u>0,00</u>
15.3 Siirtovelkojen erittely	2008	2007
Ennakkoon maksetut vakuutusmaksut	11 538 532,00	9 082 153,00
Velat henkilöstölle	15 132 034,81	16 387 599,94
Johdannaisten arvostustappio	338 369,51	1 358 510,02
Muut siirtovelat	2 805 211,58	4 023 396,23
	<u>29 814 147,90</u>	<u>30 851 659,19</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

	2008	2008	2007	2007
16.1. Vakuudet	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
Omien velkojen vakuudeksi				
Takaukset, jälleenvakuutusliike	291 050,53	179 653,78	270 187,17	225 971,44
	<u>291 050,53</u>	<u>179 653,78</u>	<u>270 187,17</u>	<u>225 971,44</u>

16.2. Taseeseen sisältyvät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaissopimukset	2008	2007
Korkojohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	240 000 000,00	105 000 000,00
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	47 184 222,58	149 375 710,06
Käypä arvo	3 602 412,03	1 357 328,77
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen</i>		
Konserniyritykset	-347 491,48	-206 327,97
Osakkuusyritykset	0,00	0,00
Yhteistoimintayritykset	1 626 035,32	900 272,39
	<u>1 278 543,84</u>	<u>693 944,42</u>
<i>Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus</i>	131 783,00	108 112,00
Muut vastuusitoumukset		
Ostositoumukset	2 295 000,00	0,00
Merkintäsitoumukset	220 370 709,02	149 649 835,88

17. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle tai näiden VYL 12 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuille sukulaisille.

Rahalainat eivät ylitä 200 000 euroa.

Rahalainat sille, jolla osakkeen tai takuuosuuden omistuksen optio-oikeuden tai vaihtovelkakirjan nojalla on tai voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön osakkeista, takuuosuuksista tai osakkeiden tai takuuosuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä.

Ei kyseisiä lainoja

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA**TASEEN LIITTEET 31.12.2008****18. Vakavaraisuutta koskevat liitetiedot****Toimintapääoma**

	2008	2007
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	538 151 426,20	577 150 861,50
Tilinpäätössiirtojen kertymä	2 148 252,10	5 704 517,08
Omaisuu den käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	149 695 665,03	292 180 734,18
Aineettomat hyödykkeet (-)	-35 010 917,40	-30 771 531,33
Taseen ulkopuoliset sitoumukset		-
Muut erät	-4 754 197,00	-10 196 434,09
	<u>650 230 228,93</u>	<u>834 068 147,34</u>

VYL 11 luvun 7§:n toimintapääoman vähimmäismäärä

	120 227 577,00	116 298 712,00
--	----------------	----------------

Runasvahinkoisten vuosien varalle vakuutustekniseen vastuovelkaan sisältyvä tasoitusmäärä

	524 316 000,00	534 438 000,00
--	----------------	----------------

Tasoitusmäärä suhteessa täyteen määräänsä %

	85,5	90
--	------	----

Vastuunkantokyky prosentteina eli toimintapääoma ja tasoitusmäärä suhteessa omalla vastuulla oleviin vakuutusmaksutuottoihin 12 edeltävältä kuukaudelta (%) 1)

2008	189,2
2007	227,8
2006	219,4
2005	217,8
2004	216,2

Vakavaraisuuspääoma prosentteina vakuutusteknisestä vastuovelasta eli toimintapääoma ja tasoitusmäärä suhteessa omalla vastuulla olevaan vakuutustekniseen vastuovelkaan vähennettynä tasoitusmäärällä (%) 1)

2008	84,0
2007	105,8
2006	105,4
2005	108,4
2004	106,9

1) Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

M€

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT**TUNNUSLUVUT TILINPÄÄTÖS 2008**

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluku	2008	2007	2006	2005	2004
Liiketappio/-voitto	-52,8	144,7	95,8	103,3	115,1
Kokonaistulos	-195,2	100,5	105,5	178,6	114,5
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin prosentteina)	-4,6	4,9	7,1	11,0	8,5
Kokonaispääoman tuotto prosentteina	-6,6	4,1	4,7	8,4	6,2
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana ¹⁾	2 082	1 978	2 071	1 938	1 804
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna ¹⁾	1 557	1 505	1 360	1 260	
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluku	2008	2007	2006	2005	2004
Vakuutusmaksutulo	648,9	628,7	622,9	588,9	528,9
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	83,8	76,7	85,1	85,6	84,8
Vahinkosuhde prosentteina	86,2	79,1	87,3	87,9	87,3
Liikekulusuhde prosentteina	25,7	24,5	22,3	20,1	21,2
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	109,5	101,2	107,4	105,7	106,0
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	111,9	103,7	109,6	108,0	108,4
Toimintapääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa	650,2	834,1	809,7	730,2	614,9
VYL 11 luvun 7§:n toimintapääoman vähimmäismäärä	120,2	116,3	112,5	105,6	96,4
Tasoituspääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa	524,3	534,4	485,5	475,3	442,4
Vakavaraisuuspääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa	1 174,5	1 368,5	1 295,2	1 205,4	1 057,4
Vakavaraisuuspääoma prosentteina vastuuvelasta	84,0	105,8	105,4	108,4	106,9
Vastuunkantokyky prosentteina	189,2	227,8	219,4	217,8	216,2

¹⁾ Yhtiön henkilöstö on työsuhteessa 1.1.2008 alkaen Tapiola-ryhmän vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin. Vuoden 2007 henkilömäärät on muutettu vertailukelpoiksi.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

MUUT LIITETIEDOT

TULOSANALYYSI

Milj. €

	2008	2007	Muutos	Muutos-%
Vakuutusmaksutuotot	620,8	600,7	20,1	3,3
Korvauskulut	-534,8	-475,2	-59,6	12,5
Liikekulut	-159,6	-147,4	-12,1	8,2
Yhteistakuuerän muutos	-0,6	-0,6	0,0	-6,4
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	-74,2	-22,6	-51,6	227,9
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	18,8	167,0	-148,2	-88,7
Muut tuotot ja kulut	2,6	0,4	2,2	543,8
Liikevoitto	-52,8	144,7	-197,5	-136,4
Tasoitusmäärän muutos	10,1	-49,0	59,1	-120,7
Voitto/ tappio ennen satunnaisia eriä	-42,6	95,8	-138,4	-144,5
Voitto/ tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	-42,6	95,8	-138,4	-144,5
Tilinpäätössiirrot	3,6	-0,1	3,6	-4.060,6
Tuloverot ja muut välittömät verot	0,2	-24,6	24,8	-100,8
Tilikauden voitto	-38,9	71,0	-109,9	-154,7
Liikevoitto	-52,8	144,7	-197,5	-136,4
Arvostuerojen muutos	-142,5	-44,3	-98,2	221,8
Kokonaistulos	-195,2	100,5	-295,7	-294,3

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

TUNNUSLUVUT TILINPÄÄTÖS 2008

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in 1.1.-31.12.2008

	Sijoitusten nettotuotto käyvin arvo in ¹⁾ 1-12/2008 milj. euroa	Sitoutunut pääoma ²⁾ 1-12/2008 milj. euroa	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle				
			1-12/2008	1-12/2007	1-12/2006	1-12/2005	1-12/2004
			%	%	%	%	%
Lainasaamiset ⁵⁾	1,5	117,7	1,3	4,2	3,4	3,6	3,1
Joukkovelkakirjalainat ³⁾	84,0	1 124,8	7,5	1,5	1,0	4,6	6,4
* josta korkorahastoja	-9,3	98,5	-9,4	2,8	6,1	3,7	7,2
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ³⁾	6,9	228,2	3,0	3,6	3,1	2,5	2,2
* josta korkorahastoja	-0,2	48,1	-0,4	2,9	3,7	2,1	2,2
Osakkeet ja osuudet	-208,8	724,5	-28,8	9,2	17,9	28,4	13,8
Kiinteistösijoitukset ^{4), 5)}	-3,6	490,6	-0,7	8,3	9,3	7,9	6,2
* josta sijoitusrahastoja ja yhteissijoitusyrityksiä	-14,1	73,8	-19,2	-11,3	33,7	17,6	
Muut sijoitukset							
Sijoitukset yhteensä	-120,0	2 685,8	-4,5	5,0	7,2	11,1	8,3
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-3,7						
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in	-123,7	2 685,8	-4,6	4,9	7,1	11,0	8,5

1) Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in = Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat. Kassavirralla tarkoitetaan ostojen/kulujen ja myyntien/tuottojen erotusta.

2) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.

3) Sisältää korkorahastojen tuotot

4) Sisältää kiinteistösijoituksiin tilastoitavien sijoitusrahastojen ja yhteissijoitusyritysten tuotot

5) Kaikki lainat omille kiinteistöille ja rakennusaikaiset saamiset sisältyvät kiinteistösijoituksiin.

Sijoitusjakauma (käyvin arvo in)

	31.12.2008		31.12.2007		31.12.2006		31.12.2005		31.12.2004	
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%
Lainasaamiset ^{1), 5)}	190,3	7,8	97,4	3,8	93,7	3,8	79,7	3,5	77,2	3,9
Joukkovelkakirjalainat ^{1), 2)}	1 077,2	44,1	1 093,8	42,8	1 065,0	43,6	1 003,5	44,4	812,9	41,2
* sisältää korkorahastoja	78,6	3,2	96,5	3,8	56,7	2,3	51,4	2,3	48,0	2,4
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1), 2), 3)}	116,5	4,8	235,7	9,2	132,7	5,4	119,9	5,3	74,7	3,8
* sisältää korkorahastoja	37,8	1,5	75,0	2,9	44,4	1,8	1,0	0,0	1,5	0,1
Osakkeet ja osuudet	523,0	21,4	632,5	24,7	719,2	29,4	635,4	28,1	560,4	28,4
Kiinteistösijoitukset ^{4), 5)}	537,2	22,0	499,0	19,5	432,9	17,7	422,2	18,7	446,0	22,6
* sisältää sijoitusrahastoja ja yhteissijoitusyrityksiä	108,6	4,4	49,0	1,9	16,6	0,7	5,7	0,3		
Sijoitukset yhteensä	2 444,2	100,0	2 558,4	100,0	2 443,5	100,0	2 260,7	100,0	1 971,2	100,0

JVK, modifioitu duraatio

5,43

1) Sisältää kertyneet korot

2) Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot muihin rahoitusmarkkinavälineisiin.

3) Sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset

4) Sisältää niiden sijoitusrahastojen osuudet ja sijoitukset niihin rinnastettaviin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin.

5) Kaikki lainat omille kiinteistöille ja rakennusaikaiset saamiset sisältyvät kiinteistösijoituksiin.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT
Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

TUNNUSLUVUT TILINPÄÄTÖS 2008

	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2005	31.12.2004
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Suorat nettotuotot	115,7	84,7	84,2	66,4	77,5
Lainasaamiset	5,5	3,2	2,2	2,5	2,9
Joukkolainat	74,5	37,4	42,9	37,1	24,1
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	8,5	6,3	5,0	2,6	1,1
Osakkeet ja osuudet	16,1	26,5	20,9	11,4	26,6
Kiinteistösijoitukset	14,7	13,4	15,6	14,5	18,7
Muut sijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-3,7	-2,2	-2,4	-1,7	4,0
Arvonmuutokset kirjanpidossa ¹⁾	-96,9	82,2	69,7	83,1	81,1
Osakkeet ja osuudet	-81,3	81,1	73,7	48,6	66,9
Joukkolainat	-0,4	-16,3	-13,7	4,0	7,5
Kiinteistösijoitukset	-10,3	17,5	9,6	30,5	6,9
Muut sijoitukset	-4,9	-0,1	0,0	0,0	-0,2
Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa	18,8	167,0	153,8	149,5	158,5
Arvostuserojen muutos ²⁾	-142,5	-44,3	9,7	75,3	-0,6
Osakkeet ja osuudet	-143,7	-47,0	14,9	86,8	-13,7
Joukkolainat	9,9	-3,8	-19,3	2,7	11,8
Kiinteistösijoitukset	-8,0	5,3	13,7	-14,2	1,2
Muut sijoitukset	-0,7	1,2	0,4	0,0	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	-123,7	122,7	163,5	224,7	157,9
Johdannaisten osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista	34,8	7,6	9,4	-6,5	1,9

1) Myyntivoitot ja -tappiot sekä muut kirjanpidon arvonmuutokset

2) Taseen ulkopuoliset arvonmuutokset

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI
TULOSLASKELMA

Vakuutustekninen laskelma:	1.1.2008 - 31.12.2008		1.1.2007 - 31.12.2007	
Vakuutusmaksutuotot				
Vakuutusmaksutulo	1	648 922 586,34		628 651 790,76
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-24 280 654,96</u>	624 641 931,38	<u>-21 616 464,51</u>
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-3 519 813,00		-6 310 262,00
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-359 269,00</u>	<u>-3 879 082,00</u>	<u>-95 951,00</u>
			620 762 849,38	<u>-6 406 213,00</u>
600 629 113,25				
Korvauskulut				
Maksetut korvaukset		-452 849 211,97		-435 892 995,56
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>19 296 755,32</u>	-433 552 456,65	<u>20 084 204,01</u>
Korvausvastuun muutos		-110 428 726,00		-53 310 432,00
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>10 961 926,00</u>	<u>-99 466 800,00</u>	<u>-4 482 789,00</u>
			-533 019 256,65	<u>-57 793 221,00</u>
-473 602 012,55				
Yhteistakuuerän muutos			-603 649,00	-644 925,00
Liikekulut	3		<u>-160 921 409,95</u>	<u>-142 971 123,18</u>
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta			-73 781 466,22	-16 588 947,48
Tasoitusmäärän muutos			<u>10 122 000,00</u>	<u>-48 957 000,00</u>
Vakuutustekninen kate	2		-63 659 466,22	-65 545 947,48

Muu kuin vakuutustekninen laskelma:

Vahinkovakuutuksen tekninen kate			-63 659 466,22		-65 545 947,48
Sijoitustoiminnan tuotot	4	363 599 672,51		294 873 189,03	
Sijoitusten arvonorotus	4	0,00		0,00	
Sijoitustoiminnan kulut	4	-349 292 807,70		-130 839 423,22	
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	4	<u>-842 801,34</u>	13 464 063,47	<u>-3 431 810,11</u>	160 601 955,70
Muut tuotot	4				
Konsernireservin vähennys		0,00		0,00	
Muut		<u>18 329 802,64</u>	18 329 802,64	<u>4 078 809,66</u>	4 078 809,66
Muut kulut	4				
Konserniliikearvon poisto		-174 261,65		-174 587,38	
Muut		<u>-10 527 404,06</u>	-10 701 665,71	<u>-1 527 018,83</u>	-1 701 606,21
Osuus osakkuusyritysten voitosta/tappiosta			219 530,34		92 244,19
Eliminoitierät	1		<u>-587 812,68</u>		<u>-4 600 328,09</u>
Tappio/voitto ennen satunnaisia eriä			-42 935 548,16		92 925 127,77

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan laskelma:

Korkotuotot	18		55 577 625,74		30 540 242,26
Korkokulut	18		<u>-43 520 253,80</u>		<u>-22 216 414,77</u>
Korkokate			12 057 371,94		8 323 827,49
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista			6 727,52		6 727,52
Palkkiotuotot	19		23 501 130,28		21 389 834,93
Palkkiokulut	19		-5 085 174,67		-7 048 974,46
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	20		282 951,12		122 563,75
Liiketoiminnan muut tuotot	21		6 484 908,63		5 070 297,96
Hallintokulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot			-7 717 755,81		-7 434 347,23
Henkilösivukulut					
Eläkekulut		-1 542 760,06		-1 299 237,08	
Muut henkilösivukulut		<u>-412 687,65</u>	-1 955 447,71	<u>-390 851,13</u>	-1 690 088,21
Muut hallintokulut		<u>-22 026 788,87</u>	-31 699 992,39	<u>-21 479 656,71</u>	-30 604 092,15
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	23		-3 193 184,66		-3 686 954,10
Liiketoiminnan muut kulut	22		-1 934 074,51		-1 505 150,98
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	24		-1 095 414,62		-301 400,54
Osuus osakkuusyritysten voitosta/tappiosta			-196 441,09		-231 725,34
Eliminoitierät	1		<u>380 165,96</u>		<u>4 740 055,30</u>
Liiketappio/-voitto			-491 026,50		-3 724 990,62
Vahinkovakuutuksen tappio/voitto ennen satunnaisia eriä			-42 935 548,16		92 925 127,77
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liiketappio/-voitto			<u>-491 026,50</u>		<u>-3 724 990,62</u>
Tappio/voitto ennen veroja			-43 426 574,65		89 200 137,15
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero			-320 780,95		-24 942 312,12
Aikaisempien tilikausien verot			205 375,94		
Laskennalliset verot			<u>874 809,19</u>	<u>759 404,18</u>	<u>-77 433,69</u>
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta			<u>-2 903 580,87</u>		<u>706 952,01</u>
Tilikauden tappio/voitto			-45 570 751,34		64 887 343,36

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASE		31.12.2008		31.12.2007
VASTAAVAA				
Vakuutustoiminnan varat:				
Aineettomat hyödykkeet	9			
Aineettomat oikeudet		3 817 676,02		3 629 518,78
Konserniliikearvo		0,00		174 261,65
Muut pitkävaikutteiset menot		35 035 114,23		31 107 320,97
Ennakkomaksut		<u>0,00</u>	38 852 790,25	<u>0,00</u>
Sijoitukset	5			
Kiinteistösijoitukset	6			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		251 313 762,23		248 521 965,97
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>171 470,00</u>	251 485 232,23	<u>171 470,00</u>
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7			
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		84 318 057,96		59 258 359,96
Talletukset saman konsernin yrityksissä		0,00		40 803 556,99
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		929 093,78		734 433,76
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>330 000,00</u>	85 577 151,74	<u>415 000,00</u>
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet		619 825 285,31		597 115 544,78
Rahoitusmarkkinavälineet		1 010 702 341,76		1 065 688 047,37
Kiinnelainasaamiset		116 910 663,74		115 924 685,13
Muut lainasaamiset	8	150 230 691,60		70 141 971,31
Talletukset		29 202 275,44		31 165 559,35
Muut sijoitukset		<u>0,00</u>	1 926 871 257,85	<u>0,00</u>
Jälleenvakuutustalletesaamiset		<u>699 079,84</u>	2 264 632 721,66	<u>705 590,86</u>
Saamiset	15			
Ensiluottotustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta		105 022 309,00		104 953 725,00
Vakuutusedustajilta		<u>0,00</u>	105 022 309,00	<u>0,00</u>
Jälleenvakuutustoiminnasta		18 248 160,15		17 869 048,40
Muut saamiset		<u>53 159 496,63</u>	176 429 965,78	<u>41 043 547,34</u>
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	9	13 627 235,71		15 528 745,37
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>1 641 051,91</u>	15 268 287,62	<u>1 570 798,26</u>
Rahat ja pankkisaamiset		13 135 024,93		16 500 799,79
Muu omaisuus		<u>940 963,91</u>	29 344 276,46	<u>914 130,91</u>
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		25 559 055,79		26 026 405,72
Muut siirtosaamiset		<u>8 544 964,38</u>	34 104 020,17	<u>5 482 490,50</u>
Eliminointierät	II		-80 376 655,05	<u>-96 789 179,83</u>
Yhteensä			2 462 987 119,27	2 398 657 798,34
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat:				
Käteiset varat	38		0,00	10 813 414,56
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	27,36,37,38			
Valtion velkasitoumukset		41 461 433,51		27 476 620,05
Muut		<u>0,00</u>	41 461 433,51	<u>0,00</u>
Saamiset luottolaitoksilta	25,36,37,38			
Vaadittaessa maksettavat		24 800 883,66		77 284 934,84
Muut		<u>240 976 111,39</u>	265 776 995,05	<u>110 700 000,00</u>
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	26,36,37,38			
Vaadittaessa maksettavat		932 235,16		570 685,75
Muut		<u>970 645 001,09</u>	971 577 236,25	<u>679 056 891,08</u>
Saamistodistukset	27,36,37,38			
Muilta		<u>5 840 045,95</u>	5 840 045,95	<u>3 474 410,38</u>
Osakkeet ja osuudet	28,38		12 309 665,22	170 878,93
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	28,38		251 833,56	448 274,66
Aineettomat hyödykkeet	29,30			
Konserniliikearvo		4 096 487,52		5 979 961,84
Muut pitkävaikutteiset menot		<u>9 820 881,60</u>	13 917 369,12	<u>7 884 342,40</u>
Aineelliset hyödykkeet	30			
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>114 643,19</u>	114 643,19	<u>119 558,26</u>
Muut varat	31		1 008 015,80	1 321 720,83
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	32		5 073 396,89	3 259 087,69
Eliminointierät	II		-431 211,38	<u>-327 859,98</u>
Yhteensä			1 316 899 423,16	928 232 921,29
VASTAAVAA YHTEENSÄ			3 779 886 542,44	3 326 890 719,63

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASE

VASTATTAVAA		31.12.2008		31.12.2007	
Oma pääoma:	10				
Pohjarahasto		6 875 407,12		6 875 407,12	
Takuupääoma		1 765 973,23		1 765 973,23	
Arvonkorotusrahasto		598 799,17		1 042 088,01	
Käyvän arvon rahasto		506 246,14		90 094,20	
Muut rahastot		567 847 533,39		496 830 400,03	
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus		2 110 718,66		4 654 200,89	
Edellisten tilikausien tappio/voitto		-37 918 083,01		-31 815 985,22	
Tilikauden tappio/voitto		-45 570 751,34		64 887 343,36	
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta		2 543 481,04	-43 027 270,30	60 067,88	64 947 411,24
			498 759 324,40		544 389 589,49
Vähemmistöosuus			27 459 552,36		24 861 600,45
Vakuutustoiminnan velat:					
Vakuutustekninen vastuuvelka					
Vakuutusmaksuvastuu		212 998 178,00		209 478 365,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		-4 715 435,00	208 282 743,00	-5 074 704,00	204 403 661,00
Korvausvastuu	12	1 203 297 232,00		1 092 868 506,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		-28 020 287,00	1 175 276 945,00	-17 058 361,00	1 075 810 145,00
Tasotusmäärä			524 316 000,00		534 438 000,00
Yhteistakuuerä		17 371 692,00	1 925 247 380,00	16 768 043,00	1 831 419 849,00
Pakolliset varaukset					
Eläkevaraukset			310 234,00		0,00
Jälleenvakuutustallettevelat			17 053,90		20 163,08
Velat					
Ensivakuutustoiminnasta		1 558 138,34		1 568 183,21	
Jälleenvakuutustoiminnasta		3 697 345,96		4 332 811,83	
Lainat rahoituslaitoksilta	13	11 898 782,91		5 743 592,84	
Muut velat		34 458 469,47		32 518 815,48	
Laskennallinen verovelka	11/14	749 178,24	52 361 914,92	1 646 066,58	45 809 469,94
Siirtovelat			34 944 732,08		36 037 908,25
Eliminointierät	II		-431 211,38		-327 859,98
Yhteensä			2 012 450 103,52		1 912 959 530,29
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat:					
Velat luottolaitoksille	36,37,38				
Vaadittaessa maksettavat			193 612,93		103 490,23
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	36,37,38				
Talletukset					
Vaadittaessa maksettavat		566 284 769,99		342 092 678,28	
Muut		623 175 334,99	1 189 460 104,98	497 102 081,63	839 194 759,91
Muut velat	33		24 422 372,03		22 786 933,02
Siirtovelat ja saadut ennakot	34		8 874 087,76		6 012 772,48
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	35,36,38		20 000 000,00		19 994 528,80
Eliminointierät	II		-1 732 615,54		-43 412 485,04
Yhteensä			1 241 217 562,16		844 679 999,40
VASTATTAVAA YHTEENSÄ			3 779 886 542,44		3 326 890 719,63

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

ELIMINOINTIERÄT

I TULOSLASKELMAN LIITETIETO

1.1.2008 - 31.12.2008

1.1.2007 - 31.12.2007

Vakuutustoiminta:

Maksetut korvaukset	944 034,82	347 612,68
Liikekulut	-219 181,97	-3 018 664,30
Sijoitustoiminnan tuotot	-2 136 427,20	-2 594 957,54
Sijoitustoiminnan kulut	3 215 619,69	2 328 614,05
Muut tuotot	-2 194 411,30	-1 802 660,19
Muut kulut	10 200,00	0,00
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta	-207 646,72	139 727,21
Yhteensä	-587 812,68	-4 600 328,09

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta:

Korkokulut	1 112 868,95	1 540 770,93
Palkkiotuotot	-10 100 145,92	-5 950 263,17
Palkkiokulut	772 313,97	927 441,31
Liiketoiminnan muut tuotot	-4 368 346,86	-3 407 837,15
Hallintokulut	12 548 598,54	11 364 279,21
Liiketoiminnan muut kulut	414 877,28	265 664,17
Yhteensä	380 165,96	4 740 055,30

II TASEEN LIITETIETO

31.12.2008

31.12.2007

Vastaavaa

Vakuutustoiminta:

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	-78 576 120,00	-53 516 422,00
Talletukset saman konsernin yrityksissä	0,00	-40 803 556,99
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöryrityksissä	-67 919,51	139 727,21
Muut saamiset	-145 550,66	-724 652,00
Rahat ja pankkisaamiset	-1 536 795,73	-1 731 052,97
Korot ja vuokrat	0,00	0,00
Muut siirtosaamiset	-50 269,15	-153 223,08
Yhteensä	-80 376 655,05	-96 789 179,83

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta:

Muut varat	-240 703,38	-221 948,98
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	-190 508,00	-105 911,00
Yhteensä	-431 211,38	-327 859,98

Vastattavaa

Vakuutustoiminta:

Muut velat	-109 122,00	-221 948,98
Siirtovelat	-322 089,38	-105 911,00
Yhteensä	-431 211,38	-327 859,98

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta:

Velat yleisöille ja julkisyhteisöille		
Vaadittaessa maksettavat	-1 536 795,73	-1 731 052,97
Muut	0,00	-40 803 556,99
Muut velat	-145 550,66	-724 652,00
Siirtovelat ja saadut ennakot	-50 269,15	-153 223,08
Yhteensä	-1 732 615,54	-43 412 485,04

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta - Vakuutustoiminta

Vakuutustoiminnan tappio/voitto varsinaisesta toiminnasta	-42 181 172,79
Oikaisut	
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutokset	93 827 531,00
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonkorotukset	97 664 416,97
Pakollisten varausten muutos	310 234,00
Suunnitelman mukaiset poistot	17 617 103,29
Muut oikaisut	-3 671 774,24
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	163 566 338,23
Käyttöpääoman muutos:	
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-15 840 824,26
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	72 427,35
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	147 797 941,32
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-1 225 308,91
Maksetut välittömät verot	-1 342 451,30
Liiketoiminnan rahavirta - Vakuutustoiminta	145 230 181,11

Liiketoiminnan rahavirta - Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liiketappio/-voitto	-485 997,69
Oikaisut	
Poistot ja arvonalentumiset	3 193 184,66
Realisoitumattomat arvonmuutokset	-12 603,37
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	1 095 414,62
Muut oikaisut	196 441,10
Oikaistu liikevoitto	3 986 439,32
Liiketoiminnan varojen ja velkojen muutos:	
Saamistodistukset (yli 3 kk)	-17 010 343,12
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-293 008 421,04
Osakkeet ja osuudet	-12 000 989,03
Muut varat sekä siirtosaamiset ja maksetut ennakot	-1 776 769,94
Velat luottolaitoksille	90 122,70
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	391 263 159,30
Muut velat sekä siirtovelat ja saadut ennakot	5 178 809,56
Maksetut välittömät verot	348 562,93
Liiketoiminnan rahavirta - Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta	77 070 570,68

Investointien rahavirta - Vakuutustoiminta

Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-151 107 329,99
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	4 966 091,48
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys 1)	-305 628,96
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-15 822 320,94
Investointien rahavirta - Vakuutustoiminta	-162 269 188,41

Investointien rahavirta - Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta

Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-3 241 334,48
Investoinnit osakkeisiin ja osuuksiin	-2 702,00
Verot luovutustuloista	0,00
Investointien rahavirta - Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta	-3 244 036,48

Rahoituksen rahavirta

Lainojen nostot - vakuutustoiminta	6 155 190,07
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-122 470,00
Rahoituksen rahavirta	6 032 720,07

Rahavarojen muutos

Vakuutustoiminnan rahavarat tilikauden alussa	14 769 746,82
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan rahavarat tilikauden alussa	202 272 759,78
Rahavarat tilikauden alussa	217 042 506,60
Vakuutustoiminnan rahavarat tilikauden lopussa	11 598 229,20
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan rahavarat tilikauden lopussa	268 264 524,38
Rahavarat tilikauden lopussa	279 862 753,58

Vakuutustoiminnan rahavarat =

+ Rahat ja pankkisaamiset
- Eliminointierä

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan rahavarat =

+ Käteiset varat
+ Saamiset luottolaitoksilta
+ Saamistodistukset (alle 3 kk)

1) Osakkeiden myynneistä ja hankinnoista johtuvat muutokset

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA

2008

2007

1. Vakuutusmaksutulo

Ensivakuutus				
Kotimaasta	606 076 176,48		586 930 294,08	
ETA valtioista	0,00		0,00	
Muista valtioista	0,00	606 076 176,48	0,00	586 930 294,08
Jälleenvakuutus		42 846 409,86		41 721 496,68
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		<u>648 922 586,34</u>		<u>628 651 790,76</u>

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	4 432 706,19	5 167 436,76
Jakojärjestelmämaksut	31 410 800,11	31 150 715,01
Vakuutusmaksuvero	99 345 010,65	96 910 503,41
Palosuojelumaksu	1 653 586,29	1 565 361,90
Liikenneturvallisuusmaksu	1 397 750,95	1 438 870,00
Työsuojelumaksu	1 725 204,00	1 633 857,00
Muut julkiset maksut	0,00	0,00
Yhteensä	<u>139 965 058,19</u>	<u>137 866 744,08</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutus- maksutulo ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto-osuuksia	Jälleen- vakuuttajien osuus	Vakuutustekninen kate ennen sijoitus- toiminnan nettotuottoa
Lakisääteinen	2008	102 614 616,86	102 688 988,86	-108 678 385,56	-18 657 087,60	-386 195,20	-25 032 679,51
tapaturma	2007	94 816 703,11	94 910 067,11	-92 758 684,90	-16 110 373,73	-340 577,00	-14 299 568,52
Muu tapaturma ja	2008	54 549 170,92	52 993 310,92	-39 766 376,48	-16 246 973,09	-87 074,52	-3 107 113,17
sairaus	2007	50 395 800,60	47 643 834,99	-33 676 252,82	-14 669 981,37	-50 409,99	-752 809,19
Moottoriajoneuvon	2008	137 518 238,31	139 006 780,31	-126 235 963,52	-31 942 559,34	-27 632,08	-19 199 374,62
vastuu	2007	140 261 266,11	143 119 205,11	-113 515 858,93	-29 577 904,99	-46 526,37	-21 085,18
Maa-ajoneuvot	2008	113 397 879,29	112 441 957,29	-85 533 371,44	-26 017 651,56	-310 884,20	580 050,09
	2007	111 585 362,36	108 968 502,36	-78 953 748,53	-23 516 511,01	-235 428,80	6 262 814,02
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikk.kal.,kulj.	2008	8 476 583,82	8 378 838,82	-3 941 967,96	-2 173 193,83	-261 640,26	2 002 036,77
	2007	8 021 927,10	7 832 249,10	-4 049 630,24	-2 079 284,00	207 465,73	1 910 800,59
Palo- ja muu	2008	141 798 905,22	139 565 157,22	-118 519 193,11	-45 350 484,36	4 837 167,59	-19 467 352,66
omaisuusvahinko	2007	134 550 598,84	131 701 701,84	-110 285 342,03	-42 104 197,35	623 692,46	-20 064 145,08
Vastuu	2008	28 293 758,26	28 005 745,26	-23 019 078,24	-5 816 864,62	-377 094,72	-1 207 292,32
	2007	29 517 233,02	29 164 120,02	-19 144 184,03	-4 547 282,12	-1 741 918,94	3 730 734,93
Luotto ja takaus	2008	1 950 773,10	2 376 783,10	156 014,27	-247 057,13	-786 759,16	1 498 981,08
	2007	2 456 391,02	2 147 715,64	-551 981,52	-336 841,00	-665 090,08	593 803,03
Oikeusturva	2008	9 430 481,01	9 073 964,01	-9 280 274,44	-2 948 090,52	0,00	-3 154 400,95
	2007	8 167 803,83	8 070 685,83	-7 415 847,42	-2 464 918,37	0,00	-1 810 079,96
Muut	2008	8 045 769,69	7 889 822,69	2 041 364,22	-2 123 422,70	-5 415 520,12	2 392 244,09
	2007	7 157 208,09	6 967 050,09	-4 678 212,85	-2 466 763,76	2 567 263,46	2 389 336,94
Ensivakuutus	2008	606 076 176,48	602 421 348,48	-512 777 232,25	-151 523 384,75	-2 815 632,67	-64 694 901,19
yhteensä	2007	586 930 294,08	580 525 132,08	-465 029 743,27	-137 874 057,70	318 470,47	-22 060 198,42
Jälleenvakuutus	2008	42 846 409,86	42 981 424,86	-49 556 670,90	-13 771 987,48	12 589 170,33	-7 758 063,19
	2007	41 721 496,68	41 816 396,68	-23 819 781,74	-11 851 872,66	-2 699 617,96	3 445 124,32
Yhteensä	2008	648 922 586,34	645 402 773,34	-562 333 903,15	-165 295 372,23	9 773 537,66	-72 452 964,38
	2007	628 651 790,76	622 341 528,76	-488 849 525,01	-149 725 930,36	-2 381 147,49	-18 615 074,10
Yhteistakuuerän	2008						-603 649,00
muutos	2007						-644 925,00
Tasoituspäättämisen	2008						10 122 000,00
muutos	2007						-48 957 000,00
Vakuutus- tekkninen kate	2008						-62 934 613,38
	2007						-68 216 999,10
Eliminointierät	2008			-944 034,82	219 181,97		-724 852,85
	2007			-347 612,68	3 018 664,30		2 671 051,62
Vakuutustekninen kate tuloslaskelmassa	2008						-63 659 466,22
	2007						-65 545 947,48

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain	2008		2007		2007	
	Konserni	Eliminointierät	Tuloslaskelma	Konserni	Eliminointierät	Tuloslaskelma
Maksetut korvaukset	38 366 827,36	944 034,82	39 310 862,18	35 140 141,39	347 612,68	35 487 754,07
Liikekulut	161 140 591,92	-219 181,97	160 921 409,95	147 731 584,03	-3 018 664,30	144 712 919,73
Sijoitustoiminnan hoitokulut	5 506 368,34	0,00	5 506 368,34	6 988 594,86	43 131,01	7 031 725,87
Muut kulut	10 691 465,71	10 200,00	10 701 665,71	1 701 606,21	0,00	1 701 606,21
Yhteensä	215 705 253,33	735 052,85	216 440 306,18	191 561 926,49	-2 627 920,61	188 934 005,88

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot

Ensivakuutuksen palkkiot	18 866 442,28	0,00	18 866 442,28	17 339 548,12	0,00	17 339 548,12
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	11 289 578,59	0,00	11 289 578,59	10 272 468,56	0,00	10 272 468,56
Muut vakuutusten hankintamenot	47 275 285,63	476 871,85	47 752 157,48	47 249 322,63	247 859,93	47 497 182,56
	77 431 306,50	476 871,85	77 908 178,35	74 861 339,31	247 859,93	75 109 199,24

Vakuutusten hoitokulut

Hallintokulut	50 553 488,29	9 281 340,46	59 834 828,75	53 367 250,97	5 947 591,12	59 314 842,09
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	37 310 577,43	-9 977 394,28	27 333 183,15	23 239 136,63	-9 214 115,35	14 025 021,28
Yhteensä	-4 154 780,30	0,00	-4 154 780,30	-3 736 142,88	0,00	-3 736 142,88
	161 140 591,92	-219 181,97	160 921 409,95	147 731 584,03	-3 018 664,30	144 712 919,73

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2008	2007
3.3.1. Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	87 775 845,00	79 387 139,32
Eläkekulut	18 228 370,77	14 531 339,44
Muut henkilösivukulut	6 102 387,76	5 680 770,86
Yhteensä	112 106 603,53	99 599 249,62

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja

Palkat ja palkkiot	572 137,00	491 635,05
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan lainmukainen.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallitus ja hallituksen varajäsenet

Palkat ja palkkiot	867 344,00	958 597,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön toimisuhhteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto

Palkat ja palkkiot	61 490,00	40 225,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	2 498	2 026
Myyntihenkilöstö	-	344
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

Tilintarkastus	274 208,58	268 707,62
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	0,00	43 834,61
Veroneuvonta	19 065,38	0,00
Muut palvelut	34 526,49	0,00
Yhteensä	327 800,45	312 542,23

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TULOSLASKELMAN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA****4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely**

	2008		2007	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot		256 722,05		257 394,80
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot		17 245,76		24 267,81
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot		12 002,88		14 627,88
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Korkotuotot	215 119,55		705 266,34	
Muut tuotot	<u>26 205 162,63</u>	26 420 282,18	<u>32 881 259,37</u>	33 586 525,71
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	16 199 166,56		25 809 735,84	
Korkotuotot	65 352 089,43		58 048 389,58	
Muut tuotot	<u>188 687 507,09</u>	270 238 763,08	<u>49 341 256,12</u>	133 199 381,54
Yhteensä		296 945 015,95		167 082 197,74
Arvon alentumisten palautukset		32 885 866,78		11 516 973,53
Myyntivoitot		<u>31 632 362,58</u>		<u>113 679 060,22</u>
Yhteensä		361 463 245,31		292 278 231,49
Sisältää eliminointierät:				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	1 112 868,95		1 540 770,93	
Muut tuotot	<u>772 313,97</u>	1 885 182,92	<u>927 441,31</u>	2 468 212,24
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Muut tuotot		<u>251 244,28</u>		<u>126 745,30</u>
Yhteensä		2 136 427,20		2 594 957,54
Sijoitustoiminnan tuotot tuloslaskelmassa		<u>363 599 672,51</u>		<u>294 873 189,03</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA

4.2. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2008	2007
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista		
Muut yritykset	-19 798 412,28	-26 047 418,15
Kulut muista sijoituksista	-165 100 860,81	-51 789 608,52
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut		
Omistusyhteisyritykset	-8 010,83	0,00
Muut	-1 217 298,08	-1 351 748,76
Yhteensä	<u>-186 124 582,00</u>	<u>-1 351 748,76</u>
Arvonalentumiset ja poistot		
Arvonalentumiset	-129 707 482,41	-30 817 929,30
Rakennusten suunnitelmapoistot	-3 932 048,19	-5 569 609,46
Yhteensä	<u>-133 639 530,60</u>	<u>-36 387 538,76</u>
Myyntitappiot	-26 313 075,41	-12 934 494,98
Yhteensä	<u>-346 077 188,01</u>	<u>-128 510 809,17</u>
Sisältää eliminointierät:		
Kulut kiinteistösijoituksista		
Muut yritykset	0,00	-43 131,01
Kulut muista sijoituksista	-3 215 619,69	-2 285 483,04
Yhteensä	<u>-3 215 619,69</u>	<u>-2 328 614,05</u>
Sijoitustoiminnan kulut tuloslaskelmassa	<u>-349 292 807,70</u>	<u>-130 839 423,22</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonorotuksia ja niiden oikaisua	15 386 057,30	163 767 422,32
Sijoitusten arvonorotukset	0,00	0,00
Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu	-842 801,34	-3 431 810,11
Sijoitustoiminnan nettotuotto	<u>14 543 255,96</u>	<u>160 335 612,21</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	<u>13 464 063,47</u>	<u>160 601 955,70</u>

4.3. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot		
Palvelumyynti yhteistoimintayhtiöille	15 917 803,88	2 255 018,22
Muut muut tuotot	217 587,46	21 131,25
	<u>16 135 391,34</u>	<u>2 276 149,47</u>
Sisältää eliminointierät:		
Muut tuotot		
Palvelumyynti yhteistoimintayhtiöille	2 194 411,30	1 802 660,19
Muut tuotot tuloslaskelmassa	<u>18 329 802,64</u>	<u>4 078 809,66</u>
Muut kulut		
Konserniliikearvon poisto	-174 261,65	-174 587,38
Palvelumyynnin kulut	-10 369 512,50	-596 445,90
Henkilöstörahasiirto	-147 560,10	-930 444,35
Muut muut kulut	-131,46	-128,58
	<u>-10 691 465,71</u>	<u>-1 701 606,21</u>
Sisältää eliminointierät:		
Muut kulut		
Palvelumyynnin kulut	-10 200,00	0,00
Muut kulut tuloslaskelmassa	<u>-10 701 665,71</u>	<u>-1 701 606,21</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2008 Jäljellä oleva hankintameno	2008 Kirjanpitoarvo	2008 Käypä arvo	2007 Jäljellä oleva hankintameno	2007 Kirjanpitoarvo	2007 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	182 691 600,63	197 186 057,35	271 562 263,67	165 566 900,25	181 664 551,62	265 979 519,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	1 699 233,81	1 699 233,81	2 135 832,00	1 673 113,17	1 673 113,17	2 140 633,00
Muut kiinteistöosakkeet	50 304 623,97	52 428 471,07	80 414 641,00	63 055 433,15	65 184 301,18	92 929 888,00
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	171 470,00	171 470,00	171 470,00	171 470,00	171 470,00	171 470,00
	<u>234 866 928,41</u>	<u>251 485 232,23</u>	<u>354 284 206,67</u>	<u>230 466 916,57</u>	<u>248 693 435,97</u>	<u>361 221 510,00</u>
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	5 741 937,96	5 741 937,96	5 741 937,96	5 741 937,96	5 741 937,96	5 741 937,96
Talletukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>5 741 937,96</u>	<u>5 741 937,96</u>	<u>5 741 937,96</u>	<u>5 741 937,96</u>	<u>5 741 937,96</u>	<u>5 741 937,96</u>
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	861 174,27	861 174,27	861 174,27	874 160,97	874 160,97	874 160,97
Lainasaamiset	330 000,00	330 000,00	330 000,00	415 000,00	415 000,00	415 000,00
	<u>1 191 174,27</u>	<u>1 191 174,27</u>	<u>1 191 174,27</u>	<u>1 289 160,97</u>	<u>1 289 160,97</u>	<u>1 289 160,97</u>
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	619 825 285,31	619 825 285,31	658 281 710,89	597 115 544,78	597 115 544,78	791 634 731,96
Rahoitusmarkkinavälineet	1 010 702 341,76	1 010 702 341,76	1 031 716 940,12	1 065 688 047,37	1 065 688 047,37	1 068 395 620,46
Kiinnelainasaamiset	116 910 663,74	116 910 663,74	116 910 663,74	115 924 685,13	115 924 685,13	115 924 685,13
Muut lainasaamiset	150 230 691,60	150 230 691,60	150 230 691,60	70 141 971,31	70 141 971,31	70 141 971,31
Talletukset	29 202 275,44	29 202 275,44	29 202 275,44	31 165 559,35	31 165 559,35	31 165 559,35
Muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>1 926 871 257,85</u>	<u>1 926 871 257,85</u>	<u>1 986 342 281,79</u>	<u>1 880 035 807,94</u>	<u>1 880 035 807,94</u>	<u>2 077 262 568,21</u>
Jälleenvakuutustalletesaamiset						
	699 079,84	699 079,84	699 079,84	705 590,86	705 590,86	705 590,86
	<u>2 169 370 378,33</u>	<u>2 185 988 682,15</u>	<u>2 348 258 680,53</u>	<u>2 118 239 414,30</u>	<u>2 136 465 933,70</u>	<u>2 446 220 768,00</u>
Sisältää eliminointierät:						
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	78 576 120,00	78 576 120,00	78 576 120,00	53 516 422,00	53 516 422,00	53 516 422,00
Talletukset	0,00	0,00	0,00	40 803 556,99	40 803 556,99	40 803 556,99
	<u>78 576 120,00</u>	<u>78 576 120,00</u>	<u>78 576 120,00</u>	<u>94 319 978,99</u>	<u>94 319 978,99</u>	<u>94 319 978,99</u>
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	67 919,51	67 919,51	67 919,51	-139 727,21	-139 727,21	-139 727,21
Taseen erä Sijoitukset	2 248 014 417,84	2 264 632 721,66	2 426 902 720,04	2 212 419 666,08	2 230 646 185,48	2 540 401 019,78

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008****5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero**

	2008	2007
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää		
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta	<u>-1 184 897,52</u>	<u>-7 102 449,33</u>
Kirjanpitoarvo sisältää		
Tuloutettuja arvonorotuksia	15 224 283,12	15 981 122,61
Muita arvonorotuksia	<u>1 394 020,70</u>	<u>2 245 396,79</u>
	<u>16 618 303,82</u>	<u>18 226 519,40</u>
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)	<u>162 269 998,38</u>	<u>309 754 834,30</u>
5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero	<u>3 602 412,03</u>	<u>1 357 328,77</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008****6. Kiinteistösijoitukset**

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2008	2008
	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	296 179 384,49	171 470,00
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-228 819,89	
Lisäykset	54 135 154,29	0,00
Vähennykset	-65 062 156,88	0,00
Siirrot erien välillä	827 295,82	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>285 850 857,83</u>	171 470,00
Kertyneet poistot 1.1.	-40 980 092,87	
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	228 819,89	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	14 561 793,51	
Tilikauden poistot	-3 577 388,56	
Kertyneet poistot 31.12.	<u>-29 766 868,03</u>	
Arvonalentumiset 1.1.	-24 903 845,05	
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	8 777 139,18	
Tilikauden arvonalentumiset	-6 821 825,52	
Arvonalentumisten palautukset	1 560 000,00	
Arvonalentumiset 31.12.	<u>-21 388 531,39</u>	
Arvonkorotukset 1.1.	18 226 519,40	
Lisäykset	0,00	
Vähennykset	-2 233 390,07	
Siirrot erien välillä	625 174,49	
Arvonkorotukset 31.12.	<u>16 618 303,82</u>	
Kirjanpitoarvo 31.12	<u>251 313 762,23</u>	<u>171 470,00</u>

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Jäljellä oleva hankintameno	16 840 870,94
Kirjanpitoarvo	16 887 191,27
Käypä arvo	49 142 588,00

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

2008

Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä

Hankintameno 1.1.	5 741 937,96
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>5 741 937,96</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>5 741 937,96</u>

Sisältää eliminointierät:

Hankintameno 1.1.	53 516 422,00
Lisäykset	25 059 698,00
Vähennykset	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>78 576 120,00</u>

Taseen erä Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä 84 318 057,96

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä

Hankintameno 1.1.	874 160,97
Lisäykset	194 660,02
Vähennykset	-207 646,72
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>861 174,27</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>861 174,27</u>

Sisältää eliminointierät:

Hankintameno 1.1.	-139 727,21
Lisäykset	0,00
Vähennykset	207 646,72
Hankintameno 31.12.	<u>67 919,51</u>

Taseen erä Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä 929 093,78

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus takuu- pääomasta %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva	Tampere	85,81	18 961 926,77	422 207,45
Yhteensä			18 961 926,77	422 207,45

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyriyksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Kiinteistö-Tapiola Oy	Espoo	50,00	588 820,78	343 390,46
Oirabi Oy	Espoo	50,00	9 600,82	339,66
Palokärki Oy	Espoo	50,00	31 544,12	27 437,57
Pohjantikka Oy	Espoo	50,00	4 250,85	1 750,85
Suomen Vahinkotarkastus Oy	Helsinki	50,00	1 207 749,08	1 718,53
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	12 187,55	404,38
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	12 144,44	402,98
Yhteensä			1 866 297,64	375 444,43

7.3 TASEEN LIITETIETO 31.12.2008
KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI
MUUT SIOITUKSET

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut				
Amer- Sports Oyj	0,17 %	127 365,00	682 676,40	682 676,40
Fortum Oyj	0,05 %	477 363,00	3 493 777,69	7 270 238,49
Huhtamäki Oyj	0,49 %	513 164,00	2 257 921,60	2 257 921,60
Ilkka-Yhtymä Oyj	0,98 %	144 450,00	608 016,63	1 227 825,00
Kemira Oyj	0,31 %	390 369,00	2 318 791,86	2 318 791,86
Kesko Oyj	0,19 %	187 240,00	3 332 872,00	3 332 872,00
Kone Oyj	0,10 %	266 000,00	4 130 980,00	4 130 980,00
Lassila & Tikanoja Oyj	1,74 %	674 534,00	4 173 362,45	7 419 874,00
Neste Oil Oyj	0,10 %	261 390,00	2 765 506,20	2 765 506,20
Nokia Oyj	0,01 %	425 200,00	4 246 402,71	4 719 720,00
Sanoma Oyj	0,22 %	354 017,00	1 394 624,58	3 260 496,57
Stockmann Oyj	0,52 %	320 232,00	3 128 666,64	3 128 666,64
Tamfelt Oyj	1,04 %	286 701,00	1 435 386,21	1 776 770,70
Vacon Oyj	1,16 %	177 600,00	1 243 200,00	3 250 080,00
Vaisala Oyj	1,38 %	204 700,00	4 060 493,31	4 525 917,00
Wulff-Yhtiöt Oyj	4,30 %	283 900,00	652 970,00	652 970,00
YIT Oyj	0,48 %	616 517,00	812 308,65	2 823 647,86
Muut			1 684 107,94	3 896 943,00
Yhteensä			42 422 064,87	59 441 897,32
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Autovahinkokeskus Oy	17,26 %	1 243,00	522 643,98	522 643,98
Citec Information Oy Ab	5,12 %	4 795,00	543 273,50	543 273,50
Fibox Oy Ab	5,10 %	2 187,00	656 100,00	656 100,00
Fingrid Oyj	1,50 %	50	1 681 879,26	1 681 879,26
Indekon Oy	7,64 %	25 000,00	525 587,27	525 587,27
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola	98,74% ¹⁾	627 000,00	31 632 354,09	31 632 354,09
Moventas Oy	0,41 %	9 852,00	999 978,00	999 978,00
Sato Oyj	3,76 %	1 669 960,00	8 762 181,11	8 762 181,11
Seligson & Co Oyj	15,43 %	190 525,00	1 238 412,50	1 238 412,50
Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiola	2,52 %	141 778,00	522 506,07	522 506,07
Muut			5 818 583,23	8 948 135,85
Yhteensä			52 903 499,01	56 033 051,63
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Adidas	0,08 %	158 000,00	4 288 120,00	4 288 120,00 Saksa
Carl Zeiss Meditec	0,70 %	567 868,00	4 940 451,60	4 940 451,60 Saksa
Carrefour	0,02 %	140 000,00	3 852 800,00	3 852 800,00 Ranska
Coca-Cola	0,01 %	196 906,00	6 405 069,07	6 405 069,07 Yhdysvallat
Drägerwerk Ag -Vorzugakt	2,02 %	128 241,00	3 359 914,20	3 359 914,20 Saksa
E.ON	0,01 %	201 000,00	3 113 886,71	5 716 440,00 Saksa
Ekornes	0,93 %	341 770,00	2 348 573,33	2 348 573,33 Norja
Electricite De France	0,01 %	171 000,00	7 096 500,00	7 096 500,00 Ranska
Eriks Group	0,95 %	102 687,00	2 669 862,00	2 669 862,00 Alankomaat
Estee Lauder	0,09 %	106 898,00	2 378 071,48	2 378 071,48 Yhdysvallat
France Telecom	0,01 %	320 000,00	6 387 200,00	6 387 200,00 Ranska
Fresenius Medical Care	0,05 %	136 000,00	4 530 160,00	4 530 160,00 Saksa
Gdf Suez	0,01 %	201 900,00	5 675 960,33	7 132 117,50 Ranska
GlaxoSmithKline	0,01 %	331 500,00	4 470 464,57	4 470 464,57 Iso-Britannia
Heineken	0,03 %	149 000,00	3 263 100,00	3 263 100,00 Alankomaat
Hennes & Mauritz	0,02 %	117 000,00	2 457 894,60	3 288 270,47 Ruotsi
Johnson & Johnson	0,00 %	78 800,00	3 387 658,26	3 387 658,26 Yhdysvallat
Kappahl Holding	1,08 %	813 220,00	1 743 148,67	1 743 148,67 Ruotsi
Kellogg	0,03 %	132 900,00	4 187 443,41	4 187 443,41 Yhdysvallat
Medtronic	0,01 %	121 000,00	2 731 781,27	2 731 781,27 Yhdysvallat
Nestle	0,00 %	174 000,00	4 009 037,81	4 874 343,43 Sveitsi
Pfizer	0,00 %	330 000,00	4 199 396,42	4 199 396,42 Yhdysvallat
Polo Ralph Lauren	0,21 %	114 000,00	3 719 724,08	3 719 724,08 Yhdysvallat
Roche Holding	0,01 %	50 400,00	3 758 437,42	5 515 151,52 Sveitsi
Royal Dutch Shell	0,01 %	245 000,00	4 642 782,15	4 642 782,15 Alankomaat
Sandvik	0,03 %	415 000,00	1 870 745,17	1 870 745,17 Ruotsi
Sanofi-Aventis	0,01 %	110 500,00	5 016 700,00	5 016 700,00 Ranska
Siemens	0,01 %	65 000,00	3 424 200,00	3 424 200,00 Saksa
Statoil Hydro	0,01 %	267 000,00	3 119 107,69	3 119 107,69 Norja
Symrise	0,27 %	321 000,00	3 203 580,00	3 203 580,00 Saksa
Synthes	0,04 %	44 000,00	3 780 702,33	3 952 592,59 Yhdysvallat
SCA	0,10 %	619 900,00	3 806 653,63	3 806 653,63 Ruotsi
Telefonica	0,01 %	300 000,00	4 755 000,00	4 755 000,00 Espanja
TeliaSonera	0,02 %	859 224,00	3 024 468,48	3 024 468,48 Ruotsi
Tesco	0,01 %	1 125 000,00	4 251 968,50	4 251 968,50 Iso-Britannia
Total	0,01 %	154 400,00	5 358 580,14	6 007 704,00 Ranska
Ubs	0,01 %	165 510,00	1 653 985,45	1 653 985,45 Sveitsi
Vivendi	0,02 %	283 000,00	6 583 995,00	6 583 995,00 Ranska
Zimmer Holdings	0,06 %	127 000,00	3 688 539,20	3 688 539,20 Yhdysvallat
Muut			472 258,94	573 439,38
Yhteensä			153 627 921,91	162 061 222,52
Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Muut			0,00	0,15
Yhteensä			0,00	0,15

¹⁾ Osuus takuupääomasta

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo Kotivaltio
Sijoitusrahastot				
Aventum Aasia REIT Plus			573 651,20	573 651,20 Suomi
Aventum Global Reit			2 742 569,08	2 742 569,08 Suomi
CAAM Dynarbitrage			4 920 124,39	4 920 124,39 Luxemburg
Deutsche Bank Croci Japan			3 277 849,22	3 277 849,22 Iso-Britannia
Dimensional Us Small Co Fd			1 069 990,16	1 069 990,16 Irlanti
Fourton Odysseus			949 790,50	1 067 202,22 Suomi
Fourton Stamina			955 306,37	1 119 954,25 Suomi
Liongate Multi-Strategy Fund Segregated Portfolio			7 688 153,81	7 688 153,81 Luxemburg
Ram Partners Diversified Fund			7 726 390,53	7 726 390,53 Suomi
Robeco Lux-o-rente			4 565 130,64	5 481 965,58 Ranska
Seligson Phoebus			570 219,06	781 976,66 Suomi
Tapiola Aasia-Tyynimeri			4 822 050,52	4 822 050,52 Suomi
Tapiola Eurooppa			4 588 585,32	4 588 585,32 Suomi
Tapiola High Yield			28 744 851,17	28 744 851,17 Suomi
Tapiola Hyvinvointi			4 349 807,97	4 349 807,97 Suomi
Tapiola Itä-Eurooppa			2 539 678,87	2 539 678,87 Suomi
Tapiola Japani			9 042 328,10	9 042 328,10 Suomi
Tapiola Kassakorko			15 009 387,63	15 497 213,90 Suomi
Tapiola Kehittyvät Markkinat			13 424 305,40	15 534 146,86 Suomi
Tapiola Kiinteistö			3 765 279,09	3 765 279,09 Suomi
Tapiola Lyhytkorko			27 239 217,50	27 826 674,37 Suomi
Tapiola Maailma 20			1 438 462,26	1 438 462,26 Suomi
Tapiola Pitkäkorko			21 732 925,21	24 340 372,43 Suomi
Tapiola Suomi			3 560 334,94	3 560 334,94 Suomi
Tapiola Trendi			4 111 580,79	4 538 304,73 Suomi
Tapiola Tulevaisuus			1 167 484,29	1 167 484,29 Suomi
Tapiola USA			7 332 415,56	7 332 415,56 Suomi
Tapiola Yrityskorko			20 006 739,04	20 006 739,04 Suomi
Tapiola 2035			2 167 290,00	2 167 290,00 Suomi
Tapiola 2045			1 081 440,00	1 081 440,00 Suomi
Ubam Nb Us Equity Value			3 921 945,32	3 921 945,32 Luxemburg
Yhteensä			215 085 283,94	222 715 231,84
Pääomasijoitusrahastot				
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV			2 172 458,54	2 172 458,54 Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic			9 473 744,20	9 473 744,20 Luxemburg
Altor Fund II (No. 1) Limited Partnership			3 708 282,74	3 708 282,74 Jersey
Apax Europe VII - B, L.P.			2 963 552,03	2 963 552,03 Iso-Britannia
AXA LBO Fund IV			1 795 161,85	1 795 161,85 Ranska
AXA Secondary Fund IV L.P.			1 593 814,04	1 593 814,04 Jersey
Bio Fund Ventures III Ky			895 541,89	895 541,89 Suomi
Bridgepoint Europe III, L.P.			2 280 713,73	2 280 713,73 Iso-Britannia
Capman Equity VII A L.P.			1 848 206,72	2 168 549,00 Guernsey
Capvis Equity III L.P.			1 530 000,00	1 530 000,00 Jersey
Charterhouse Capital Partners VIII LP No. 1.2			5 626 473,00	5 626 473,00 Iso-Britannia
Eqvitec Technology Fund II Ky			1 865 367,57	1 865 367,57 Suomi
Eqvitec Technology Fund III K/S			582 522,93	582 522,93 Tanska
European Added Value Fund, L.P.			9 867 497,88	9 867 497,88 Iso-Britannia
European Fund Investments II Limited Partnership			772 027,00	772 027,00 Iso-Britannia
Exilion Real Estate I Ky			7 515 000,00	7 515 000,00 Suomi
Gresham 4A			543 443,99	543 443,99 Iso-Britannia
HealthCap IV Bis L.P.			830 264,45	830 264,45 Yhdysvallat
Indigo Capital V L.P.			2 454 989,00	2 454 989,00 Iso-Britannia
Industri Kapital 2000 Limited Partnership XI			1 390 186,24	1 635 026,85 Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership III			2 541 746,89	2 541 746,89 Jersey
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III			1 426 267,70	1 426 267,70 Jersey
ING Real Estate European Industrial Fund C.V.			5 184 369,20	5 184 369,20 Alankomaat
MB Equity Fund III Ky			1 752 147,33	1 897 217,00 Suomi
MGP Europe Fund III L.P.			2 011 328,90	2 011 328,90 Iso-Britannia
Nexit INFOCOM II L.P.			665 031,04	665 031,04 Guernsey
Partners Group Secondary L.P.			1 479 503,97	1 931 292,40 Yhdysvallat
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.			2 299 894,37	2 299 894,37 Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments III, L.P.			1 469 373,84	1 473 742,09 Yhdysvallat
PBW II Real Estate Fund S.A.			5 423 824,81	5 423 824,81 Luxemburg
Tapiola KR I Ky			26 648 616,22	26 648 616,22 Suomi
Tapiola KR III Ky			23 585 004,84	23 585 004,84 Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership			3 447 423,90	3 447 423,90 Iso-Britannia
The PanEuropean Property Limited Partnership			9 658 869,10	9 658 869,10 Iso-Britannia
Muut			8 483 865,66	9 591 168,28
Yhteensä			155 786 515,58	158 060 227,43
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä			619 825 285,31	658 281 710,89

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

8. Muut sijoitukset

	2008	2007
8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan:		
Pankkitakaus	52 607,00	71 009,00
Vakuutuskirja	0,00	0,00
Muu vakuus	30 672 622,18	3 680 123,82
Jäljellä oleva hankintameno	<u>30 725 229,18</u>	<u>3 751 132,82</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>119 505 462,42</u>	<u>66 390 838,49</u>
	<u>150 230 691,60</u>	<u>70 141 971,31</u>

8.2. Pääomalainojen yhteismäärä

Muut lainasaamiset	<u>55 427 521,14</u>	<u>434 563,39</u>
Jäljellä oleva hankintameno	<u>55 427 521,14</u>	<u>434 563,39</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008****9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset**

	2008	2008	2008
	Aineettomat	Konserni-	Kalusto
	oikeudet ja pitkä-	liikearvo	
	vaikutteiset menot		
Hankintameno 1.1.	62 681 354,62	871 634,55	74 675 519,68
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-5 779 212,14	0,00	2 891,40
Lisäykset	11 646 254,02	0,00	5 438 992,56
Vähennykset	0,00	0,00	-3 727 687,85
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>68 548 396,50</u>	<u>871 634,55</u>	<u>76 389 715,79</u>
Kertyneet poistot 1.1.	-27 944 514,87	-697 372,90	-59 146 774,31
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	5 779 212,14	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00	2 364 784,16
Tilikauden poistot	-7 530 303,52	-174 261,65	-5 980 489,93
Kertyneet poistot 31.12.	<u>-29 695 606,25</u>	<u>-871 634,55</u>	<u>-62 762 480,08</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>38 852 790,25</u>	<u>0,00</u>	<u>13 627 235,71</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

10.1. Oman pääoman muutokset	1.1.2008	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2008
Pohjarahasto	6 875 407,12	0,00	0,00	6 875 407,12
Takuupääoma	1 765 973,23	0,00	0,00	1 765 973,23
Arvonkorotusrahasto	951 993,81	0,00	-353 194,64	598 799,17
Käyvän arvon rahasto	90 094,20	416 151,94	0,00	506 246,14
Varmuusrahasto	496 799 021,23	70 950 000,00	0,00	567 749 021,23
Vararahasto	16 818,79	0,00	0,00	16 818,79
Käyttörahaso	104 654,20	99 509,17	-122 470,00	81 693,37
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	4 654 200,89	0,00	-2 543 482,23	2 110 718,66
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	-31 815 985,22	0,00	-6 102 097,79	-37 918 083,01
Konsernin tilikauden voitto/tappio	64 887 343,36	-45 570 751,34	-64 887 343,36	-45 570 751,34
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta	60 067,88	2 543 481,04	-60 067,88	2 543 481,04
	64 947 411,24	-43 027 270,30	-64 947 411,24	-43 027 270,30
Oman pääoman muutokset yhteensä	544 389 589,49	28 438 390,81	-74 068 655,91	498 759 324,40
10.2. Arvonkorotusrahaston erittely				
Arvonkorotusrahasto 1.1.				951 993,81
Lisäykset				0,00
Arvonkorotusten peruutukset				-353 194,64
Arvonkorotusrahasto 31.12.				598 799,17
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää				598 799,17
10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista				
Tilikauden voitto/tappio				-43 027 270,30
+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin				
Varmuusrahasto				567 749 021,23
Vararahasto				16 818,79
Käyttörahaso				81 693,37
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus				2 110 718,66
Muu vapaa pääoma yhteensä				569 958 252,05
- Taseen osoittama tappio				-37 918 083,01
- Yhtiöjärjestyksen mukaan vararahastoon siirrettävä tai muutoin jakamatta jätettävä määrä				0,00
- Muut jakokelvottomat erät				0,00
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitilinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan				-2 110 718,66
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä				486 902 180,08

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

	2008
Poistoero	
Kertynyt poistoero 1.1.	3 518 721,60
Lisäykset	1 234 040,71
Vähennykset	<u>-2 222 363,55</u>
Kertynyt poistoero 31.12.	2 530 398,76
Vapaaehtoiset varaukset	
Luottotappiovaraus 1.1.	2 578 767,70
Lisäykset	0,00
Vähennykset	<u>-2 578 767,70</u>
Luottotappiovaraus 31.12.	0,00
Asuintalovaraus 1.1.	233 536,00
Lisäykset	117 520,00
Vähennykset	<u>0,00</u>
Asuintalovaraus 31.12.	351 056,00
Vapaaehtoiset varaukset yhteensä	<u>351 056,00</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>2 881 454,76</u>
Jaettu	
Omaan pääomaan	-2 110 718,66
Vähemmistöosuuteen	-21 557,86
Laskennalliseen verovelkaan	<u>-749 178,24</u>
	0,00
Verokanta	26 %

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

12. Korvausvastuu

	2008	2007
Korvausvastuusta vähennetyt riidattomat regressisaamiset		
Lakisääteinen tapaturma	21 220 873,00	20 231 100,00

13. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

	2008	2007
Lainat rahoituslaitoksilta	11 898 782,91	5 743 592,84
Eläkelainat	0,00	0,00
	<u>11 898 782,91</u>	<u>5 743 592,84</u>

14. Laskennalliset verovelat

	2008	2007
Poistoeron ja varausten jaosta aiheutunut laskennallinen verovelka	749 178,24	1 646 066,58
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	0,00	517 151,27
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	0,00	9 471 540,00
	<u>749 178,24</u>	<u>11 634 757,85</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

15. Saamiset ja velat

	2008	2007
15.1 Saamisten erittely		
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä		
Muut saamiset	86 665,65	163 257,19
	<u>86 665,65</u>	<u>163 257,19</u>
15.2. Velkojen erittely	2008	2007
Velat omistusyhteisyrityksille		
Muut velat	1 143 885,60	0,00
	<u>1 143 885,60</u>	<u>0,00</u>
15.3 Siirtovelkojen erittely	2008	2007
Ennakkoon maksetut vakuutusmaksut	11 538 532,00	9 082 153,00
Velat henkilöstölle	15 134 561,20	16 409 222,50
Johdannaisten arvostusero	338 369,51	1 358 510,02
Muut siirtovelat	7 611 179,99	9 082 111,73
	<u>34 622 642,70</u>	<u>35 931 997,25</u>
Sisältää eliminointierän:		
Muut siirtovelat	-322 089,38	-105 911,00
Taseen erä Siirtovelat	<u>34 944 732,08</u>	<u>36 037 908,25</u>

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - VAKUUTUSTOIMINTA 31.12.2008

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

	2008	2008	2007	2007
16.1. Vakuudet	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
Omien velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	20 450 000,00	10 492 000,00	16 784 548,00	4 689 738,50
Takaukset, jälleenvakuutusliike	291 050,53	179 653,78	270 187,17	225 971,44
	<u>20 741 050,53</u>	<u>10 671 653,78</u>	<u>17 054 735,17</u>	<u>4 915 709,94</u>

16.2. Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaissopimukset	2008	2007
Korkojohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	240 000 000,00	105 000 000,00
Käypä arvo	0,00	0,00
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	47 184 222,58	149 375 710,06
Käypä arvo	3 602 412,03	1 357 328,77
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen</i>		
Osakkuusyrietykset	0,00	0,00
Yhteistoimintayrietykset	1 626 035,32	900 272,39
	<u>1 626 035,32</u>	<u>900 272,39</u>
<i>Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus</i>	5 579 836,42	3 310 553,87
Muut vastuusitoumukset		
Ostositoumukset	2 295 000,00	0,00
Merkintäsitoumukset	220 370 709,02	149 649 835,88

17. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle tai näiden VYL 12 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuille sukulaisille.

Rahalainat eivät ylitä 200 000 euroa.

Rahalainat sille, jolla osakkeen tai takuuosuuden omistuksen optio-oikeuden tai vaihtovelkakirjan nojalla on tai voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön osakkeista, takuuosuuksista tai osakkeiden tai takuuosuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä.

Ei kyseisiä lainoja

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TULOSLASKELMAN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIOITUSPALVELUTOIMINTA****Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot**

	2008	2007
18. Korkotuottojen ja kulujen erittely tase-erittäin		
Korkotuotot		
Saamiset luottolaitoksilta	11 170 954,32	3 865 100,75
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöltä	43 129 494,64	25 744 847,49
Saamistodistukset	1 277 176,78	930 294,02
Yhteensä	55 577 625,74	30 540 242,26
Korkokulut		
Velat luottolaitoksille	2 134,58	4 724,65
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	41 345 630,44	19 933 378,85
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 059 619,83	737 302,22
Muut korkokulut	0,00	238,12
Yhteensä	42 407 384,85	20 675 643,84
Sisältää eliminointierän: Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 112 868,95	1 540 770,93
Tuloslaskelman erä Korkokulut	43 520 253,80	22 216 414,77

19. Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot		
Luotonannosta	943 723,57	699 170,07
Ottolainauksesta	171 361,64	107 872,82
Maksuliikenteestä	852 868,79	530 740,93
Rahastoista	7 997 735,72	10 093 154,00
Omaisuudenhoidosta	2 828 042,91	2 663 974,65
Arvopaperivälityksestä	165 239,68	590 365,00
Takausten myöntämisestä	44 292,87	569,95
Muusta toiminnasta	397 719,18	753 724,34
Yhteensä	13 400 984,36	15 439 571,76
Sisältää eliminointierät: Maksuliikenteestä	446 823,00	335 590,12
Omaisuudenhoidosta	2 095 578,92	1 462 495,05
Muusta toiminnasta	7 557 744,00	4 152 178,00
Yhteensä	10 100 145,92	5 950 263,17
Tuloslaskelman erä Palkkiotuotot	23 501 130,28	21 389 834,93

Palkkiokulut		
Maksetuista toimitusmaksuista	388 146,74	323 801,06
Muista	3 924 713,96	5 797 732,09
Yhteensä	4 312 860,70	6 121 533,15
Sisältää eliminointierän: Muista	772 313,97	927 441,31
Tuloslaskelman erä Palkkiokulut	5 085 174,67	7 048 974,46

20. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

Myytävissä olevien saamistodistusten nettotuotot		
Sijoitustodistusten luovutuksista (voitot/tappiot)	282 951,12	116 363,09
Siirroista käyvän arvon rahastoista	0,00	6 200,66
Yhteensä	282 951,12	122 563,75

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIOJITUSPALVELUTOIMINTA

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

	2008	2007
21. Liiketoiminnan muut tuotot		
Muut tuotot	2 116 561,77	1 662 460,81
Sisältää eliminointierän:		
Muut tuotot	4 368 346,86	3 407 837,15
Tuloslaskelman erä Liiketoiminnan muut tuotot	6 484 908,63	5 070 297,96

22. Liiketoiminnan muut kulut

Vuokrakulut	510 203,68	431 788,34
Muut kulut	1 008 993,55	807 698,47
Yhteensä	1 519 197,23	1 239 486,81
Sisältää eliminointierät:		
Vuokrakulut	333 877,28	190 388,81
Muut kulut	81 000,00	75 275,36
Yhteensä	414 877,28	265 664,17
Tuloslaskelman erä Liiketoiminnan muut kulut	1 934 074,51	1 505 150,98

23. Poistot ja arvonalennukset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Aineettomat hyödykkeet

Konserniliikearvo		
Suunnitelman mukaiset poistot	1 883 474,33	1 883 474,34
Muut aineettomat hyödykkeet		
Suunnitelman mukaiset poistot	1 227 802,26	1 690 378,67

Aineelliset hyödykkeet

Muut aineelliset hyödykkeet		
Suunnitelman mukaiset poistot	81 908,07	113 101,09

Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä

3 193 184,66	3 686 954,10
---------------------	---------------------

24. Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

	Sopimuskohtaiset arvonalentumistappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvonalentumistappiot brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjatut
Tase-erä v.2008				
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	281 619,00	1 175 347,00	-398 204,38	1 058 761,62
Muut	36 653,00	0,00	0,00	36 653,00
Arvonalentumistappiot yhteensä	318 272,00	1 175 347,00	-398 204,38	1 095 414,62

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERN

TASEEN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIOJITUSPALVELUTOIMINTA

31.12.2008

Tase-eriä koskevat liitetiedot

25. Saamiset luottolaitoksilta	Vaadittaessa		Muut kuin vaadittaessa		2008		Vaadittaessa		Muut kuin vaadittaessa		2007	
	maksettavat		maksettavat		Yhteensä		maksettavat		maksettavat		Yhteensä	
Kotimaisilta luottolaitoksilta	24 800 883,66		240 976 111,39		265 776 995,05		77 284 934,84		110 700 000,00		187 984 934,84	
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	24 800 883,66		240 976 111,39		265 776 995,05		77 284 934,84		110 700 000,00		187 984 934,84	

26. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

	2008	2007
Yritykset ja asuntoyhtiöt	2 326 159,51	62 509,76
Kotitaloudet	968 146 610,02	679 385 557,82
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	34 685,22	0,00
Ulkomaat	1 069 781,50	179 509,25
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä yhteensä	971 577 236,25	679 627 576,83

Arvon alentumistappiot vuoden alussa	398 204,38	96 133,75
Tilikaudella kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumistappiot	281 619,00	315 470,65
Tilikaudella kirjatut saamiskohtaisten arvonalentumistappioiden peruutukset	-398 204,38	-13 400,02
Tilikaudella kirjatut ryhmäkohtaiset arvonalentumistappiot	1 175 347,00	0,00

Tase-erään sisältyvät arvonalentumistappiot vuoden lopussa **1 456 966,00** **398 204,38**

27. Saamistodistukset

Julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat, keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat

Eräpäivään asti pidettävät, julkisesti noteeratut, valtion liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	22 755 738,59	19 483 242,13
Myytavissä olevat, julkisesti noteeratut, valtion liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjat	18 705 694,92	7 993 377,92
Yhteensä	41 461 433,51	27 476 620,05

Muiden kuin julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat

Myytavissä olevat, julkisesti noteeratut, pankkien sijoitustodistukset, joille ei ole kerrytetty korkotuottoa	5 840 045,95	3 474 410,38
Yhteensä	5 840 045,95	3 474 410,38

28. Osakkeet ja osuudet

	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	joista luottolaitoksissa
Osakkeet ja osuudet myytävissä olevat	12 136 084,29	173 580,93	12 309 665,22	0,00
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	0,00	251 833,56	251 833,56	0,00
Yhteensä	12 136 084,29	425 414,49	12 561 498,78	0,00
-joista hankintamenoon	0,00	173 580,93	173 580,93	0,00

29. Aineettomat hyödykkeet

	2008	2007
IT-kulut	9 551 281,60	7 884 523,00
Liikearvot	4 096 487,52	5 979 961,84
Muut aineettomat hyödykkeet	269 600,00	0,00
Yhteensä	13 917 369,12	13 864 484,84

30. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana

Aineettomat hyödykkeet	
Hankintameno 1.1.	26 696 613,66
Lisäykset	6 728 086,83
Vähennykset	-3 563 748,37
Siirrot	-227 189,75
Hankintameno 31.12.	29 633 762,37
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.	-12 832 309,42
Vähennysten kertyneet poistot	227 189,75
Tilikauden poisto	-3 111 273,58
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.	-15 716 393,25
Kirjanpitoarvo 31.12.	13 917 369,12

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIIJOITUSPALVELUTOIMINTA 31.12.2008

Aineelliset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1.	2 028 706,82	
Lisäykset	111 693,00	
Vähennykset	-34 700,00	
Siirrot	-7 746,24	
Hankintameno 31.12.	2 097 953,58	
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.	-1 909 484,32	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	8 082,00	
Tilikauden poisto	-81 908,07	
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 31.12.	-1 983 310,39	
Kirjanpitoarvo 31.12.	114 643,19	

31. Muut varat	2008	2007
Maksujenvälityssaamiset	176,89	889,71
Muut saamiset	767 135,53	1 098 882,14
Yhteensä	767 312,42	1 099 771,85

Sisältää eliminointierän:		
Muut saamiset	240 703,38	221 948,98

Taseen erä Muut varat	1 008 015,80	1 321 720,83
------------------------------	---------------------	---------------------

32. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot		
Korkosaamiset	4 644 577,57	2 655 107,40
Muut siirtosaamiset	238 311,32	498 069,29
Yhteensä	4 882 888,89	3 153 176,69

Sisältää eliminointierän:		
Muut siirtosaamiset	190 508,00	105 911,00

Taseen erä Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	5 073 396,89	3 259 087,69
--	---------------------	---------------------

33. Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	17 534 890,40	18 798 747,41
Muut	6 741 930,97	3 263 533,61
Yhteensä	24 276 821,37	22 062 281,02

Sisältää eliminointierän:		
Muut	145 550,66	724 652,00

Taseen erä Muut velat	24 422 372,03	22 786 933,02
------------------------------	----------------------	----------------------

34. Siirtovelat ja saadut ennakot		
Korkovelat	6 544 703,73	3 261 389,41
Muut siirtovelat	2 258 169,52	2 598 072,02
Saadut ennakkomaksut	20 945,36	87,97
Yhteensä	8 823 818,61	5 859 549,40

Sisältää eliminointierän:		
Muut siirtovelat	50 269,15	153 223,08

Taseen erä Siirtovelat ja saadut ennakot	8 874 087,76	6 012 772,48
---	---------------------	---------------------

35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	2008	2007
---	-------------	-------------

Tapiola Pankki Oy:n debentuurilaina 1/2006, nimellisarvo 10.000.000 euroa Laina-aika 30.6.2006 - 30.6.2016, ennenaikainen takaismaksuoikeus 5 vuoden kuluttua, korko 12 kk:n Euribor + 0,25 %-yksikköä 30.6.2011 saakka ja sen jälkeen 12 kk:n Euribor + 1,00 %-yksikköä p.a.	10 000 000,00	10 000 000,00
--	---------------	---------------

Tapiola Pankki Oy:n debentuurilaina 1/2007, nimellisarvo 10.000.000 euroa Laina-aika 21.5.2007 - 21.5.2017, ennenaikainen takaismaksuoikeus 5 vuoden kuluttua, korko 3 kk:n Euribor + 0,45 %-yksikköä 21.5.2012 saakka ja sen jälkeen 3 kk:n Euribor + 1,95 %-yksikköä p.a.	10 000 000,00	9 994 528,80
--	---------------	--------------

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIOJITUSPALVELUTOIMINTA

31.12.2008

36. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma

	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	0,00	7 264 649,20	34 196 784,30	0,00	0,00	41 461 433,50
Saamiset luottolaitoksilta	265 776 995,05	0,00	0,00	0,00	0,00	265 776 995,05
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	9 918 000,00	5 820 000,00	57 377 000,00	119 691 000,00	778 771 236,25	971 577 236,25
Saamistodistukset	2 487 529,33	3 352 516,62	0,00	0,00	0,00	5 840 045,95
Velat luottolaitoksille	193 612,93	0,00	0,00	0,00	0,00	193 612,93
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	878 087 513,52	264 524 000,00	42 289 000,00	1 486 000,00	0,00	1 187 923 309,25
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla vel	0,00	0,00	0,00	20 000 000,00	0,00	20 000 000,00
Sisältää eliminointierän: Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 536 795,73					1 536 795,73
Taseen erä Velat yleisölle ja julkisyhteisöille						1 189 460 104,98

37. Tase-erien erittely koti- ja ulkomaanrahan määräisiin

Tase-erä, Kotimaan rahan määräinen	2008	2007
Saamiset luottolaitoksilta	265 776 995,05	187 984 934,84
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	971 577 236,25	679 627 576,83
Saamistodistukset	47 301 479,46	30 951 030,43
Muu omaisuus ml. Käteiset varat	32 243 712,40	29 669 379,19
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat	1 316 899 423,16	928 232 921,29
Sisältää eliminointierän: Muu omaisuus ml. Käteiset varat	431 211,38	327 859,98
Velat luottolaitoksille	193 612,93	103 490,23
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 187 923 309,25	796 660 149,95
Muu vieras pääoma	53 100 639,98	47 916 359,22
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat	1 241 217 562,16	844 679 999,40
Sisältää eliminointierän: Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 536 795,73	42 534 609,96
Muu vieras pääoma	195 819,81	877 875,08
Yhteensä	1 732 615,54	43 412 485,04

38. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja kirjanpitoarvot

	2008	2008	2007	2007
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Rahoitusvarat				
Käteiset varat	0,00	0,00	10 813 414,56	10 813 414,56
Saamiset luottolaitoksilta	265 776 995,05	265 776 995,05	187 984 934,84	187 984 934,84
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	971 577 236,25	971 577 236,25	679 627 576,83	679 627 576,83
Saamistodistukset	41 461 433,51	42 181 387,33	27 476 620,05	27 470 520,68
Osakkeet ja osuudet	12 309 665,22	12 309 665,22	170 878,93	170 878,93
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisöryityksissä	251 833,56	251 833,56	448 274,66	448 274,66
Rahoitusvelat				
Velat luottolaitoksille	193 612,93	193 612,93	103 490,23	103 490,23
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 187 923 309,25	1 187 923 309,25	796 660 149,95	796 660 149,95
Muut velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	20 000 000,00	20 000 000,00	19 994 528,80	19 994 528,80
Sisältää eliminointierän: Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 536 795,73	1 536 795,73	42 534 609,96	42 534 609,96
Taseen erä Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 189 460 104,98	1 189 460 104,98	839 194 759,91	839 194 759,91

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIOITUSPALVELUTOIMINTA 31.12.2008

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

39. Annetut vakuudet	2008	2007
	Muut vakuudet	Muut vakuudet
Omasta velasta annetut Velat luottolaitoksille	27 000 000,00	26 500 000,00
Muiden puolesta annetut joista lähimpiin kuuluvalla johdolle	5 380 606,62 0,00	167 175,00 0,00

40. Eläkevastuut	2008	2007
Henkilökunnan lakisääteinen eläketurva	järjestetty vakuutuksilla	
Henkilökunnan lisäeläketurva	järjestetty vakuutuksilla	
Kirjanpitoon sisällyttämättömät eläkevastuut	92 733,00	

41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset	2008	2007
Erittely pääomasitoumuslajeittain		
Takaukset	5 380 606,62	167 175,00
Käyttämättömät luottojärjestelyt	30 645 884,23	24 284 960,66
Yhteensä	36 026 490,85	24 452 135,66

42. Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	2008	2007
Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyvä yhteisvastuu (ALV 188 \$)	1 964 683,58	1 319 191,01

Henkilöstöä ja johtoa koskevat liitetiedot

43. Henkilöstön lukumäärä	2008	2007
Keskimäärin		
Vakinainen kokoaikainen henkilöstö	143	120
Vakinainen osa-aikainen henkilöstö	7	1
Määräaikainen henkilöstö	3	8
Yhteensä	153	129

44. Johdolle maksetut palkat ja palkkiot	2008	2007
Palkat ja palkkiot		
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen	662 950,26	684 640,95

45. Johdolle myönnetyt luotot, takaukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset	2008	2007
Myönnetyt luotot		
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen	441 542,00	230 557,40
lisäykset	229 944,00	19 827,82
vähennykset	-10 171,00	-8 274,17

Myönnetyt takaukset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset		
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen	0,00	0,00
lisäykset	0,00	0,00
vähennykset	0,00	-9 468,50

46. Johdon eläkesitoumukset
Johdon lakisääteinen eläketurva ja lisäeläketurva on järjestetty vakuutuksilla. Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan piirissä olevien henkilöiden eläkeiksi on sovittu 60-63.

47. Osakeomistukset	Kotipaikka	Omistusosuus	Oma pääoma 31.12.	Tilikauden voitto/tappio
Tapiola Varainhoito Oy	Espoo	100,0	6 423 362,26	-233 794,79
Ab Compass Card Oy Ltd	Maarianhamina	34,0	740 686,95	-577 767,92

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TASEEN LIITTEET - LUOTTOLAITOS- JA SIIJOITUSPALVELUTOIMINTA 31.12.2008****48. Tiedot omaisuudenhoitopalveluista**

	2008	2007
Asiakasvarat	0,00	0,00
Täyden valtakirjan omaisuudenhoidossa olevat varat	4 879 544 157,00	5 565 341 000,00

49. Tilintarkastajan palkkiot

	2008	2007
Tilintarkastus	86 216,48	
Tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	80 258,24	
Muut palvelut	30 329,74	
	196 804,46	197 981,57

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT****TUNNUSLUVUT****M €****Vahinkovakuutustoiminnan yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut****01-12 2008****01-12 2007**

Liiketappio/-voitto

-53,1

141,9

Kokonaistulos

-198,3

97,3

Kokonaispääoman tuotto prosentteina

-6,9

4,1

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

648,9

628,7

Vahinkosuhte ilman perustekorkokulua prosentteina

83,3

76,4

Vahinkosuhte prosentteina

85,7

78,8

Liikekulusuhde prosentteina

26,0

24,3

Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina

109,3

100,7

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

111,7

103,1

Toimintapääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa

621,8

812,0

VYL 11 luvun 7§:n toimintapääoman vähimmäismäärä

120,2

116,3

Tasoitusbäärä tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa

524,3

534,4

Vähemmistöosuus

27,5

24,9

Vakavaraisuuspääoma tilinpäätöksen mukaisessa valuutassa

1 173,5

1 371,3

Vakavaraisuuspääoma prosentteina vastuuvälästä

83,8

105,7

Vastuunkantokyky prosentteina

189,0

228,3

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

MUUT LIITETIEDOT - VAKUUTUSTOIMINTA	TULOSANALYYSI			
	2008	2007	Muutos	Muutos-%
Vakuutusmaksutuotot	620 763	600 629	20 134	3,4
Korvauskulut	-532 075	-473 254	-58 821	12,4
Liikekulut	-161 141	-145 990	-15 151	10,4
Yhteistakuuerän muutos	-604	-645	41	-6,4
Vakuutustekninen kate ennen tasoitus- määrän muutosta	-73 057	-19 260	-53 797	279,3
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	14 543	160 336	-145 792	-90,9
Muut tuotot ja kulut	5 444	575	4 869	847,5
Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta	12	232	-220	-94,9
Liiketappio/-voitto	-53 058	141 882	-194 940	-137,4
Tasoisuäärän muutos	10 122	-48 957	59 079	-120,7
Tappio tai voitto ennen satunnaisia eriä	-42 936	92 925	-135 861	-146,2
Liiketappio/-voitto	-53 058	141 882	-194 940	-137,4
Sijoitusten arvostuserojen muutos	-145 240	-44 604	-100 635	225,6
Kokonaistulos	-198 297	97 278	-295 575	-303,8
Sisältää eliminointierät:				
Korvauskulut	944	348	596	171,6
Liikekulut	-219	-3 019	2 799	-92,7
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	1 079	-266	1 346	-505,2
Muut tuotot ja kulut	-2 184	-1 803	-382	21,2
Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta	-208	140	-347	-248,6
Yhteensä	-588	-4 600	4 013	-87,2

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TYTÄRYRITYKSET JA OSAKKUUSYRITYKSET 31.12.2008**

			Kotipaikka	Omistusosuus
TYTÄRYRITYKSET				
			Espoo	
1	Kiinteistö Oy	Adoxa	Espoo	100,0 %
2	Oy	Akapo-Leasing	Espoo	100,0 %
3	Oy	Alma Vakuutus	Helsinki	100,0 %
4	Oy	Aura-Karelia	Espoo	100,0 %
5	Kiinteistö Oy	Auralax	Espoo	100,0 %
6	Kiinteistö Oy	Espoon Revontulenkujat 1	Espoo	75,0 %
7	Asunto Oy	Espoon Valkeakuulas	Espoo	100,0 %
8	Asunto Oy	Helsingin Puistokulma	Helsinki	100,0 %
9	Oy	Kaisaniemenkatu 1	Helsinki	78,1 %
10	Oy	Kestap	Espoo	100,0 %
11	Tavaratalokiinteistö Oy	L.Kela	Espoo	100,0 %
12	Kiinteistö Oy	Lahden Vapaudenkatu 13	Lahti	100,0 %
13	Kiinteistö Oy	Lappeenrannan Myllymäki 2	Espoo	100,0 %
14	Oy	Omre	Espoo	100,0 %
15	Kiinteistö Oy	Raisio Nikkari	Espoo	80,0 %
16	Oy	Tapiola Pankki, konserni	Espoo	73,03 %
17	Oy	Tapiolan Revontuli	Espoo	100,0 %
18	Oy	Tapiola-Safety	Espoo	100,0 %
19	Oy	Tieto-Tapiola	Espoo	51,1 %
20	Oy	Tietotyö	Espoo	100,0 %
21	Oy	Tukholmakatu 2	Espoo	100,0 %
22	Kiinteistö Oy	Vaasan Lemmenpolku 1	Espoo	100,0 %
23	Kiinteistö Oy	Vantaan Tuupakantie 32	Espoo	100,0 %

			Kotipaikka	Omistusosuus
OSAKKUUSYRITYKSET				
1	Oy	Glasnost	Espoo	33,3 %
2	Oy	Kampintorni	Espoo	50,0 %
3	Oy	Kiinteistö-Tapiola	Espoo	50,0 %
4	Oy	Oirabi	Espoo	50,0 %
5	Oy	Palokärki	Espoo	50,0 %
6	Oy	Pohjantikka	Espoo	50,0 %
7	Oy	Pohja-yhtymä	Espoo	28,8 %
8	Kiinteistö Oy	Ruosilantie 11	Helsinki	50,0 %
9	Oy	Suomen Vahinkotarkastus SVT	Helsinki	50,0 %
10	Oy	Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,3 %
11	Oy	Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,3 %

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

EHDOTUS VOITON KÄYTTÄMISESTÄ

Hallitus ehdottaa, että tilikauden tappio 38 876 965,30 euroa katetaan rahastoista seuraavassa järjestyksessä

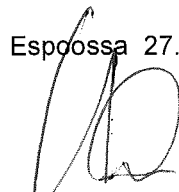
Yhtiökokouksen päätöksellä perustetusta vararahastosta, vapaa	16 818,79
Käyttörahadosta	81 693,37
Varmuusrahastosta	38 778 453,14

Mikäli hallituksen ehdotus tuloksen käsittelystä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	6 875 407,12
Takuupääoma	1 765 973,23
Arvonkorotusrahasto	539 477,76
Vararahasto, vapaa	0,00
Varmuusrahasto	528 970 568,09
Käyttörahadosto	0,00
	<u>538 151 426,20</u>

TOIMINTAKERTOMUKSEN JA TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2008 ALLEKIRJOITUKSET

Espoossa 27. päivänä helmikuuta 2009

Asmo Kalpala

Jari Saine

Antti Calonius

Arto Jurttila

Juha-Pekka Halmeenmäki
toimitusjohtaja

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Espoossa 12. päivänä maaliskuuta 2009

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Juhana Tuomala
KHT

Hannu Pellinen
KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiolan kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2008. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että ne antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja että varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä, konsernitiilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammatteettisten periaatteiden noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ei ole olennaisia virheellisyyksiä ja että emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja ovat toimineet vakuutusyhtiölain mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että tilinpäätöksessä on väärinkäytöksestä tai virheestä johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

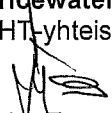
Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsityksemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvia tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

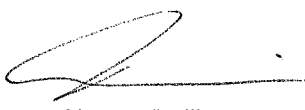
Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Espoossa 12. päivänä maaliskuuta 2009

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Juhana Tuomala
KHT

Hannu Pellinen
KHT

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Perehdyttyään tilinpäätökseen, konsernitilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2008 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelystä hyväksytään.

Espoossa 19.3.2009

Antti Lemmetyinen
hallintoneuvoston
puheenjohtaja